

* 8

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

PERSPEKTYWICZNA OPERACJA POWIETRZNA

(III.8.1.0)

PMB

WARSZAWA

74603

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ LOTNICTWA I OBRONY POWIETRZNEJ

**PERSPEKTYWICZNA OPERACJA
POWIETRZNA**

WARSZAWA

2008

Zespół autorski:

płk nawig. dr Eugeniusz CIEŚLAK – podrozdziały: 1.3, 1.4 i rozdział 2

prof. dr hab. Wojciech MICHALAK – wstęp, zakończenie

ppłk nawig. dr Wiesław MARUD – podrozdział 1.2

mjr mgr inż. Artur KUPTEL – podrozdział 1.1, bibliografia

Recenzja:

dr hab. Stanisław ZAJAS

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. PERSPEKTYWICZNE ZAŁOŻENIA OPERACJI POWIETRZNYCH NATO	7
1.1. Ocena zagrożeń bezpieczeństwa przez Sojusz Północnoatlantycki	7
1.2. Kierunki rozwoju sił zbrojnych NATO	19
1.3. Perspektywiczne koncepcje prowadzenia operacji NATO	32
1.4. Perspektywy operacji powietrznej	47
Wnioski	61
2. PERSPEKTYWICZNE ZAŁOŻENIA OPERACJI POWIETRZNEJ.	
UJĘCIE AMERYKAŃSKIE	63
2.1. Strategiczne uwarunkowania użycia sił zbrojnych.....	63
2.2. Kierunki transformacji sił zbrojnych, w tym sił powietrznych USA	71
2.3. Perspektywiczne koncepcje operacyjne.....	82
2.4. Perspektywiczne operacje powietrzne	99
Wnioski	126
ZAKOŃCZENIE.....	128
BIBLIOGRAFIA	130
Wykaz rysunków.....	134

WSTĘP

Niewiele jest opracowań w polskojęzycznym, specjalistycznym piśmiennictwie wojskowym dedykowanym współczesnemu ujęciu operacji powietrznych jako podstawowej formie użycia sił powietrznych. Występują jedynie fragmentarycznie wzmianki o takich operacjach ujęte w materiałach poświęconych operacyjnemu użyciu sił powietrznych. Również w doktrynach NATO i doktrynach narodowych państw sojuszników, problematyka ta prezentowana jest dość ogólnie i nie zawsze w sposób komunikatywny.

Istniała więc potrzeba naukowego opracowania swoistej monografii o operacjach powietrznych w ujęciu historycznym, współczesnym i perspektywicznym. Zespół, który podjął się badań w przedmiotowych obszarach opracował dotychczas *Teorię operacji powietrznej. Ujęcie historyczne*, nr bibl. S/6080 i *Teorię współczesnych operacji powietrznych*, nr bibl. S/6697. Obecne opracowanie jest trzecim etapem rozwiązania projektu badawczego ujętego w *Planie prac badawczych AON. Perspektywiczne operacje powietrzne* zostały zapisane w tym planie pod pozycją III 8.1.0.

Uwzględniając tematykę dociekań, przystępując do prac badawczych wytyczono cel poznawczy, sprowadzający się do ustalenia operacyjnych koncepcji perspektywicznego użycia sił zbrojnych oraz określenia prognostycznych założeń prowadzenia operacji powietrznych przez NATO oraz siły powietrzne i kosmiczne USA. Badania postanowiono bowiem skoncentrować na poglądach amerykańskich i sojuszników, jako dominujących we współczesnej teorii myśli wojskowej i wywierających największy wpływ na rozwiązania narodowe i koalicyjne. Poglądy rosyjskie dotyczące przyszłych operacji powietrznych, nieco różniące się od teorii amerykańskiej i NATO, nie były przedmiotem dociekań, gdyż nowe treści w tym przedmiocie są prezentowane jedynie sygnałnie i fragmentarycznie wobec materiałów ujętych w wydanej już pracy nt. *Teoria współczesnych operacji powietrznych*.

Myślą przewodnią badań było poszukiwanie odpowiedzi na następujące pytania problemowe:

- Jakich zmian można oczekiwać w kierunkach rozwoju sił zbrojnych i w operacjach połączonych?

- Jaka może być rola i miejsce operacji powietrznych w przyszłych operacjach połączonych?
- Jaka może być specyfika organizacji sił i przygotowania perspektywicznych operacji powietrznych?
- Jakie będą właściwości prowadzenia przyszłych operacji powietrznych i dowodzenia siłami w nich uczestniczącymi?

W procesie badawczym dążono do eliminowania poglądów futurologicznych, a maksymalną cezurę czasową, wytyczającą poszukiwanie zmian w prognozowanych operacjach powietrznych określono na 2025 rok, czyli na czas wyznaczający długoterminowe planowanie w sojuszniczych i narodowych siłach zbrojnych.

Ustalając procedurę i proces badawczy hipotetycznie założono, że Sojusz Północnoatlantycki coraz wyraziściej będzie eksponował spójne i kompleksowe oddziaływanie wojskowe, polityczne, informacyjne, ekonomiczne i humanitarne w celu stabilizacji i zapewnienia bezpieczeństwa międzynarodowego. Sprawি to, że modyfikowane będą operacje połączone, w tym operacje powietrzne. Te ostatnie determinowane będą zdolnościami do prowadzenia operacji ekspedycyjnych i efektami zastosowania lotnictwa. Przy tym można prognozować, że zmiany charakteru operacji spowodują zmniejszenie zadań uderzeniowych lotnictwa na rzecz rozpoznawczych, transportowych czy też ewakuacyjno – humanitarnych.

Należy przewidywać kształtującą się tendencję do organizowania już w okresie pokoju wielonarodowych jednostek sił powietrznych zdolnych do prowadzenia operacji w rejonach, gdzie brakuje infrastruktury lotniskowej. Równocześnie system dowodzenia w operacjach powietrznych będzie coraz bardziej mobilny, mający charakter sieciocentryczny i coraz bardziej spłaszczony.

Jeśli zaś idzie o poglądy amerykańskie, to prognozowano, że spektrum przewidywanych rodzajów operacji znacznie się poszerzy. W efekcie, w operacjach powietrznych będą brały udział zarówno siły ekspedycyjne, jak i siły wykonujące zadania w wymiarze strategicznym (np. bazujące na kontynencie amerykańskim). Można będzie zaobserwować tendencję do integracji operacyjnych i taktycznych szczebli dowodzenia i ich ścisłą współpracę z systemami dowódczo – analitycznymi dyslokowanymi w kraju. Nowe technologie informatyczne pozwolą bowiem na ciągłe dowodzenia w czasie rzeczywistym w sieciocentrycznych systemach kierowania.

Aby zweryfikować hipotezę roboczą, rozwiązać problemy badawcze i osiągnąć założony cel, przeprowadzono cykl badań teoretycznych. Przedmiotem studiów były opracowania ujęte w bibliografii, w tym głównie materiały obcojęzyczne. Spośród nich na szczególną uwagę zasługują: *Future Air and Space Operational Concept*, Northolt 2005, *Strategic Vision: The Military Challenge*, Brussels 2004, *Future World Scenarios*, Norfolk 2006, *Expeditionary Operations*, Norfolk 2007, *Understanding NATO Military Transformation*, Norfolk 2005, *Concepts for Military Allied Future Joint Operations*, Brussels 2006, *Air Force Roadmap 2006-2025*, U.S. Air Force 2006, *Capstone Concept for Joint Operations*, Washington 2005 i *Air Force Vision 2020*, Washington 2006.

W badaniach teoretycznych posługiwano się przede wszystkim metodami analizy, syntezy, porównań i wnioskowania dedukcyjnego. Pozwoliły one na ocenę treści literatury przedmiotu dociekań i wysnucie podstawowych wniosków i tez. Były one następnie poddane częściowej weryfikacji w wyniku konsultacji przeprowadzonych w dowództwie Sił Powietrznych oraz z przedstawicielami naszych sił zbrojnych w NATO i absolwentami amerykańskich uczelni wojskowych (NDU i Uniwersytetu SP). Efekty konsultacji i dociekań teoretycznych zostały zestawione w dwóch rozdziałach niniejszej pracy.

Rozdział pierwszy poświęcony jest perspektywicznym założeniom prowadzenia operacji powietrznych przez NATO, zaś rozdział drugi dotyczy amerykańskich poglądów w tym zakresie. Oba rozdziały mają podobny układ. W części początkowej zarysowano możliwe zagrożenia bezpieczeństwa i uwarunkowania użycia sił zbrojnych, następnie ujęto kierunki rozwoju tych sił i wizje prowadzenia operacji. Na tle tych wprowadzających treści przedstawiono zasadnicze wyniki dociekań badawczych dotyczących organizacji i przebiegu prognozowanych operacji powietrznych w ujęciu NATO i USA, z uwzględnieniem dowodzenia i elementów zabezpieczenia tych operacji.

1. PERSPEKTYWICZNE ZAŁOŻENIA OPERACJI POWIETRZNYCH NATO

1.1. Ocena zagrożeń bezpieczeństwa przez Sojusz Północnoatlantycki

Perspektywiczne koncepcje operacyjne NATO, tworzone obecnie przez zespoły analityczne Dowództwa Transformacji Dowództwa Operacji NATO, uwzględniają oceny zagrożeń formułowane w kluczowych dokumentach politycznych Sojuszu na przestrzeni kilku ostatnich lat. W ocenie zagrożeń bezpieczeństwa militarnego krajów członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego realizowanej w ramach kolejnych szczytów NATO uzgadniane są ujednoczone w skali Sojuszu poglądy, co do charakteru, skali i miejsca występowania zagrożeń bezpieczeństwa. Część nadal aktualnych ocen zagrożeń bezpieczeństwa stała się treścią *Koncepcji Strategicznej Sojuszu* przyjętej podczas szczytu waszyngtońskiego w 1999 roku.

W dokumencie tym zaprezentowano nowe zagrożenia i wyzwania dla bezpieczeństwa, nie kwestionując przy tym fundamentalnych funkcji organizacji. W waszyngtońskiej koncepcji strategicznej oceniono, że w krótkookresowej i średniookresowej perspektywie nie będzie występować zagrożenie w formie agresji o dużej skali przeciwko Sojuszowi, chociaż jednocześnie nie wykluczono możliwości zaistnienia takiej groźby w dłuższej perspektywie czasowej. Oceny zagrożeń dokonane w 1999 roku wykazały kompleksowość wojskowych i pozawojskowych zagrożeń bezpieczeństwa NATO, a także trudności związane z prognozowaniem wystąpienia ich miejsca i czasu. Jako obecne i przyszłe zagrożenie postrzegana jest niestabilność nie tylko wewnątrz, ale przede wszystkim na peryferiach oraz wokół obszaru euroatlantyckiego. Przewidywano, że zagrożenia dla bezpieczeństwa NATO mogą generować państwa borykające się z dużymi problemami o charakterze ekonomicznym, społecznym i politycznym. Innym rodzajem zagrożenia będzie zwiększanie się dostępności broni masowego rażenia dla państw niedemokratycznych oraz aktorów niepaństwowych. W ocenie zagrożeń zawartej w koncepcji strategicznej Sojuszu wskazano również jako potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa w obszarze euroatlantyckim istnienie znaczących sił nuklearnych poza Sojuszem¹. Proliferację broni masowego rażenia i środków jej przenoszenia oceniano jest jako poważny i wciąż nierozwiązany problem. W ocenie zagrożeń swojego bezpieczeństwa militarnego Sojusz Północnoatlantycki zakłada, że

¹ *The Alliance Strategic Concept*, North Atlantic Council, Washington D. C., 23-24 April 1999, pkt. 21, dostępne z: www.nato.int/docu/pr/199/p99-065e.htm

proliferaacja broni masowego rażenia może wystąpić pomimo wysiłków skierowanych na jej zapobieganie, co może spowodować bezpośrednie zagrożenie wojskowe dla terytorium, ludności i sił zbrojnych państw członkowskich NATO. Istotnym problemem jest to, że materiały oraz technologia, które mogą być zastosowane do budowy takiej broni i środków jej przenoszenia stają się coraz bardziej dostępne, podczas gdy wykrywanie i zapobieganie nielegalnemu obrotowi tymi materiałami i technologią produkcji wciąż pozostają skomplikowane. Potencjalne zainteresowanie produkcją i użytkowaniem tych broni wykazują także organizacje terrorystyczne. Oznacza to, że potencjalne wykorzystanie sił wojskowych NATO, w działaniach antyproliferyacyjnych może być ukierunkowane nie tylko na przeciwdziałanie państwu, lecz także na zwalczanie przeciwników asymetrycznych niezwiązanych bezpośrednio z żadnym państwem.

W ocenach zagrożeń bezpieczeństwa militarnego, które mogą spowodować konieczność użycia przez NATO sił zbrojnych, uwzględniany jest również globalny rozwój technologii, która może być także używana do produkcji broni, jak również spowodować większą dostępność zaawansowanych technik wojskowych, pozwalając na nabycie potencjalnym przeciwnikom zaawansowanych lądowych, morskich i powietrznych systemów ofensywnych i obronnych, pocisków kierowanych oraz innych zaawansowanych technologii². W nowej strategicznej koncepcji Sojuszu Północnoatlantyckiego podkreśla się, że przeciwnicy asymetryczni niezwiązani z konkretnymi państwami, tacy jak organizacje terrorystyczne, mogą wykorzystywać wzrastającą zależność Sojuszu od działania systemów informatycznych poprzez przeprowadzenie operacji nakierowanych na zniszczenie tych systemów. Możliwe jest wykorzystanie takiej strategii do zniwelowania przewagi Sojuszu w tradycyjnym uzbrojeniu. Implikacje wojskowe powyższych uwarunkowań i zagrożeń obejmują przede wszystkim zmianę podejścia do użycia sił zbrojnych Sojuszu w ramach szerokiego spektrum operacji reagowania kryzysowego oraz operacji wojennych.

Chociaż w ocenie zagrożeń zawartej w koncepcji strategicznej z 1999 roku, wśród wielu wymienionych zagrożeń dostrzegano terroryzm jako jakościowo nowe zagrożenie, to jednak jego skalę i zakres tego niebezpieczeństwa dostrzeżono dopiero po 11 września 2001 roku. Ataki terrorystyczne na USA zostały uznane za

² Tamże.

agresję na Sojusz wyczerpującą znamiona Artykułu 5 Traktatu Waszyngtońskiego mówiącego o obronie zbiorowej. Począwszy od 2001 roku praktycznie każdy aspekt działań NATO jest rozważany w świetle zagrożenia ze strony terroryzmu, które zostało uwzględnione jako główny czynnik wpływający na kształtowanie jego koncepcji, zdolności, polityki i partnerstwa.

Oceny zagrożeń formułowane w nowej koncepcji strategicznej Sojuszu w 1999 roku zostały podtrzymane w listopadzie 2002 roku w deklaracji szczytu praskiego, w której zauważono, że w perspektywie najbliższych kilkunastu lat nadal utrzymywać się będzie zagrożenie terrorystyczne³. Ustalenia szczytu praskiego zostały potwierdzone w czerwcu 2004 r. w Stambule, gdzie podtrzymano wcześniej formułowane oceny w odniesieniu do zagrożenia terroryzmem oraz proliferacji broni masowego rażenia. Rozszerzeniu uległ postrzeżenie obszaru, z którego mogą płynąć zagrożenia dla bezpieczeństwa obywateli, terytorium i interesów Sojuszu Północnoatlantyckiego⁴. Aczkolwiek nie określono tego w sposób bezpośredni, to z treści deklaracji wynika, że ocenia się, iż przyszłe zagrożenia bezpieczeństwa dla Sojuszu Północnoatlantyckiego będą mieć charakter globalny. W deklaracji szczytu stambulskiego przyjęto również, że przyszłe zagrożenia terrorystyczne i związane z bronią masowego rażenia będą wspólne dla państw Europy i Ameryki Północnej.

Ciągłość perspektywicznych ocen zagrożeń bezpieczeństwa militarnego państw członkowskich NATO widoczna jest w treściach kompleksowych wytycznych politycznych „*Comprehensive Political Guidance*”, przyjętych w trakcie szczytu ryskiego w listopadzie 2006 roku. W ocenie zagrożeń bezpieczeństwa rozpatrywanych w perspektywie najbliższych dziesięciu do piętnastu lat uznano, że w kompleksowym, globalnym i podatnym na nieprzewidywalne zmiany środowisku bezpieczeństwa, głównymi zagrożeniami dla Sojuszu Północnoatlantyckiego pozostaną terroryzm oraz proliferacja broni masowego rażenia⁵. Przewiduje się, że terroryzm będzie mieć w coraz większym stopniu charakter globalny i będzie mógł powodować coraz większe straty. Obok zagrożeń bezpieczeństwa w deklaracji szczytu ryskiego identyfikuje się ryzyka i wyzwania dla bezpieczeństwa Sojuszu Północnoatlantyckiego. Analogicznie do ocen formułowanych w nowej koncepcji

³ *Deklaracja Szczytu Praskiego*, dostępne z: <http://www.bbn.gov.pl/index.php>

⁴ *The Istanbul Declaration. Our security in a new era*, dostępne z: www.nato.int/docu/pr/2004/p04-097e.htm

⁵ *Comprehensive Political Guidance, Riga, Latvia 29 November 2006, Part 1 – The Strategic Context*, pkt. 2, dostępne z: www.nato.int/docu/basicxt/2004/b061129e.htm

strategicznej przyjętej w trakcie szczytu waszyngtońskiego przewiduje się, że w perspektywie najbliższych 10 do 15 lat na bezpieczeństwo NATO mogą wpływać: niestabilność, będąca wynikiem rozpadu państw i ładu państwowego (*failed or failing states*), kryzysy i konflikty o skali regionalnej, zwiększająca się dostępność nowoczesnych systemów uzbrojenia i możliwość militarnego wykorzystania pojawiających się obecnie zaawansowanych technologii cywilnych. Dodatkowo podkreślono, że interesy bezpieczeństwa Sojuszu mogą być również zagrożone zakłóceniami w dostawach podstawowych surowców⁶.

W świetle dokonanej analizy treści ocen zagrożeń bezpieczeństwa zawartych w koncepcji strategicznej Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz w oficjalnych dokumentach przyjętych na szczytach NATO w Pradze, Stambule oraz w Rydze można przyjąć, że zagrożenia w perspektywie najbliższych kilkunastu lat postrzegane są w sposób kompleksowy i globalny. W ocenach formułowanych przez szczeble polityczno-strategiczne NATO za najważniejsze zagrożenia, bezpośrednio wpływające na bezpieczeństwo państw członkowskich Sojuszu uznawane są terroryzm oraz proliferacja broni masowego rażenia. Dostrzegany jest również wpływ na bezpieczeństwo NATO sytuacji kryzysowych o charakterze militarnym i pozamilitarnym.

Oceny zagrożeń bezpieczeństwa Sojuszu Północnoatlantyckiego formułowane na szczeblach polityczno-strategicznych znajdują swoje odzwierciedlenie w dokonanych na szczeblach strategiczno-wojskowych bardziej szczegółowych analizach charakteru oraz umiejscowienia przyszłych zagrożeń bezpieczeństwa, które mogą stać się przesłanką użycia sił zbrojnych w operacjach militarnych prowadzonych przez Sojusz. Zauważalne jest zwłaszcza to, że o ile w koncepcji strategicznej Sojuszu analizowane są różnego rodzaju zagrożenia bezpieczeństwa, to analizy i oceny zagrożeń dokonywane przez dowódców strategicznych NATO ukierunkowane są na implikacje wynikające z zagrożeń dla przyszłych operacji wojskowych sił Sojuszu.

W konkluzjach ocen zawartych w koncepcji strategicznej oraz deklaracjach kolejnych szczytów przyjmuje się, że obok wcześniej podstawowych zagrożeń w przyszłości interesy Sojuszu w dziedzinie bezpieczeństwa mogą być zagrożone przez inne wyzwania o bardziej powszechnym charakterze, wliczając w to akty

⁶ Tamże.

terroryzmu, sabotaż, przestępczość zorganizowaną oraz zniszczenie bądź odcięcie od dopływu ważnych surowców. Nie wyklucza się możliwości wystąpienia zagrożeń spowodowanych niekontrolowanym przepływem dużych mas ludzkich, szczególnie będących skutkiem zbrojnych konfliktów, co może stworzyć bezpośrednio zagrożenie dla stabilności i bezpieczeństwa na obszarze Sojuszu Północnoatlantyckiego.

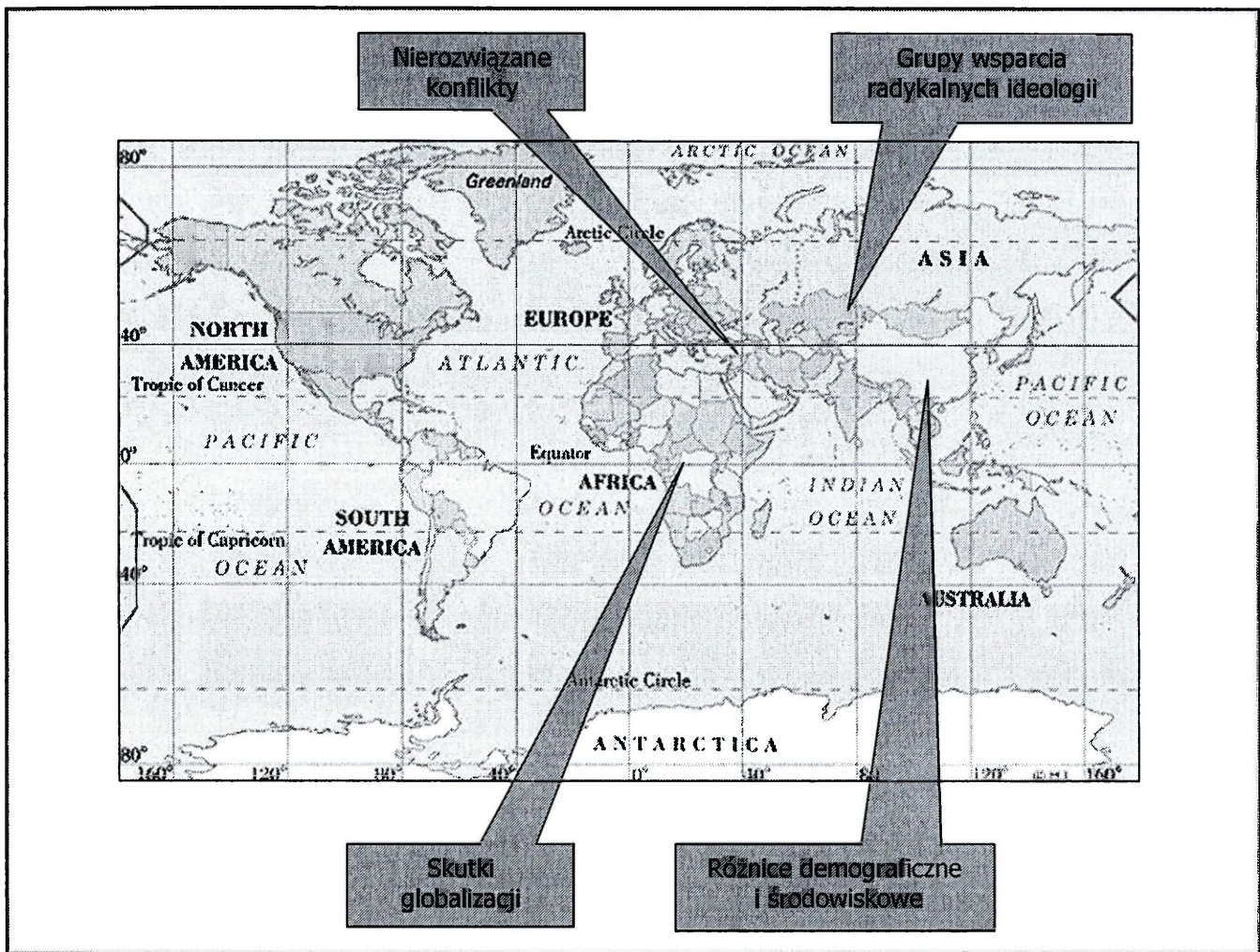
Tezę powyższą potwierdza zwłaszcza analiza zagrożeń bezpieczeństwa NATO zawarta w dokumencie koncepcyjnym dowódców strategicznych NATO „*Strategic Vision: The Military Challenge*”⁷ z sierpnia 2004 r., w którym dokonano prognozy warunków działań i koncepcji operacyjnego użycia sił wojskowych Sojuszu na najbliższe lata. W ocenach dokonanych na szczeblu dowództw strategicznych przyjmuje się występowanie w perspektywie najbliższych 10 do 15 lat trendu gwałtownych eskalacji sytuacji kryzysowych z bardzo krótkim czasem ostrzegania⁸. Oprócz zagrożeń bezpieczeństwa identyfikowanych w dokumentach politycznych NATO w ocenie dowódców strategicznych wyróżniono nowe czynniki stanowiące zagrożenie dla bezpieczeństwa NATO. Mają one w przyszłości obejmować (Rys. 1):

- skutki globalizacji,
- wzrost wyrafinowania działań asymetrycznych,
- różnice demograficzne i środowiskowe,
- państwa w stanie rozpadu,
- grupy wspierające radykalne ideologie,
- nierozwiązane konflikty.

W wojskowych ocenach perspektywicznych zagrożeń bezpieczeństwa zauważalne jest położenie głównych akcentów na sytuacje, w których siły zbrojne NATO będą wykorzystywane do szeroko rozumianego reagowania na sytuacje kryzysowe. Analogicznie do ocen zawartych w koncepcji strategicznej Sojuszu oraz dokumentach kolejnych szczytów NATO, w wizji dowódców strategicznych NATO zagrożenia związane z globalizacją rozpatrywane są w aspekcie możliwości wykorzystania technologii informacyjnych przez grupy terrorystyczne oraz wpływ mediów na percepcję konfliktów. Dowódcy strategiczni przewidują wzrost wyrafinowania i skuteczności działań asymetrycznych spowodowany coraz szerszym dostępem do zaawansowanych technologii.

⁷ *Strategic Vision: The Military Challenge*, NATO Strategic Commanders, Brussels 2004, s. 2.

⁸ Tamże.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 1. Zagrożenia dla NATO

W ocenach dokonywanych przez Dowództwo Operacji i Dowództwo Transformacji NATO poważnie traktowane są, mogące stać się powodem prowadzenia operacji przez siły zbrojne Sojuszu, rosnące różnice demograficzne pomiędzy państwami rozwiniętymi i rozwijającymi się, które mogą doprowadzać do masowych migracji i przyczyniać się do wzrostu napięć na tle etnicznym. Ocenia się, że rosnące zapotrzebowanie na energię i wodę również może stać się w przyszłości przyczyną konfliktów. Analogicznie do ocen zawartych w europejskiej strategii bezpieczeństwa, zagrożenia związane z państwami w stanie rozpadu utożsamiane są przez dowódców strategicznych NATO ze wzrostem zagrożenia terroryzmem i przestępczością zorganizowaną, które wykorzystują takie państwa jako bezpieczne bazy do działań w skali globalnej. Stąd też znaczenie takich państw, pomimo braku surowców naturalnych czy istotnej pozycji geostrategicznej, może być niewspółmiernie wysokie dla bezpieczeństwa NATO.

Warto zauważyć, że jako potencjalne źródło terroru uważane są zdeterminowane do użycia wszelkich dostępnych środków przemocy grupy wspierające rady-

kalne ideologie. Są one uznawane za zagrożenie interesów bezpieczeństwa Sojuszu. Ocenia się, że nierozwiązane konflikty w wielu regionach świata mogą tworzyć sprzyjające warunki do wzrostu poparcia dla grup o radykalnych ideologiach. Kompleksowość nierozwiązanych problemów, jak wynika z zapisów wizji strategicznej, wymagać będzie zaangażowania w operacjach wojskowych państw członkowskich NATO współdziałających z państwami regionu, gdzie wystąpiły kryzysy i konflikty.

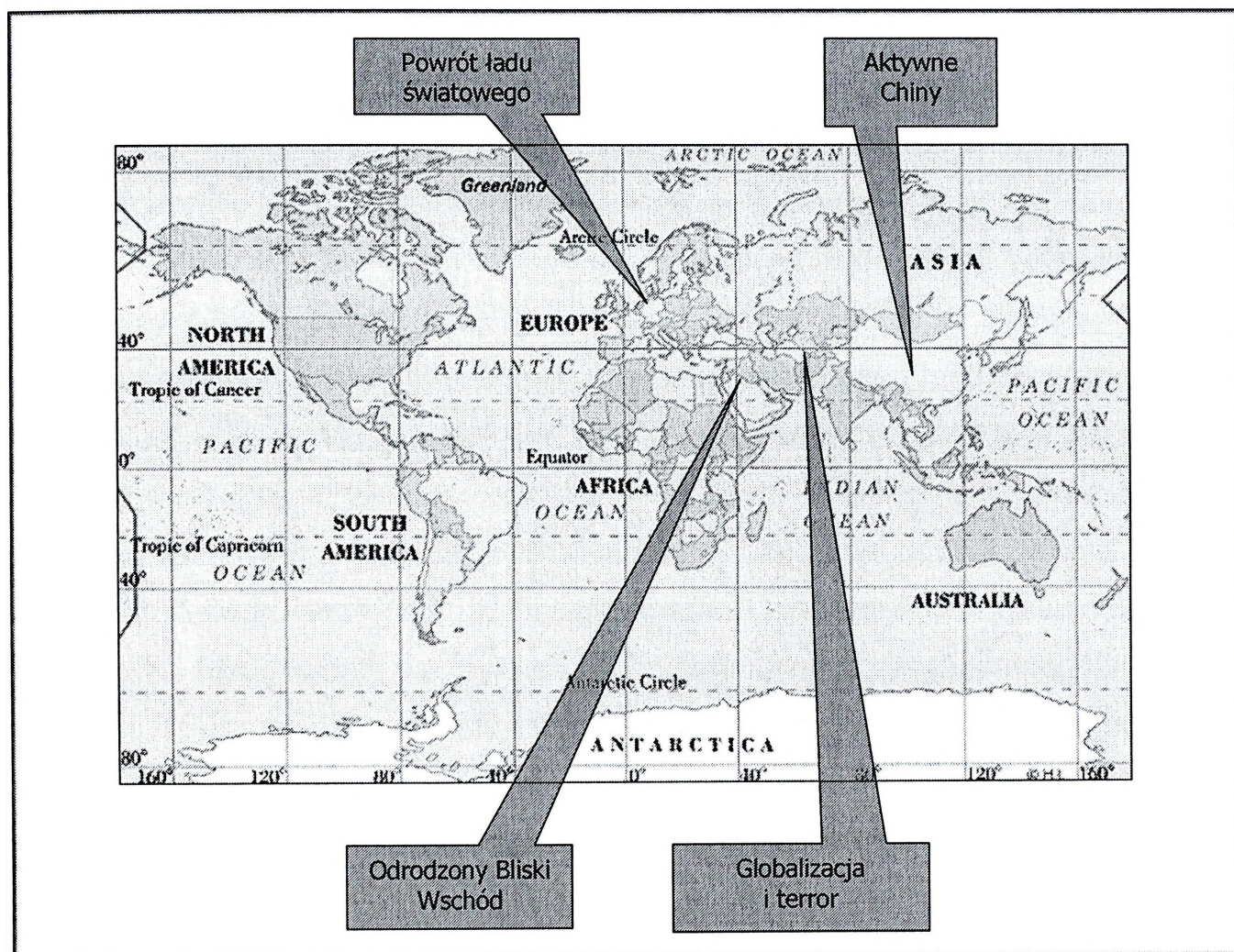
Rozwinięcie treści ocen zagrożeń dokonanych na szczeblach politycznych Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz opisanych w dokumencie koncepcyjnym dowódców strategicznych NATO „*Strategic Vision: The Military Challenge*” zawarte zostało w dokumencie analitycznym Dowództwa Transformacji NATO „*Future World Scenarios*”, opracowanym na potrzeby studium wymagań długoterminowych w stosunku do sił zbrojnych Sojuszu. W przywołanym dokumencie dokonano identyfikacji możliwych zmian w perspektywicznym środowisku bezpieczeństwa międzynarodowego (Future Security Environments – FSE), na podstawie których sformułowano cztery zasadnicze scenariusze zagrożeń bezpieczeństwa dla NATO⁹. W ocenach formułowanych w horyzoncie czasowym 2015 do 2030 roku, ale ukierunkowanych głównie na rok 2025, przyjęto kilka podstawowych założeń. Uznano, że rozwój ekonomiczny USA i państw NATO będzie kontynuowany na zbliżonym do obecnego poziomie, Sojusz Północnoatlantycki nie zmieni zasadniczo swoich celów i sposobu funkcjonowania, a państwa członkowskie będą kontynuowały inwestycje związane ze stworzeniem nowych generacji uzbrojenia. Cztery scenariusze przyszłego środowiska bezpieczeństwa przyjmowane dla transformacji zdolności operacyjnych sił NATO obejmują (Rys. 2):

- powrót ładu światowego (*Return of World Order*);
- odrodzony Bliski Wschód (*Resurgent Middle East*);
- aktywne Chiny (*Pro-Active China*);
- globalizacja i terror (*Globalization and Terror*).

Każdy ze scenariuszy perspektywicznych zagrożeń opisuje układ sił w środowisku bezpieczeństwa (*Power Distribution*), charakter stosunków międzynarodowych (*World Governance*), stabilność trendów (*Stability*), dostępność surowców o kluczowym znaczeniu dla bezpieczeństwa (*Resources*), rozwój technologiczny

⁹ *Future World Scenarios. Supporting Paper to the Long Term Requirements Study, Allied Command Transformation, Norfolk V. A. April 2006, s. 3.*

(*Technology Balance*) oraz aspekty ekonomiczne (*Global Economic Situation*) i demograficzne bezpieczeństwa (*Demography*). W scenariuszach zagrożeń definiowane są również warunki, jakie mogą spowodować konieczność zaangażowania NATO w rozwiązywanie sytuacji kryzysowych lub konflikt¹⁰.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 2. Scenariusze środowiska bezpieczeństwa

W scenariuszu zagrożeń określanym jako powrót ładu światowego przewiduje się zachowanie przez USA pozycji jedyne supermocarstwa, stabilny rozwój ekonomiczny państw zachodnich oraz sprawnie funkcjonujące organizacje bezpieczeństwa międzynarodowego, co przekładać się będzie na zmniejszenie ilości konfliktów międzypaństwowych i wewnątrzpaństwowych. Za główne zagrożenia w takim scenariuszu uznawane są klęski żywiołowe oraz katastrofy przemysłowe o dużej skali, chociaż nie wyklucza się możliwości występowania zagrożeń terrorystycznych na obszarze państw członkowskich NATO. Hipotetycznym czynnikiem determinującym zaangażowanie Sojuszu Północnoatlantyckiego w rozwiązywanie

¹⁰ Tamże, s. 3-1 do 3-5.

tego rodzaju sytuacji kryzysowych ma być, w świetle ocen zawartych w dokumencie „*Future World Scenarios*”, groźba eskalacji kryzysów niosąca za sobą bezpośrednio niebezpieczeństwo dla NATO. Jako ilustratywne przykłady zagrożeń bezpieczeństwa charakterystycznych dla scenariusza powrotu ładu światowego podaje się, między innymi: wystąpienie w Europie katastrofy analogicznej do awarii elektrowni atomowej w Czarnobylu, masowe migracje ludności związane z brakiem dostępności wody czy też niespodziewane tsunami o dużej skali na Atlantyku, które powoduje masowe zniszczenia w Europie. Nie wyklucza się też możliwości podejmowania w Europie działań terrorystycznych o dużej skali przez radykalnych terrorystów ideowych lub religijnych¹¹.

W scenariuszu perspektywicznych zagrożeń określanym jako odrodzony Bliski Wschód przewiduje się zacieśnianie współpracy ekonomicznej przez państwa islamskie, w których władzę przejęły demokratycznie wybrane rządy fundamentalistów islamskich. W układzie sił w skali globalnej następuje powrót do stref wpływu Zachodu, państw islamskich oraz azjatyckich przy malejącym znaczeniu ONZ. Przy dużym uzależnieniu od zewnętrznych źródeł energii państwa zachodnie tracą zdolność do narzucania swoich rozwiązań innym nowo powstałym grupom mocarstw regionalnych i ograniczają swoje działania do zachowania *status quo* w międzynarodowych balansie siły. Możliwymi przesłankami do militarnego zaangażowania NATO w takim perspektywicznym środowisku bezpieczeństwa mogą stać się konieczność utrzymania dostępu do surowców energetycznych (ropy naftowej), pomoc państwu zaatakowanemu przez państwo wspierane przez wspólnotę islamską oraz konieczność zwalczania islamskich sił nieregularnych prowadzących „świętą wojnę” (jihad) wewnątrz społeczeństw państw członkowskich NATO¹².

W ocenach zagrożeń związanych z ewolucją międzynarodowego systemu bezpieczeństwa prowadzącą do zwiększenia aktywności Chin na arenie międzynarodowej przewiduje się, że w perspektywie najbliższych 20 lat kraj ten może stać się równorzędnym rywalem USA w sferze politycznej i ekonomicznej. Doprowadzi to w konsekwencji do powstania dwubiegunowego świata i zdominowania przez Chiny działające w ramach Szanghajskiej Organizacji Współpracy rejonu Azji i Pacyfiku. Osłabione i izolowane na arenie międzynarodowej w wyniku pro-

¹¹ Tamże, s. 3-6 do 3-7.

¹² Tamże, s. 3-8 do 3-9.

wadzenia wojny z terroryzmem USA oraz stare państwa Zachodu zaczynają przegrywać wyścig technologiczny z Azją. Maleje rola ONZ, a konflikty są rozwiązywane z udziałem regionalnych organizacji bezpieczeństwa. Aczkolwiek w ocenach zawartych w opracowaniu „*Future World Scenarios*” przewiduje się, że sytuacja, w której Chiny będą supermocarstwem nie będzie w zasadniczy sposób zwiększać ryzyka wybuchu konfliktu o charakterze globalnym, to jednak nie wyklucza się wystąpienia konfliktów o zasięgu lokalnych lub regionalnym, które będą mogły zagrozić bezpieczeństwu NATO. Jako ilustratywne przykłady takich sytuacji podaje się groźbę ze strony Chin skierowaną przeciwko państwu posiadającemu kluczowe dla bezpieczeństwa Sojuszu Północnoatlantyckiego surowce energetyczne oraz konflikty lokalne wymagające podejmowania operacji pokojowych dla przeciwdziałania eskalacji sytuacji kryzysowych. Nie wyklucza się możliwości wykonania przez Chiny ataku informacyjnego i złamania w ten sposób ustaleń porozumień międzynarodowych¹³.

W ocenie zagrożeń związanej ze scenariuszem globalizacji i terroru przewiduje się, że wraz z postępem globalizacji i wzajemnego uzależnienia państw zmniejszać się będzie prawdopodobieństwo występowania konfliktów międzypaństwowych. Wzrastać będzie natomiast zakres występowania globalnych i wewnętrzpaństwowych zagrożeń terrorystycznych i kryminalnych, będących konsekwencją nierównej dystrybucji korzyści płynących z globalizacji. Ład międzynarodowy będzie utrzymywał się na średnim poziomie przy rosnącym zakresie protekcjonizmu w wymianie handlowej. Przewiduje się, że zmiany klimatyczne prowadzić będą do długotrwałych suszy oraz klęski głodu o dużej skali. Możliwe specyficzne, ilustratywne zagrożenia, które będą powodować wojskowe zaangażowanie NATO w przypadku rozwoju środowiska bezpieczeństwa zgodnie z prognozami scenariusza globalizacji i terroru, będą obejmować: ataki informacyjne na infrastrukturę o kluczowym znaczeniu dla państwa NATO, dezorganizowanie funkcjonowania światowej wymiany gospodarczej przez piratów i terrorystów działających w środowisku morskim, a także upadek instytucji państwowych w państwie granicznym z Sojuszem Północnoatlantyckim¹⁴.

Obok ogólnej oceny dokonanej przez pryzmat zagrożeń związanych z rozwojem międzynarodowego systemu bezpieczeństwa, w dokumencie „*Future World*

¹³ Tamże, s. 3-10 do 3-11.

¹⁴ Tamże, s. 3-12 do 3-13.

Scenarios” dokonano wstępnej oceny poziomu zaawansowania technologicznego potencjalnych przeciwników w stosunku do sił NATO. W proponowanej metodyce oceny przyjęto, że w perspektywie do 2025 roku potencjalni przeciwnicy będą mogli być podzieleni ze względu na dostęp do technologii na cztery zasadnicze grupy:

- przeciwnicy dysponujący zaawansowaną technologią (*Leading Edge – LE*);
- przeciwnicy dysponujący aktualnie dostępną technologią (*Current Generation 2025 – CG*);
- przeciwnicy dysponujący technologiami poprzedniej generacji (*Previous Generation 2005 – PG*);
- przeciwnicy dysponujący starszymi generacjami technologii (*Older Generation Pre 2005 – OG*).

W ocenach przyjęto, że w 2025 roku NATO jako całość będzie dysponować zdolnościami operacyjnymi opartymi na współczesnych technologiach, a niektóre jego państwa członkowskie posiadać będą systemy i zdolności operacyjne technologicznie wyprzedzające współczesne im rozwiązania. Do dalszych ocen zaawansowania technologicznego potencjalnych przeciwników przyjęto podział grup technologii na obszary związane bezpośrednio z zastosowaniami wojskowymi obejmujące: łączność (*Communications*), środki zdobywania informacji – sensory (*Sensors*), systemy informacyjne (*Information Systems*), platformy (*Platforms*), środki wywołujące określone efekty oddziaływania (*Effectors*) oraz logistykę (*Logistics*). Powyższa metodyka oceny zaawansowania technologicznego potencjalnych przeciwników ma służyć do dalszych szczegółowych ocen operacyjnych w przypadkach konieczności podejmowania działań przez NATO w określonych obszarach geograficznych oraz przeciwko określonym przeciwnikom państwowym i niepaństwowym. Bardziej szczegółowe oceny rozwoju technologicznego w aspekcie jego wpływu na bezpieczeństwo Sojuszu Północnoatlantyckiego w perspektywie najbliższych dwudziestu lat zostały zawarte w opracowaniu analitycznym Agencji Dowodzenia i Łączności NATO (*NATO C3 Agency*) „*Long Term Requirements Study Technology Forecast*”, przygotowanym na sympozjum poświęcone perspektywicznemu środowisku bezpieczeństwa, które zostało przeprowadzone w Hadze w lutym 2006 roku. W dokumencie tym dokonano ocen rozwoju technologii związanych z materiałami, transportem, nanotechnologią, sztuczną inteligencją oraz

systemami łączności i informacyjnymi, wskazując na potencjalne implikacje dla bezpieczeństwa NATO w horyzoncie czasowym 2025 roku¹⁵.

Ocena perspektywicznych zagrożeń bezpieczeństwa Sojuszu Północnoatlantyckiego ma być prowadzona w sposób cykliczny. Deklaracje uaktualniania dokonanych analiz i ocen poszczególnych aspektów zagrożeń zawarte są zarówno w kompleksowych wytycznych politycznych przyjętych na szczycie państw NATO, jak i w dokumentach analitycznych opracowywanych na poziomie wojskowych dowództw strategicznych NATO. Przykładem może być opracowany w marcu 2007 roku dokument Pionu Rozpoznania Dowództwa Transformacji NATO (*Intelligence Sub-Division, HQ SACT*) „*Future Security Environment (FSE)*”, w którym rozszerzono analizy wcześniejszego opracowania „*Future World Scenarios*”, precyzując obszary geograficzne występowania poszczególnych rodzajów zagrożeń¹⁶.

Reasumując, w ocenach zagrożeń bezpieczeństwa formułowanych przez Sojusz Północnoatlantycki na poziomie strategiczno-politycznym dla horyzontu czasowego najbliższych kilkunastu lat (do 2025 roku) za podstawowe rodzaje zagrożeń uznawane są terroryzm i proliferacja broni masowego rażenia. Taka ocena zagrożeń nie jest w pełni spójna z ocenami generowanymi przez strategiczny szczebel wojskowy Sojuszu. Aczkolwiek w ocenach Dowództwa Transformacji i Operacji NATO przyjmuje się możliwość występowania zagrożeń związanych z terroryzmem i proliferacją broni masowego rażenia, to rozpatrywane spektrum zagrożeń jest znacznie szersze. Dostrzegane są zagrożenia związane z zmniejszeniem dostępności surowców energetycznych oraz wody, a także rozwojem form i metod działania międzynarodowej przestępczości kryminalnej. W ocenach perspektywnego środowiska bezpieczeństwa nie wyklucza się również możliwości wystąpienia sytuacji kryzysowych i konfliktów w skali regionalnej, które mogą spowodować konieczność wojskowego zaangażowania sił zbrojnych Sojuszu Północnoatlantyckiego.

¹⁵ Zobacz w: *Long Term Requirements Study Technology Forecast, Technical Note, Future Security Environment Symposium, 2-3 May*, NATO C3 Agency, The Hague 23 February 2006.

¹⁶ Zobacz w: *Future Security Environment (FSE), First Edition*, Intelligence Sub-Division, HQ SACT, Norfolk V. A. March 2007.

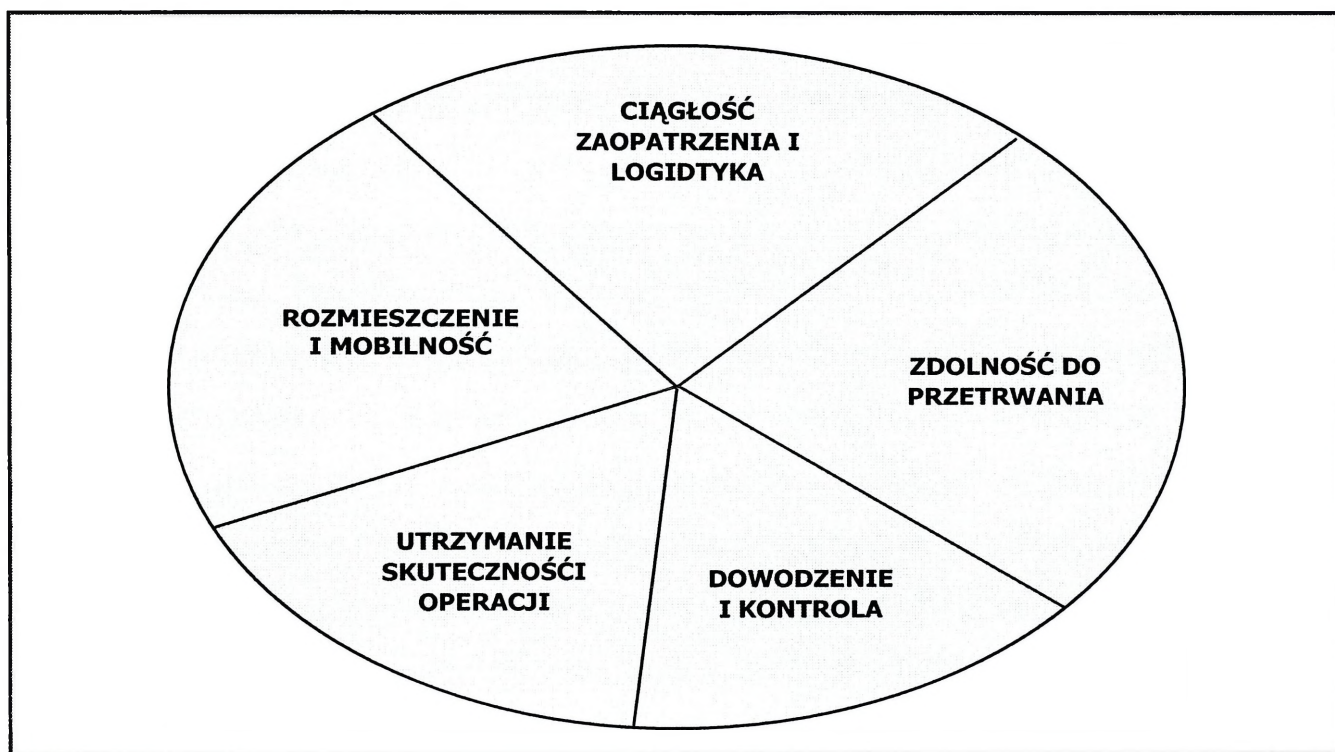
1.2. Kierunki rozwoju sił zbrojnych NATO

Zasadnicze zmiany, jakie nastąpiły w ostatnim dziesięcioleciu w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa wymusiły ewolucje w sposobie funkcjonowania Sojuszu Północnoatlantyckiego i stały się stymulatorem transformacji poszczególnych elementów składowych Sojuszu, w tym jego sił zbrojnych. Bezpośrednimi przyczynami podejmowania inicjatyw, mających na celu zwiększenie możliwości operacyjnych sił zbrojnych NATO, stały się doświadczenia operacji prowadzonych w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku na Bałkanach, które wykazały niepełną adekwatność struktur organizacyjnych, systemów uzbrojenia i wyposażenia w stosunku do potrzeb wynikających z perspektywicznych potrzeb operacyjnych, będących pochodną unormowań nowej koncepcji strategicznej Sojuszu. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych zauważalne stało się również zwiększanie dystansu w zdolnościach operacyjnych (*capability gap*), jaki dzielił siły zbrojne USA od armii europejskich państw członkowskich NATO, które zmniejszyły tempo modernizacji technicznej po zakończeniu zimnej wojny, kiedy to w Europie Zachodniej zmniejszanie wydatków na obronność uznano za dywidendę z wygranej zimnej wojny. W ustaleniach nowej koncepcji strategicznej Sojuszu postulowano zwiększenie możliwości udziału sił zbrojnych w operacjach połączonych poza obszarem NATO, w ramach reagowania kryzysowego w koalicji wojsk wielonarodowych. Wskazywano między innymi na zwiększenie zdolności wojsk do szybkiego przerzutu wszędzie tam, gdzie zaistnieje taka potrzeba, a także dążeń do osiągnięcia jak największej interoperacyjności. W przyjętej na szczycie waszyngtońskim inicjatywie zdolności obronnych „*Defense Capabilities Initiative*” zainicjowano działania Sojuszu Północnoatlantyckiego na rzecz dostosowania zdolności operacyjnych sił zbrojnych NATO do działań w perspektywnym środowisku bezpieczeństwa. Rozpoczęto poszukiwania zwiększenia zdolności sił zbrojnych NATO, starając się odnaleźć kompromis pomiędzy ambicjami NATO jako całości, a możliwościami poszczególnych państw członkowskich.

W inicjatywie zdolności obronnych przyjętej w 1999 roku na szczycie NATO w Waszyngtonie zadeklarowano wolę rozwijania zdolności operacyjnych, umożliwiających siłom Sojuszu realizację pełnego spektrum zadań przewidywanych w zapisach nowej koncepcji strategicznej. Szczególny nacisk kładziono na zwiększanie wzajemnej interoperacyjności sił NATO oraz zdolność prowadzenia opera-

cji poza obszarem NATO. W treściach inicjatywy zidentyfikowano pięć zasadniczych obszarów, w których wymagane będzie zwiększanie możliwości operacyjnych sił zbrojnych Sojuszu. Były to następujące obszary zdolności operacyjnych (Rys. 3):

- rozmieszczenie i mobilność (*Deployability and Mobility*) – szybkie przemieszczenie sił do rejonu operacji;
- ciągłość zaopatrzenia i logistyka (*Sustainability and Logistics*) – zabezpieczenie logistyczne dla sił w rejonie operacji;
- zdolność do przetrwania (*Survivability*) – ochrona sił;
- dowodzenie i kierowanie (*Command and Control*) – lepsze dostosowanie wspólnych systemów dowodzenia, kierowania oraz łączności informatycznej do wymagań przyszłych operacji wojskowych Sojuszu;
- utrzymanie skuteczności operacji wielonarodowych (*Effective Engagement*) na wszystkich poziomach ich intensywności¹⁷.

Zródło: opracowanie własne

Rys. 3. Obszary zwiększania zdolności operacyjnej sił zbrojnych NATO

Ze względu na ogólny charakter postulatów przyjętych na szczeblach politycznych NATO oraz brak skutecznych mechanizmów implementacyjnych, inicjatywa zdolności obronnych nie spełniła swej roli jako katalizatora transformacji sił zbroj-

¹⁷ *Improving capabilities to meet new threats*, NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2006, s. 5.

nych Sojuszu. Dlatego poczyniono kroki do wypracowania nowej inicjatywy angażującej szczeble cywilne i wojskowe NATO, bardziej skondensowanej, co do priorytetów i wiążącej dla państw członkowskich. Uznano, że dla skutecznej transformacji sił zbrojnych Sojuszu Północnoatlantyckiego niezbędne będzie, zamiast ogólnego apelu, porozumienie, które stanie się integralną częścią programów rozwoju sojuszniczych sił zbrojnych, z konkretnie ujętymi zamierzeniami, i co ważniejsze zobowiązaniami, poszczególnych Sojuszników. Nie bez znaczenia pozostał również atak terrorystyczny na Stany Zjednoczone we wrześniu 2001 roku. Globalny terroryzm, możliwość użycia broni masowego rażenia, regionalna niestabilność, radykalne ideologie i nierozwiązane konflikty wymusiły konieczność podjęcia zdecydowanych kroków. Dlatego na szczycie w Pradze we wrześniu 2002 r., dążąc do zwiększenia bezpieczeństwa Sojuszu w obliczu nowych zagrożeń, głowy państw i szefowie rządów krajów członkowskich Sojuszu Północnoatlantyckiego zdecydowali o przyjęciu Zobowiązań Praskich w sprawie Zdolności Wojskowych (*Prague Capabilities Commitment – PCC*), utworzeniu Sił Odpowiedzi NATO (*NATO Response Force - NRF*) oraz transformacji wojskowej struktury systemu dowodzenia NATO¹⁸.

W ramach powyższych zobowiązań podjętych zostało szereg działań mających zwiększyć zdolności operacyjne sił zbrojnych Sojuszu. Jednym z kierunków rozwijania zdolności operacyjnych sił zbrojnych NATO było zwiększenie ich zdolności do realizacji zadań operacyjnych w warunkach wysokiego zagrożenia. Znaczenie zobowiązań praskich dla transformacji sił zbrojnych NATO wynika z faktu, że poszczególne państwa przyjęły jednoznaczne i konkretne zobowiązania w szeregu obszarach związanych ze zdolnościami operacyjnymi. Zadeklarowano przede wszystkim zwiększenie możliwości w zakresie obrony wojsk, terytorium i obywateli Sojuszu przed bronią masowego rażenia oraz atakami radiologicznymi. Podjęte zostały zobowiązania w zakresie zwiększenia możliwości operacyjnych w prowadzeniu rozpoznania, radiolokacyjnego nadzoru przestrzeni powietrznej oraz dowodzenia i łączności. W zobowiązaniach szczytu praskiego zadeklarowano wolę zwiększania skuteczności użycia wojsk Sojuszu poprzez stosowanie precyzyjnie naprowadzanych środków rażenia, doskonalenie sił i środków obezwładniania systemu obrony powietrznej przeciwnika, a także rozwój strategicznego transportu

¹⁸ *Prague Summit Declaration*, dostępne z: www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.htm

powietrznego i morskiego oraz pozyskiwanie zdolności operacyjnych tankowania w powietrzu. W deklaracji szczytu praskiego zapisano również uzgodnione stanowisko głów państw i szefów rządów państw członkowskich NATO w zakresie tworzenia mobilnych modułów zabezpieczenia logistycznego¹⁹. Treści deklaracji dotyczą również woli NATO do rozwijania zdolności zwalczania terroryzmu, zwiększania odporności na ataki cybernetyczne oraz usuwania skutków możliwych ataków z użyciem materiałów rozszczepialnych, substancji chemicznych i biologicznych na terytorium Sojuszu. Podjęto wtedy również decyzję o rozpoczęciu prac studyjnych nad obroną przeciwrakietową NATO. Łącznie, w wyniku ustaleń przyjętych na szczycie praskim państwa członkowskie Sojuszu podpisały ponad czterysta szczegółowych zobowiązań w zakresie rozwoju i transformacji zdolności operacyjnych.

Ustalenia szczytu praskiego stały się bezpośrednim czynnikiem sprawczym dla sił odpowiedzi NATO (*NATO Response Forces – NRF*). Uznając, że Sojusz powinien być w stanie angażować się w zapobieganiu konfliktom, reagowanie kryzysowe, misje pokojowe, usuwanie skutków katastrof i klęsk żywiołowych oraz pomoc humanitarną, postanowiono stworzyć siły odpowiedzi NATO. W zobowiązania przyjętych na szczycie praskim ustalono, że siły odpowiedzi będą stworzone w oparciu o technologicznie zaawansowane, elastyczne, zdolne do przerzutu i długotrwałego samodzielnego prowadzenia działań komponenty sił lądowych, morskich, powietrznych i specjalnych, utrzymywane w wysokim stopniu gotowości do realizacji zadań zgodnie z decyzjami Rady Północnoatlantyckiej. Z punktu widzenia transformacji zdolności operacyjnych Sojuszu siły odpowiedzi stały się o tyle ważne, że mają być swoistym laboratorium testującym nowe rozwiązania organizacyjne, które następnie będą wprowadzane w siłach państw członkowskich NATO. Plany transformacji NATO przewidują utrzymywanie sił odpowiedzi, które uzyskały pełną gotowość operacyjną w listopadzie 2006 roku, na poziomie około 18 tysięcy żołnierzy zdolnych do podjęcia działań w pięć dni od decyzji o użyciu wojsk oraz samodzielne, w pełni autonomiczne prowadzenie działań przez 30 dni. Poszczególne sześciomiesięczne rotacje sił NRF mają obejmować: komponent lądowy wielkości brygady, komponent morski składający się ze zgrupowania desantowego, grupy lotniskowcowej oraz grupy okrętów nawodnych, a także kompo-

¹⁹ *Improving capabilities to meet new threats*, NATO Public Diplomacy Division, Brussels 2006, s. 5.

ment powietrzny zdolny do realizacji zadań bojowych z natężeniem 200 samolotów na dobę. Istotnym założeniem w tworzeniu i utrzymywaniu sił odpowiedzi NATO jest ich komplementarność w stosunku do sił Unii Europejskiej²⁰.

Ustalenia szczytu praskiego dały początek transformacji wojskowej struktury dowodzenia NATO, która rozpoczęła się w 2003 roku. Celami transformacji struktury systemu dowodzenia NATO było stworzenie mniejszego liczebnie, bardziej wydajnego oraz mobilnego systemu dowodzenia, który zapewniałby skuteczne dowodzenie siłami NATO, spełniając wymagania dla pełnego spektrum operacji przewidywanych dla sił sojuszniczych. W wyniku dokonanych zmian stworzono dwa dowództwa szczebla strategicznego (Allied Command Operations – ACO, Allied Command Transformation – ACT), dwa dowództwa sił połączonych (Joint Force Command – JFC) z podległymi im dowództwami komponentów funkcjonalnych (Component Command – CC) i jedno stanowisko dowodzenia sił połączonych (Joint Headquarter – JHQ). Zmniejszeniu uległa liczba stacjonarnych Wielonarodowych Centrów Operacji Powietrznych (Combined Air Operations Center – CAOC).

Kierunki transformacji zainicjowane na szczycie praskim zostały w znacznej mierze podtrzymane w ustaleniach, jakie przyjęły państwa członkowskie NATO na szczycie stambulskim w czerwcu 2004 roku. W komunikacie końcowym podkreślono konieczność kontynuowania transformacji zdolności operacyjnych Sojuszu w celu zwiększenia możliwości realizacji pełnego spektrum zadań przewidywanych w koncepcji strategicznej, oraz osiągnięcia przez siły zbrojne wyższego stopnia dostępności i większej zdolności do realizacji zadań poza obszarem NATO²¹. Komunikat zawiera apel NATO do państw członkowskich o podejmowanie z większą chęcią działań restrukturyzujących ich siły zbrojne w taki sposób, aby były one w większym stopniu zdolne do działań o charakterze ekspedycyjnym i realizacji zadań w ramach reagowania kryzysowego przy jednoczesnej rezygnacji z części zdolności operacyjnych związanych z obroną własnego terytorium. Dostrzeżono konieczność rozwijania zdolności militarnych poszczególnych państw członkowskich i Sojuszu jako całości w walce z terroryzmem. Ustalenia szczytu w Stambule przyspieszyły podjęcie przez NATO prac nad obroną przeciwrakieto-

²⁰ *NATO Response Forces. Ready to react rapidly to crises worldwide*, NATO PIO, Brussels September 2006, s. 5 – 8.

²¹ *Istanbul Summit Communiqué*, op. cit., pkt. 3.

wą w ramach programu aktywnej warstwowej obrony przeciwrakietowej teatru działań wojennych (*NATO Active Layered Theatre Ballistic Missile Defense Programme*)²². Istotnym założeniem w zakresie transformacji zdolności operacyjnych sił zbrojnych NATO przyjętym przez państwa członkowskie Sojuszu w trakcie szczytu w Stambule było rozszerzenie przedsięwzięć ukierunkowanych na osiągnięcie wzajemnej interoperacyjności sił wojskowych i ich transformację na państwa pozostające w programach partnerstwa z Sojuszem Północnoatlantyckim.

W deklaracji szczytu ryskiego w listopadzie 2006 r. podtrzymano kierunek transformacji struktur militarnych NATO. Przyjęto Kompleksowe Wytyczne Polityczne (*Comprehensive Political Guidance – CPG*), które wytyczają polityczne kierunki działań Sojuszu Północnoatlantyckiego na kolejnych 10 - 15 lat, określając priorytety rozwoju zdolności, reżimów planistycznych oraz działań informacyjnych i wywiadowczych Sojuszu. Zatwierdzono zestaw inicjatyw, mających na celu zwiększenie możliwości reagowania sił NATO na współczesne zagrożenia i wyzwania. Pomimo tego, że kompleksowe wytyczne polityczne są relatywnie związane to swoich treściach zawierają szereg odniesień do problemów transformacji NATO oraz perspektywicznych zdolności operacyjnych rozpatrywanych w horyzoncie najbliższych 10 do 15 lat. Uzgodnienia przyjęte w trakcie szczytu ryskiego zakładają osiągnięcie i utrzymanie przez siły zbrojne NATO zdolności do prowadzenia długotrwałych wielonarodowych połączonych operacji ekspedycyjnych o dużej skali na odległych teatrach działań, w warunkach niewielkiego wsparcia ze strony państwa gospodarza lub bez takiego wsparcia²³. Realizacja takich zdolności operacyjnych ma wymagać spełnienia przez wydzielone kontyngenty sił zbrojnych państw członkowskich standardów interoperacyjności oraz posiadania przez nie zdolności do przerzutu i podtrzymania ciągłości działań w dłuższych niż do tej pory okresach czasu.

Dużą uwagę przykładają się do elastyczności i wszechstronności sił zbrojnych, dzięki którym mają być one zdolne do natychmiastowego, skutecznego reagowania na nieprzewidziany wcześniej rozwój sytuacji. Osiągnięcie tego rodzaju zdolności operacyjnych ma przekładać się w transformacji sił zbrojnych NATO na zwiększenie zdolności wojsk do pozyskiwania i analizy informacji rozpoznawczych, utrzymywanie ich w wysokich stopniach gotowości bojowej oraz zwiększoną ela-

²² Tamże, pkt. 21.

²³ *Comprehensive Political Guidance*, op. cit., pkt. 7.

styczność struktur organizacyjnych. W wytycznych podkreśla się również konieczność posiadania przez siły wojskowe Sojuszu zdolności do realizacji zadań w warunkach operacji, gdzie osiągnięcie celów wymaga precyzyjnej koordynacji oddziaływania różnych podmiotów w ramach równocześnie prowadzonych działań bojowych, stabilizacyjnych, rekonstrukcji oraz pomocy humanitarnej²⁴. Transformacja zdolności operacyjnych ma zapewniać siłom NATO zwiększenie zdolności do wsparcia wojskowego dla operacji stabilizacyjnych we wszystkich ich fazach, włączając w to przedsięwzięcia reformy sfery bezpieczeństwa, takie jak demobilizacja, rozbrajanie, szkolenie i tworzenie nowych struktur organizacyjnych.

W kompleksowych wytycznych politycznych wskazuje się również na konieczność zwiększania zdolności sił wojskowych NATO do działań we wszystkich warunkach klimatycznych, środowisku zurbanizowanym oraz w warunkach zagrożenia użyciem broni masowego rażenia. Nadal podkreśla się znaczenie posiadania przez Sojusz zdolności operacyjnych do zwalczania zagrożeń o charakterze asymetrycznym, w tym zagrożeń terrorystycznych. Zdolności te mają umożliwiać odstraszenie potencjalnych przeciwników przed atakami terrorystycznymi przeciwko ludności państw członkowskich Sojuszu, ich terytorium, infrastrukturze o kluczowym znaczeniu oraz siłom zbrojnym. Dużą wagę przykładana się do posiadania przez siły wojskowe NATO zdolności operacyjnych w zakresie pomocy władzom cywilnym w minimalizowaniu i usuwaniu skutków ataków terrorystycznych (*consequence management*).

Na szczycie ryskim zadeklarowano również wolę kontynuowania prac nad rozwojem sieci wymiany informacji NATO w celu przekazywania wiadomości, danych i informacji wywiadowczych dotyczących operacji Sojuszu w sposób niezawodny, bezpieczny i szybki, poprawiając jednocześnie ochronę kluczowych systemów informatycznych przed atakami cybernetycznymi. Uzgodniono, że w celu usprawnienia przepływu informacji wywiadowczych na rzecz operacji Sojuszu będzie powołane Centrum Gromadzenia Danych Wywiadowczych. W zobowiązaniach zawartych w kompleksowych wytycznych politycznych przewiduje się również transformację rozwiązań w zakresie zabezpieczenia logistycznego wojsk, częściowo poprzez zwiększone stosowanie rozwiązań wielonarodowych.

²⁴ Tamże, pkt. 6.

Ważnym elementem uzgodnień państw członkowskich NATO w zakresie transformacji zdolności operacyjnych przyjętym w trakcie szczytu ryskiego stało się uzgodnienie tak zwanego celu Robertsona. Państwa członkowskie zobowiązały się do takich długofalowych zmian w strukturach organizacyjnych, uzbrojeniu, wyposażeniu i gotowości bojowej swoich sił lądowych, aby 40% z nich było zdolne do działań w operacjach poza obszarem kraju. Jednocześnie przyjęto, że 8% sił lądowych powinno być przygotowane do stałego użycia w operacjach lub natychmiastowego wydzielenia do realizacji zadań. Aczkolwiek w kompleksowych wytycznych politycznych nie sformułowano takiego wymogu dla sił powietrznych i morskich, stwierdzono jednak potrzebę posiadania odpowiednich komponentów powietrznego i morskiego (*appropriate air and maritime components*)²⁵. Transformacja zdolności operacyjnych i sił zbrojnych Sojuszu Północnoatlantyckiego jest przedsięwzięciem bardziej skomplikowanym niż transformacja mająca miejsce w odniesieniu do narodowych sił zbrojnych. Ze względu na konieczność wypracowania konsensusu lub kompromisu przez wszystkie państwa członkowskie, decyzje dotyczące transformacji są podejmowane z pewnym opóźnieniem i uwzględniają w swoich treściach zróżnicowanie interesów narodowych poszczególnych członków NATO. Transformacja sił zbrojnych NATO jest realizowana równoległe z tworzeniem sił zbrojnych Unii Europejskiej, co powoduje konieczność harmonizacji działań przez państwa będące równocześnie członkiem obydwu organizacji. W przeciwieństwie do działań podejmowanych w wymiarze narodowym, uzgodnione w skali NATO cele transformacji mogą być w różnym stopniu realizowane (bądź nie realizowane) przez poszczególne państwa, co może mieć w perspektywie najbliższych dziesięciu do piętnastu lat skumulowany pozytywny lub negatywny wpływ na całokształt zdolności operacyjnych sił zbrojnych Sojuszu.

Filozofia transformacji wojskowej NATO zakłada przyspieszoną modernizację techniczną sił zbrojnych połączoną z jednoczesnymi zmianami w doktrynie użycia wojsk, reorganizacją ich struktur oraz większą niż dotychczas podatnością na zmiany i ryzyko. W opisie istoty transformacji Sekretarz Generalny NATO Jaap de Hoop Scheffer stwierdził „*potrzebujemy sił, które będą mniejsze, silniejsze i szybsze; sił, które będą mogły sięgać dalej i pozostawać tam dłużej*”. Transformacja ma doprowadzić do zmniejszenia luki zdolności operacyjnych dzielącej obecnie

²⁵ Tamże, pkt. 13.

państwa członkowskie. W założeniach transformacji wojskowej Sojuszu Północnoatlantyckiego sformułowano siedem obszarów osiągnięcia celów transformacji (Transformation Objective Area – TOAs) obejmujących²⁶:

- przewagę informacyjną (Information Superiority – IS);
- zdolności sieciocentryczne NATO (NATO Network-Enabled Capability – NNEC);
- skuteczne oddziaływanie (Effective Engagement – EE);
- połączony manewr (Joint Manoeuvre);
- rozszerzona współpraca cywilno-wojskowa (Enhanced Civil Military Co-operation – EC);
- operacje ekspedycyjne (Expeditionary Operations – EO);
- zintegrowana logistyka (Integrated Logistics – IL).

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 4. Obszary osiągnięcia celów transformacji NATO

Aczkolwiek wszystkie z obszarów transformacji uważane są za równie ważne, to jako obszar integrujący pozostałe uznaje się zdolności sieciocentryczne NATO (NNEC), których implementacja pozwolić będzie na szybsze osiągnięcie celów

²⁶ *Understanding NATO Military Transformation*, ACT Public Information Office, Norfolk 2005, s. 7.

w pozostałych obszarach. W ocenie postępu realizacji celów transformacji przez NATO wyrażany jest umiarkowany optymizm. Wskazuje się na osiągnięty postęp w realizacji części szczegółowych celów i przedsięwzięć związanych bezpośrednio z celami transformacji. Z drugiej jednak strony w oficjalnych ocenach Sojuszu Północnoatlantyckiego podkreśla się istnienie w skali NATO znaczących braków w dziedzinie zdolności operacyjnych, zróżnicowanie tempa implementacji przez poszczególne państwa członkowskie założeń transformacji oraz zagrożenia dla spójności wysiłków w tym zakresie. Za podstawowe wyzwanie dla transformacji militarnej NATO uznawana jest ograniczona dostępność środków dla jej realizacji oraz wola polityczna państw do przeprowadzenia zasadniczych zmian w strukturze i wyposażeniu własnych sił zbrojnych.

Na koncepcje perspektywicznych operacji powietrznych, jakie przyszłości będą prowadzone przez siły wojskowe Sojuszu Północnoatlantyckiego, będą wywierać wpływ rozpoczęte obecnie programy modernizacji i zakupów systemów uzbrojenia realizowane w wymiarze Sojuszu, jak również przez poszczególne państwa członkowskie NATO. W odniesieniu do potencjału powietrznego NATO podstawowe programy rozwojowe dotyczą transportu powietrznego i radiolokacyjnej obserwacji pola walki. Istniejące w siłach zbrojnych większości państw członkowskich Sojuszu braki zdolności operacyjnych w zakresie strategicznego transportu powietrznego wymuszają podejmowanie różnorodnych przedsięwzięć mających na celu rozwiązanie tego problemu. Przyszły ekspedycyjny charakter działań wymaga bowiem poprawienia zdolności w zakresie strategicznego transportu lotniczego, który w tej chwili jest piętą achillesową możliwości Sojuszu. O ile NATO dysponuje stosunkowo dobrym transportem morskim, alarmująco odczuwalny jest brak tego, co jest mu bardziej potrzebne - strategicznego transportu powietrznego. Działania zmierzające do poprawy stanu rzeczy przebiegają dwutorowo obejmując wysiłki podejmowane dla doraźnej poprawy zdolności transportu oraz działania dla osiągnięcia przez NATO własnych zdolności operacyjnych w tym zakresie. Rozwiązaniem doraźnym, którego stosowanie przewiduje się na najbliższe kilka lat jest stały komercyjny czarter samolotów transportu strategicznego przez NATO od cywilnej firmy przewozowej. Siedemnaście państw członkowskich uczestniczy obecnie w pracach konsorcjum programu SALIS (*Strategic Airlift Interim Solution*), finansując wykorzystanie do strategicznego transportu lotniczego sześciu samolotów AN-124-100 rosyjsko-ukraińskiej firmy przewozowej. Porozumienie przewiduje utrzy-

mywanie na potrzeby Sojuszu w ciągłej gotowości dwóch samolotów. Dwa następne mają być dostępne w ciągu trzech dni, a kolejne dwa w ciągu dziewięciu dni od chwili złożenia zapotrzebowania przez NATO. Podpisany na trzy lata kontrakt przewiduje wykorzystywanie samolotów przez co najmniej 2000 godzin lotu rocznie i może być przedłużany na kolejne lata²⁷. Charter samolotów AN-124-100 w ramach programu SALIS ma w swoich założeniach czasowo wypełnić istniejące w NATO braki w możliwościach powietrznego transportu strategicznego, aż do ostatecznego zaprojektowania, pozyskania i wprowadzenia do uzbrojenia przyszłościowego samolotu Airbus A400M. Aczkolwiek rozpoczęcie masowych dostaw samolotu A400M przewidywano na 2010 rok to już teraz wiadomo, że termin ten nie zostanie utrzymany z przyczyn technicznych leżących po stronie producenta²⁸. Powyższa sytuacja pozwala sądzić, że funkcjonowanie rozwiązań programu SALIS przedłuży się o kilka następnych lat. Może to wymagać renegocjacji umowy czarteru, gdyż w zasadach kontraktu przewiduje się obecnie wykorzystanie transportu powietrznego wyłącznie w okresie pokoju i tylko na potrzeby humanitarne. Ograniczenia związane z programem SALIS w połączeniu z opóźnieniami dostaw samolotów A400M spowodowały w 2006 roku podjęcie przez europejskie państwa NATO inicjatywy zdolności strategicznego transportu powietrznego (*Strategic Airlift Capability – SAC*). W ramach tej inicjatywy trwają obecnie prace zmierzające do stworzenia wielonarodowej jednostki lotnictwa transportowego, składającej się z czterech samolotów C-17 Galaxy przeznaczonych do transportu strategicznego. Właścicielem i użytkownikiem samolotów C-17 będzie szesnaście państw członkowskich NATO zaangażowanych w programie SAC oraz Finlandia i Szwecja, które zdecydowały się na udział w programie²⁹. Wielonarodowa jednostka lotnictwa transportowego ma osiągnąć wstępną gotowość operacyjną w drugiej połowie 2008 roku, a pełną gotowość operacyjną przewiduje się na 2009 rok.

Kontynuowane są prace mające na celu stworzenie sojuszniczego Systemu Obserwacji Obiektów Naziemnych z Powietrza (*Alliance Ground Surveillance – AGS*). AGS ma zapewniać, analogicznie do możliwości operacyjnych amerykań-

²⁷ *Strategic Airlift Interim Solution (SALIS)*, dostępne z: www.nato.int/issues/strategic-lift-air/index.html

²⁸ P. Tran, *A400M Delay Stalls French Air Force*, dostępne z: www.defensenews.com/story.php?F=3180468&C=airwar

²⁹ *Strategic Airlift Capability. A key capability for the Alliance*, dostępne z: www.nato.int/issues/strategic-lift-air-sac/index.html

skiego systemu JSTARS radiolokacyjne rozpoznanie i obserwację obiektów naziemnych w skali obszaru operacji. Podpisanie kontraktu przez NATO planowane jest na 2008 rok, a rozpoczęcie dostaw elementów systemu przewiduje się na 2012 roku. W przeciwieństwie do rozwiązań amerykańskich sojuszniczy system radiolokacyjnej obserwacji pola walki ma składać się z załogowych i bezzałogowych statków powietrznych wyposażonych w stacje radiolokacyjne z funkcją syntetycznej apertury. Do października 2007 roku przewidywano zakup czterech samolotów Airbus A-321 oraz czterech bezzałogowych samolotów rozpoznawczych EQ-4A Global Hawk. Z najnowszych informacji wynika jednak, że po zmianie planów podczas konferencji narodowych dyrektorów do spraw uzbrojenia NATO, system AGS zostanie w całości stworzony z wykorzystaniem ośmiu bezzałogowych samolotów rozpoznawczych Global Hawk wyposażonych w radary zbudowane w oparciu o dostępne technologie komercyjne (off-the-shelf). Takie posunięcie ma zmniejszyć koszty programu do około 1,5 miliarda euro i przyspieszyć wprowadzenie systemu do uzbrojenia³⁰. Do chwili osiągnięcia gotowości Siły Odpowiedzi NATO (NRF) będą wspierane przez amerykańskie samoloty z systemem JSTARS (*Joint Surveillance and Target Attack Radar System*)³¹. Biorąc pod uwagę zmienność celów, zakresu prac i udziału poszczególnych państw członkowskich w pracach nad systemem AGS nie można wykluczyć, że może dojść do kolejnych przewartościowań w priorytetach budowy sojuszniczego radiolokacyjnego systemu obserwacji pola walki, a co za tym idzie, kolejnych opóźnień w wprowadzaniu tego systemu na uzbrojenie sił wojskowych NATO. Zauważyć jednak należy, że pomimo opóźnień w realizacji programu sojuszniczego, analogiczne zdolności operacyjne pozyskiwane są przez poszczególne państwa członkowskie NATO. Dotyczy to między innymi Wielkiej Brytanii, której siły powietrzne otrzymały samoloty Sentinel R1 programu ASTOR (Airborne Stand-Off Radar) oraz Francji kontynuującej program HORIZON³².

Kolejnym ważnym programem, którego realizacja będzie wpływać na perspektywiczne koncepcje operacyjnego użycia sił powietrznych w operacjach sojuszniczych jest program nowego systemu dowodzenia sił powietrznych NATO (*Air*

³⁰ P. Tran, *NATO Axes Airbus From AGS System*, w: Defense News, 19 November 2007, s. 1 i 6.

³¹ *Improving capabilities to meet new threats*, NATO Public Diplomacy Division, 1110 Brussels, NATO 2006, s 7

³² *Sentinel R1*, dostępne z: www.raf.mod.uk/equipment/sentinelr1.cfm

Command and Control System - ACCS). W perspektywie 2010 roku można przewidywać implementację systemów automatyzacji dowodzenia, które pozwolą na pełną uniformizację w skali Sojuszu procedur planowania użycia sił w operacjach powietrznych, stawiania zadań i nadzorowania realizacji zadań bojowych, a także ocenę rezultatów działań. Rozwiązania techniczne ACCS zakładają stosowanie otwartej architektury systemu, co ma pozwalać na konfigurowanie systemu w zależności od potrzeb oraz stosowanie nowych, pojawiających się technologii, w tym rozwiązań sieciocentrycznych. Według oficjalnych źródeł NATO przewiduje się wyposażenie w system ACCS pięciu statycznych i dwóch mobilnych wielonarodowych centrów operacji powietrznych (CAOC) oraz osiemnastu statycznych i dwóch mobilnych ośrodków dowodzenia i naprowadzania (ARS)³³. Uwzględniając powyższe założenia można przewidywać, że NATO będzie w perspektywie kilkunastu najbliższych lat zdolne do stworzenia systemu dowodzenia w oparciu o własne techniczne środki dowodzenia na potrzeby dwóch operacji powietrznych prowadzonych jednocześnie poza obszarem Sojuszu³⁴.

Sojusz Północnoatlantycki rozpoczął realizację trzech szerokich programów w zakresie obrony przeciwrakietowej: program Aktywnej Wielowarstwowej Obrony Przeciwrakietowej Teatru Działań NATO (Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence – ALTBMD), program obrony przeciwrakietowej terytorium NATO oraz program współpracy w zakresie obrony przez taktycznymi pociskami balistycznymi z Rosją³⁵. Najbardziej zaawansowane prace prowadzone są w ramach programu Aktywnej Wielowarstwowej Obrony Przeciwrakietowej Teatru Działań NATO, w którego ramach przewiduje się osiągnięcie do 2010 roku skutecznej obrony wojsk przed pociskami balistycznymi krótkiego i średniego zasięgu w przypadku prowadzenia operacji poza obszarem Sojuszu. Program ALTBMD ma na celu przede wszystkim skuteczniejszą integrację posiadanego przez państwa członkowskie potencjału oraz integrację systemu dowodzenia adekwatnie do potrzeb wynikających z działań obrony przeciwrakietowej³⁶. Dlatego można przewidywać, że zakładane przez NATO cele ALTBMD zostaną zrealizowane w terminie lub

³³ *NATO Command and Control System (ACCS)*, dostępne z: www.nato.int/ACCS/index.html

³⁴ *Progress on new NATO air command and control system*, dostępne z: www.nato.int/docu/update/2004/03-march/e0303b.htm

³⁵ *Missile defence*, dostępne z: www.nato.int/issues/missile_defence/index.html

³⁶ *Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence (ALTBMD) Programme. Protecting NATO From Ballistic Missile Threats*, ALTBMD Programme Office, Brussels 2006, s. 1 - 2.

z niewielkimi opóźnieniami. Inaczej wygląda sytuacja z rozwijaniem zdolności operacyjnych związanych z obroną przeciwraкетową terytorium NATO. Zakończono studium wykonalności programu dotyczącego kontynentalnej obrony przeciwraкетowej, a trwające obecnie dyskusje polityczno-wojskowe mają doprowadzić do podjęcia decyzji odnośnie tego, czy tego rodzaju obrona przeciwraкетowa jest pożądana dla Sojuszu. Istotnym problemem jest tutaj zdecydowane veto Rosji, która w instalacji elementów obrony raкетowej w pobliżu jej granic dopatruje się zagrożenia dla własnych interesów narodowych.

Reasumując, transformacja militarna NATO jest wynikiem zasadniczych przemian w międzynarodowym środowisku bezpieczeństwa i zwiększenia tempa rozwoju technologicznego. Ze względu na przewidywany zakres użycia sił wojskowych Sojuszu przewiduje się konieczność zwiększenia ich wszechstronności wykorzystania, poprawy mobilności w wymiarze strategicznym i taktycznym oraz przystosowania do realizacji zwiększonego spektrum zadań w ramach szeroko definiowanego reagowania kryzysowego. Priorytetowo traktowane są przedsięwzięcia transformacji dotyczące wykorzystania technologii informacyjnych w ramach rozwijania zdolności sieciocentrycznych i osiągnięcia przewagi informacyjnej. Transformacja zdolności operacyjnych związanych bezpośrednio z perspektywicznymi koncepcjami prowadzenia sojuszniczych operacji powietrznych dotyczy rozpoznania pola walki, transportu powietrznego, systemu dowodzenia oraz obrony przeciwraкетowej. Analogicznie do ogólnych trendów transformacji, priorytetami dla operacji powietrznych są: skuteczniejsze wykorzystanie technologii informacyjnych oraz zwiększenie zdolności do realizacji zadań w ramach operacji o charakterze ekspedycyjnym. Transformacja militarna NATO nie przebiega w sposób łatwy. Konieczność uzyskania konsensusu bądź kompromisu wszystkich państw członkowskich spowalnia realizację poszczególnych celów transformacji, a niewystarczająca dostępność środków finansowych ogranicza implementację postulowanych zdolności operacyjnych przez poszczególne państwa członkowskie NATO.

1.3. Perspektywiczne koncepcje prowadzenia operacji NATO

Perspektywiczne sojusznicze koncepcje prowadzenia operacji są pochodną założeń strategicznych normujących zasady funkcjonowania NATO i jego podej-

ście do kwestii bezpieczeństwa. Względnie trwałe zasady opisujące stanowisko Sojuszu Północnoatlantyckiego do rozwiązywania problemów bezpieczeństwa zostały zawarte już w nowej koncepcji strategicznej przyjętej na szczycie w Waszyngtonie w 1999 roku. W dokumencie tym zadeklarowano, że podejście NATO do problemów bezpieczeństwa w XXI wieku będzie uwzględniać szerokie spektrum czynników kształtujących środowisko bezpieczeństwa, a nie tylko wymiar militarny bezpieczeństwa. Za najważniejsze z nich uznano wówczas czynniki polityczne, ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. W podstawowych założeniach nowej koncepcji strategicznej przyjęto, że dla skutecznej realizacji swoich celów Sojusz powinien ściśle współpracować z europejskimi i euroatlantyckimi organizacjami bezpieczeństwa zbiorowego oraz Organizacją Narodów Zjednoczonych. Założono, że współpraca z powyższymi organizacjami powinna mieć wzajemnie wzmacniający efekt i zacieśniać relacje pomiędzy państwami obszary euroatlantyckiego w zakresie rozwiązywania kryzysów. Za środki służące osiągnięciu celów bezpieczeństwa Sojuszu określone w nowej koncepcji strategicznej jako „*zachowanie pokoju i wzmocnienie bezpieczeństwa i stabilności na obszarze euroatlantyckim*” przyjęto:

- podtrzymywanie więzi transatlantyckiej;
- utrzymanie skutecznych zdolności wojskowych dla odstraszenia i obrony oraz realizacji pełnego spektrum zadań Sojuszu;
- rozwój w ramach Sojuszu europejskich zdolności w zakresie bezpieczeństwa i obrony (*European Security and Defence Identity – ESDI*);
- zdolność do skutecznego rozwiązywania kryzysów;
- ciągle otwarcie na nowych członków;
- kontynuowanie partnerstwa, współpracy i dialogu w ramach kolektywnych działań zwiększających bezpieczeństwo na obszarze euroatlantyckim, w tym realizacja porozumień rozbrojeniowych.

W nowej koncepcji strategicznej przypisano istotną rolę w osiąganiu celów Sojuszu zapoczątkowanej w latach dziewięćdziesiątych współpracy w ramach partnerstwa dla pokoju (*Partnership for Peace – PfP*), współpracy z Rosją i Ukrainą, a także inicjatywie dialogu śródziemnomorskiego (*NATO Mediterranean Dialogue*)³⁷.

Zagrożenia terrorystyczne, które uwidoczniły się w atakach przeciwko USA we wrześniu 2001 roku, spowodowały pewną modyfikację założeń realizacji celów bezpieczeństwa przez NATO. W deklaracji szczytu praskiego z listopada 2002 roku pod-

³⁷ *The Alliance Strategic Concept*, North Atlantic Council, Washington D. C., 23-24 April 1999, pkt. 50, dostępne z: www.nato.int/docu/pr/199/p99-065e.htm

kreślono w bardziej wyraźny sposób rolę sił zbrojnych w zapewnieniu bezpieczeństwa państwom członkowskim w obliczu zagrożeń terrorystycznych i zagrożeń związanych z proliferacją broni masowego rażenia. Zastrzegając, że NATO nie stanowi zagrożenia dla jakiegokolwiek państwa zadeklarowano gotowość użycia siły zbrojnej do ochrony własnych społeczeństw, terytorium i sił zbrojnych przed jakimkolwiek atakiem zbrojnym, włączając w to atak terrorystyczny. Jednocześnie przyjmując zobowiązania w zakresie zdolności operacyjnych NATO uwzględniło integrację swoich wysiłków z Unią Europejską. Przy zachowaniu autonomii obu organizacji zadeklarowano otwartość na współpracę i koordynowanie działań zmierzających do rozwijania zdolności operacyjnych przez NATO i Unię Europejską w taki sposób, aby wzajemnie się one uzupełniały. W deklaracji szczytu praskiego potwierdzono również rozszerzenie dialogu i współpracy NATO na państwa bałkańskie. W dokumentach szczytu jest deklarowana w sposób jednoznaczny wspólność interesów strategicznych NATO i Unii Europejskiej, a także wyrażona wola zacieśniania współpracy z tą organizacją. Zauważyć należy, że wyraźnie sprecyzowano wówczas cel zacieśniania współpracy z Unią Europejską, deklarując optymalizację sposobów reagowania wojskowego na sytuacje kryzysowe. Podkreślano również znaczenie współpracy z Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OSCE) w dziedzinie zapobiegania konfliktom, rozwiązywania kryzysów oraz usuwania negatywnych skutków konfliktów³⁸.

Deklaracje rozszerzenia zakresu współpracy międzynarodowej ukierunkowanej na osiągnięcie celów bezpieczeństwa Sojuszu Północnoatlantyckiego przyjęte na szczycie w Stambule w 2004 roku rozszerzyły podejście NATO do bezpieczeństwa z regionalnego na globalne. W komunikacie szczytu stambulskiego podkreślono konieczność podjęcia działań dla zacieśnienia kontaktów z krajami partnerskimi w strategicznie ważnych regionach Kaukazu i Środkowej Azji. Na szczycie w Stambule przyjęto również inicjatywę współpracy z krajami szeroko pojmowanego Bliskiego Wschodu (*Istanbul Cooperation Initiative*) oraz rozszerzono zakres współpracy z krajami uczestniczącymi w dialogu śródziemnomorskim. Inicjatywa stambulska została skierowana przede wszystkim do państw członkowskich Rady Współpracy w rejonie Zatoki Perskiej (*Gulf Cooperation Council – GCC*), ale w swoich założeniach jest otwarta na współpracę ze wszystkimi zainteresowanymi

³⁸ Deklaracja Szczytu Praskiego, dostępne z: <http://www.bbn.gov.pl/index.php>

państwami regionu Bliskiego Wschodu³⁹. W komunikacie szczytu pozytywnie oceniono rozwój zakresu współpracy w ramach Rady NATO – Rosja, wskazując na przechodzenie od współpracy o charakterze politycznym do wspólnych przedsięwzięć wojskowych w dziedzinie zwalczania terroryzmu, przeciwdziałania proliferacji broni masowego rażenia i obrony przeciwrakietowej. Odzwierciedleniem planów globalizacji oddziaływania przez NATO na środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego stała się zapowiedź rozszerzania współpracy z państwami spoza obszaru euroatlantyckiego zainteresowanymi współpracą z Sojuszem. W komunikacie wskazano w tym kontekście na Australię⁴⁰.

Rozwinięcie założeń formułowanych w nowej koncepcji strategicznej Sojuszu oraz deklaracjach i komunikatach kolejnych szczytów NATO znalazło swoje odzwierciedlenie w kompleksowych wytycznych politycznych przyjętych na szczycie w Rydze w listopadzie 2006 roku. Analogicznie do wcześniejszych deklaracji uznano, że w perspektywie najbliższych 10 do 15 lat kluczowym elementem dla realizacji celów NATO pozostanie współpraca z Organizacją Narodów Zjednoczonych, Unią Europejską oraz Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. W przeciwieństwie do wcześniejszych oficjalnych deklaracjach NATO, w kompleksowych wytycznych politycznych wskazano na rolę współpracy z innymi organizacjami w tym organizacjami pozarządowymi w osiąganiu celów Sojuszu i rozwiązywaniu kryzysów. Wyraźnie wskazuje się na konieczność współpracy z takimi organizacjami w sposób roboczy, zarówno na etapie planowania, jak i w trakcie prowadzenia działań⁴¹.

Sojusznicze założenia w zakresie podejmowania przez NATO w perspektywie najbliższych kilkunastu lat aktywności w zakresie kształtowania bezpieczeństwa międzynarodowego i realizacji własnych celów bezpieczeństwa pozostają w znacznej mierze niezmiennie od końca lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Obok celów związanych z kolektywną obroną państw członkowskich rozszerza się spektrum działań NATO podejmowanych dla kształtowania międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa w wymiarze militarnym, politycznym, ekonomicznym

³⁹ *The Istanbul Declaration. Our security in a new era*, dostępne z: www.nato.int/docu/pr/2004/p04-097e.htm

⁴⁰ Tamże.

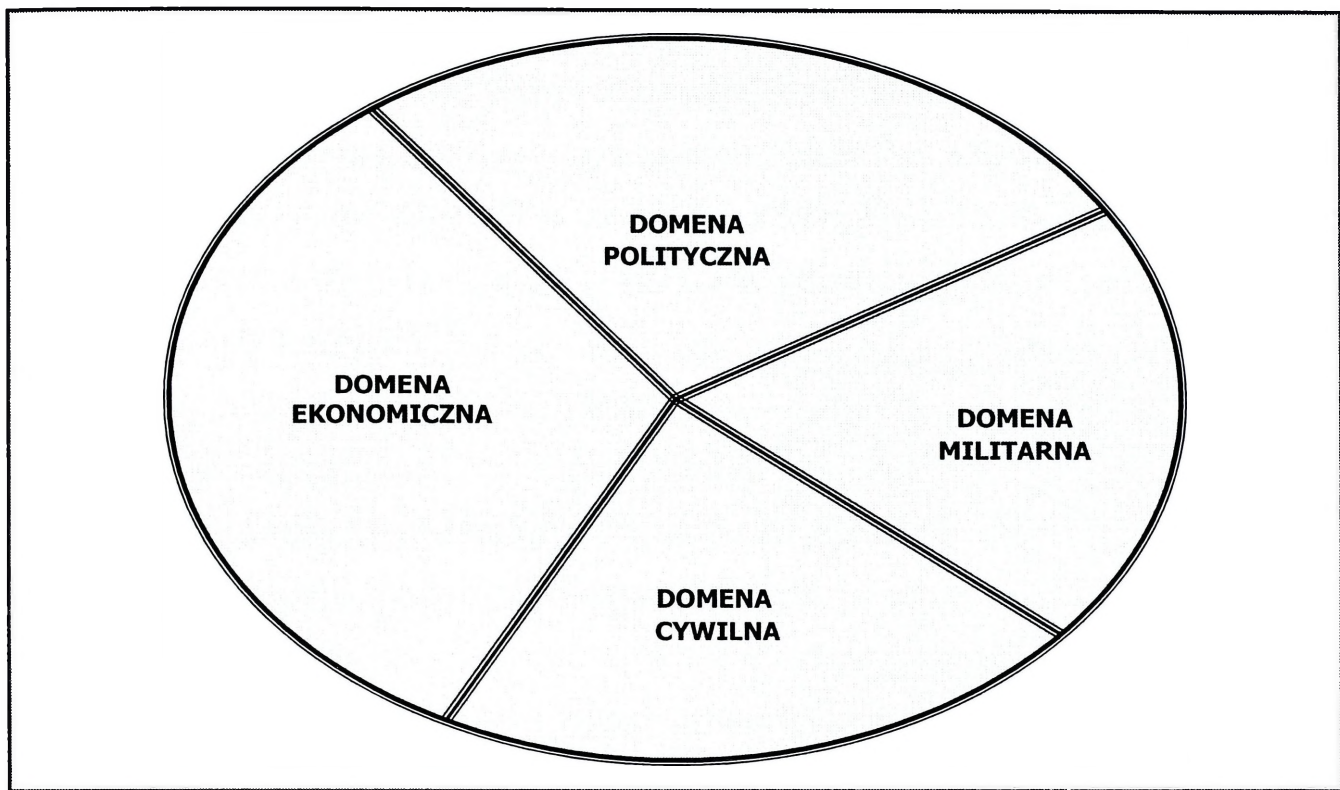
⁴¹ *Comprehensive Political Guidance, Riga, Latvia 29 November 2006, Part 3 – Guidelines for Alliance Capability Requirements*, pkt. 16, dostępne z: www.nato.int/docu/basicxt/2004/b061129e.htm

i społecznym. Rozszerza się obszar działania NATO zmieniając się z euroatlantyckiego na globalny. Wzrasta zakres i formy współpracy NATO z międzynarodowymi organizacjami bezpieczeństwa oraz innymi organizacjami międzynarodowymi, w tym organizacjami pozarządowymi. Rozszerza się również współpraca bilateralna i multilateralna Sojuszu z państwami odgrywającymi istotną rolę w kształtowaniu środowiska bezpieczeństwa w wymiarze globalnym i regionalnym.

Szersze, bardziej kompleksowe niż dotychczas, podejście Sojuszu Północnoatlantyckiego do problemów bezpieczeństwa wpływa na zmiany w koncepcjach prowadzenia operacji przez siły wojskowe Sojuszu. Jednym z kluczowych przeobrażeń staje się podejście do operacji w oparciu o efekty (*Effects Based Approach to Operations – EBAO*). W czerwcu 2006 roku Komitet Wojskowy NATO przyjął oficjalne stanowisko w sprawie podejścia do operacji w oparciu o efekty. W dokumencie MC-0052-2006 „*MC Position on an Effect Based Approach to Operations*” opisano implikacje, jakie przyjęcie takiego podejścia będzie generować dla operacyjnego użycia sił wojskowych Sojuszu w przyszłych operacjach i wskazano obszary koncepcji wymagające politycznych wskazówek i uzgodnień. W przywoływanym dokumencie Komitetu Wojskowego NATO zdefiniowano podejście do operacji w oparciu o efekty i inne pojęcia związane z koncepcją oraz opisano podstawowe założenia prowadzenia operacji w oparciu o efekty.

Podejście do operacji w oparciu o efekty jest definiowane w dokumencie MC-0052-2006 jako „wewnętrznie spójne (coherent) i kompleksowe (comprehensive) użycie różnych instrumentów oddziaływania Sojuszu połączone z praktyczną współpracą ze uczestnikami w działaniach spoza NATO, dla stworzenia efektów niezbędnych do osiągnięcia zaplanowanych celów i w konsekwencji pożądanego przez NATO stanu końcowego”. Uzupełnieniem definicji są pojęcia przestrzeni oddziaływania (engagement space), stanu końcowego (end state), celu (objective), efektu (an effect) oraz działania (an action). Przestrzeń oddziaływania postrzegana jest w stanowisku Komitetu Wojskowego jako „część środowiska, w której Sojusz jest zdecydowany podejmować działania (decides to engage) lub prowadzi działania (is engaged)”. W przestrzeni oddziaływania wyróżnia się domeny: polityczną, wojskową (militarną), cywilną i ekonomiczną⁴².

⁴² MC-0052-2006 *MC Position on an Effect Based Approach to Operations*, Military Committee, Brussels 2006, s. 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „MC-0052-2006 MC Position on an Effect Based Approach to Operations”, Military Committee, Brussels 2006, s. 2.

Rys. 5. Domeny tworzące przestrzeń oddziaływania NATO w przyszłych operacjach

Stan końcowy z perspektywy NATO utożsamiany jest z pojedynczym, uzgodnionym, niebudzącym wątpliwości, końcowym stanem rzeczy (sytuacją) osiągniętym poprzez realizację jednego lub więcej celów strategicznych określonych przez Radę Północnoatlantycką. Cel (objective) definiowany jest na potrzeby podejścia do operacji w oparciu o efekty jako „jasno zdefiniowany cel w przestrzeni oddziaływania, o kluczowym znaczeniu dla osiągnięcia przez decydentów politycznych i dowódców wojskowych na odpowiednich szczeblach kierowania i dowodzenia zakładanego stanu końcowego”. Efekt opisywany jest w dokumencie Komitetu Wojskowego jako skumulowane konsekwencje jednego lub więcej działań w przestrzeni oddziaływania, które prowadzą do zmiany sytuacji w jednej lub więcej domen przestrzeni oddziaływania. Przyjmuje się, że agregacja zamierzonych efektów prowadzi do osiągnięcia celów. Za działanie uznaje się dokumencie MC-0052-2006 „MC Position on an Effect Based Approach to Operations” proces wykorzystania jakiegokolwiek instrumentu oddziaływania Sojuszu w przestrzeni oddziaływania.

Ogólna filozofia podejścia do operacji w oparciu o efekty zakłada, że w konsekwencji określonych działań powstają efekty, które wspólnie z innymi czynnikami wpływają na możliwości (capabilities), zachowanie lub opinie podmiotów w sferze

oddziaływania, a także kształtują środowisko strategiczne i operacyjne. Wyróżnia się efekty o charakterze fizycznym (*physical effects*), które wpływają na sferę możliwości, oraz efekty kognitywne – poznawcze (*cognitive effects*), które wywierają wpływ na zachowania podmiotów w sferze oddziaływania. W ogólnym modelu operacji prowadzonych w oparciu o efekty wyróżnia się cztery rodzaje efektów fizycznych i kognitywnych⁴³:

- efekty pożądane (*Desired Effects*);
- efekty niepożądane (*Undesired Effects*);
- efekty zamierzone (*Intended Effects*);
- efekty niezamierzone (*Unintended Effects*).

Za pożądane efekty uznaje się te, które mają pozytywny wpływ na osiąganie zakładanych celów. Niepożądane efekty to te, które utrudniają osiąganie celów lub zagrażają ich osiągnięciu. Efekty zamierzone opisuje się jako te, które zostały wcześniej określone i oczekiwano ich powstania w wyniku podejmowanych działań. Z kolei efekty niezamierzone utożsamia się z efektami, których nie zakładano lub nie oczekiwano w związku z przyjętymi celami i podejmowanymi działaniami. Przyjmuje się, że efekty niezamierzone mogą mieć charakter efektów pożądanych bądź niepożądanych.

Tabela 1

Typologia efektów w perspektywicznych operacjach NATO

KRYTERIUM PODZIAŁU	RODZAJE EFEKTÓW
Zgodność z założonymi celami	Efekty pożądane (desired effects)
	Efekty niepożądane (undesired effects)
Związek z przyjętymi planami i działaniami	Efekty zamierzone (intended effects)
	Efekty niezamierzone (unintended effects)
Sfera występowania efektów	Efekty w sferze fizycznej (physical effects)
	Efekty w sferze kognitywno-poznawczej (cognitive effects)

Źródło: opracowanie własne na podstawie „MC-0052-2006 MC Position on an Effect Based Approach to Operations”, Military Committee, Brussels 2006, s. 3.

W koncepcji prowadzenie operacji w oparciu o efekty przewiduje się podejmowanie spójnych i kompleksowych działań we wszystkich domenach przestrzeni

⁴³ Tamże, s. 3.

oddziaływania dla osiągnięcia pożądanych efektów i ograniczania niepożądanych tak, aby osiągać zakładane cele i w konsekwencji doprowadzić do zaistnienia pożądanego stanu końcowego.

Proponowane przez Komitet Wojskowy NATO podejście do operacji w oparciu o efekty ma zwiększyć spójność i koordynację użycia wszystkich dostępnych instrumentów oddziaływania Sojuszu w osiągnięciu założonych celów we wszystkich domenach sfery oddziaływania. Oczekuje się również, że podejście do operacji w oparciu o efekty pozwoli na lepszą percepcję wzajemnej zależności efektów generowanych przez różne podmioty w poszczególnych domenach sfery oddziaływania oraz na określenie optymalnego sposobu skutecznego osiągnięcia zakładanego stanu końcowego poprzez skoordynowane i spójne wykorzystanie wszelkich dostępnych instrumentów. Przewiduje się, że stosowanie podejścia do operacji opartego o efekty pozwoli na redukcję generowania niepożądanych efektów, które mogłyby negatywnie wpływać na realizację zakładanych celów i osiągnięcie pożądanego stanu końcowego. Zauważyć należy, że koncepcja prowadzenia operacji w oparciu o efekty nie jest powiązana z żadnym konkretnym szczeblem organizacyjnym ani poziomem prowadzenia działań. W analizowanym dokumencie Komitetu Wojskowego deklaruje się wolę stosowania takiego podejścia na wszystkich poziomach łańcucha dowodzenia NATO.

Ogólne założenia prowadzenia operacji w oparciu o efekty ujęte w stanowisku Komitetu Wojskowego zostały rozwinięte w dokumencie studyjnym określanym jako przeddoktrynalny „*Effect Based Approach to Operations (EBAO) Handbook*”, którego pierwszą wersję roboczą opublikowano w kwietniu 2007 roku. W dokumencie przyjęto literalnie definicje zawarte w stanowisku Komitetu Wojskowego NATO, traktując je jako punkt wyjścia do dalszych rozważań i propozycje ustaleń doktrynalnych. Rozszerzeniu i systematyzacji uległy założenia związane z przestrzenią oddziaływania. Uznano, że przestrzeń oddziaływania NATO nie może być w perspektywie najbliższych lat opisywana wyłącznie w aspekcie obszaru geograficznego. Przewiduje się, że potencjalni przeciwnicy Sojuszu, zarówno państwowi, jak i niepaństwowi, mogą oddziaływać jako federacja rozproszonych geograficznie w skali globalnej, połączonych sieciowo zgrupowań sił cechujących się wysoką adaptacyjnością do zmieniających się warunków operacyjnych⁴⁴. Przestrzeń oddziaływania rozpatrywana jest w jej

⁴⁴ *Effect Based Approach to Operations (EBAO) Handbook*, NATO Allied Command Transformation, Norfolk, February 2007, s. 5 – 6.

częściach dotyczących sił własnych, przeciwnika oraz sił neutralnych. W dokumencie „*Effect Based Approach to Operations (EBAO) Handbook*” rozszerzono, w stosunku do stanowiska Komitetu Wojskowego NATO, typologię związaną z podziałem sfery oddziaływania na części składowe. W przywoływanym dokumencie używa się większej liczby kategorii opisujących poszczególne domeny sfery oddziaływania, wyróżniając następujące domeny: polityczną, ekonomiczną, społeczną, infrastruktury, informacyjną (*Political, Military, Economic, Social, Infrastructure, Informational – PMESII*) i inne.

W analizowanym dokumencie przeddoktrynalnym podjęto próbę sformułowania zasad podejścia do operacji w oparciu o efekty (*EBAO principles*) wyróżniając pięć z nich⁴⁵:

- podejście do operacji w oparciu o efekty jest swego rodzaju sposobem myślenia o operacjach, który uzupełnia inne szkoły myślenia, takie jak filozofia działań w oparciu o manewr (*manoeuverist approach*) oraz dowodzenie przez cele (*mission command*);
- harmonizacja wykorzystania militarnych instrumentów oddziaływania Sojuszu z innymi dostępnymi instrumentami oddziaływania, a tam gdzie to jest potrzebne, również z działaniami innych podmiotów;
 - ukierunkowanie wysiłków na stanie końcowym;
 - postrzeganie przestrzeni oddziaływania i analizowanie jej jako systemu;
 - ciągłość oceny skuteczności własnych działań.

Zasadniczym novum w tworzonej w NATO koncepcji podejścia do operacji w oparciu o efekty, w stosunku do wcześniejszych ustaleń doktrynalnych, jest rozwinięcie podejścia do oceny skuteczności działań własnych sił w osiąganiu przyjętych celów. W dokumencie przeddoktrynalnym „*Effect Based Approach to Operations (EBAO) Handbook*” wyróżnia się pomiar skuteczności (*NATO Measurement of Effectiveness – MOE*) oraz pomiar wykonania (*NATO Measurement of Performance – MOP*)⁴⁶. Postulowane jest również dokonanie zmian w zasadach planowania operacyjnego, dzięki którym możliwe będzie już na etapie planowania dokonywanie analiz i ocen oraz przyjmowanie rozwiązań w oparciu o podejście ukierunkowane na efekty. Zakłada się, że planowanie operacyjne w oparciu o efekty (*EBAO Planning*) ma umożliwić wypracowanie szerszego spektrum opcji

⁴⁵ Tamże, s. 7 – 10.

⁴⁶ Tamże, s. 35 – 42.

działania dla dowódców oraz wystarczająco wczesne zidentyfikowanie pożądanych i niepożądanych efektów, które mogą determinować realizację poszczególnych celów i osiąganie zakładanego stanu końcowego. Za kluczowe uznaje się doprowadzenie w planowaniu w oparciu o efekty doprowadzenie do sytuacji, w której dowódcy i sztaby będą posiadać pełne wspólne zrozumienie efektów niezbędnych do osiągnięcia celów operacji, zanim rozpoczną określanie zadań dla wykonawców.

W dokumencie „*Effect Based Approach to Operations (EBAO) Handbook*” wskazuje się również na możliwe, pożądane zmiany w organizacji organów dowodzenia w operacjach prowadzonych w oparciu o efekty. Uznając za zasadne oparcie o tradycyjne pionory funkcjonalne (J - 1 ÷ J - 9) postuluje się częstsze tworzenie zespołów planistycznych oraz grup roboczych, w których skład będą wchodzić specjaliści z różnych pionów funkcjonalnych. W analizowanym dokumencie wskazuje się dwa możliwe rozwiązania, jakie mogą być stosowane w organizacji dowodzenia w operacjach prowadzonych w oparciu o efekty: grupy robocze do spraw efektów (*Effects Working Group – EWG*) oraz komórki oceny efektów (*Effects Assessment Cell – EAC*).

W transformacji zdolności operacyjnych oraz założeń doktrynalnych prowadzenia operacji przez siły NATO ważną rolę odgrywają koncepcje sojuszniczych perspektywicznych operacji połączonych (*Concepts for Allied Future Joint Operations - CAFJO*). Koncepcje te formułowane są dla horyzontu czasowego 15 lat i mają służyć przygotowaniu spójnych założeń doktrynalnych umożliwiających prowadzenie siłom Sojuszu operacji zgodnie z zasadą podejścia w oparciu o efekty. W założeniach sojuszniczych przewiduje się, że skuteczne prowadzenie operacji przez siły Sojuszu wymagać będzie posiadania przez nie zdolności do spełnienia trzech postulatów⁴⁷:

- osiągnięcia spójnych efektów działania (*Achieving Coherent Effects*);
- zdolności do prowadzenia operacji wielonarodowych o charakterze ekspedycyjnym (*Ability to Conduct Multinational Joint Expeditionary Operations*);
- osiągnięcia przewagi decyzyjnej (*Achieving Decision Superiority*).

Osiąganie spójnych efektów działania postrzegane jest w perspektywicznych sojuszniczych koncepcjach operacyjnych w powiązaniu z dwoma obszarami trans-

⁴⁷ *Concepts for Allied Future Joint Operations – CAFJO*, NATO, 20 February 2006, s. 14.

formacji: skutecznym oddziaływaniem i połączonym manewrem oraz rozszerzoną współpracą cywilno-wojskową. Skuteczne oddziaływanie i połączony manewr (*Effective Engagement & Joint Manoeuvre*) odnosi się do ciągłego osiągania spójnych efektów działania sił wojskowych oraz aktorów niewojskowych poprzez oddziaływanie o charakterze destrukcyjnym (*lethal*), niedstrukcyjnym (*non-lethal*) lub humanitarnym (*humanitarian actions*). Działania te mają być prowadzone w sposób ciągły: przed eskalacją kryzysu – aby mu zapobiec, w trakcie kryzysu – aby doprowadzić do deeskalacji sytuacji kryzysowej, a po osiągnięciu takiego stanu – aby podejmować działania dla długofalowej stabilizacji sytuacji. W dokumencie koncepcyjnym *Concepts for Allied Future Joint Operations* przewiduje się, że przed eskalacją sytuacji kryzysowej podejmowane będą przede wszystkim działania o charakterze politycznym. W trakcie wystąpienia kryzysu mogą być prowadzone operacje bojowe (*combat operations*), zapewnienia bezpieczeństwa (*security operations*) oraz wsparcia działań humanitarnych (*support for humanitarian operations*). Po zakończeniu kryzysu przewiduje się konieczność prowadzenia operacji wojskowych wspierających proces stabilizacji i odbudowy (*military support to stabilization operations and reconstruction effort*). W sojuszniczych założeniach koncepcyjnych dla przyszłych operacji połączonych podkreśla się, że w przyszłych operacjach należy przewidywać konieczność jednoczesnej realizacji zadań o charakterze bojowym, stabilizacyjnym i humanitarnym. Wskazuje się również na znaczenie precyzyjnej koordynacji działania sił wojskowych i innych uczestników operacji. Rozwinięcie i uszczegółowienie treści dokumentu *Concepts for Allied Future Joint Operations* w odniesieniu do skutecznego oddziaływania i połączonego manewru zawiera dokument roboczy zespołu studyjnego Dowództwa Transformacji NATO *Effective Engagement and Joint Manoeuvre for Transformed NATO Forces. An Operations Concept*. W dokumencie tym podjęto próbę stworzenia typologii perspektywicznych operacji oraz określenia sposobów skutecznego oddziaływania na przeciwnika w celu osiągania pożądanych efektów. Proponowana typologia operacji obejmuje, między innymi: operacje kształtujące środowisko bezpieczeństwa (*Shaping Operations*), operacje bojowe o dużym rozmachu (*Major Combat Operations*) oraz operacje przejściowe (*Transition Operations*). Autorzy wyodrębniają również operacje reagowania w wymiarze globalnym (*Global Response*) oraz

operacje ochrony przerzutu sił do rejonów operacji i baz ekspedycyjnych (*Protecting the Projection and Expeditionary Bases*)⁴⁸. Podziały zawarte w analizowanym dokumencie są nieostre i nie w pełni spójne, stąd też można przewidywać, że w dalszych pracach studyjnych będą one ulegać istotnym zmianom.

Obecnie prowadzone jest w NATO, obok wskazanych powyżej prac koncepcyjnych, równoległe i do pewnego stopnia niezależnie od siebie szereg projektów badawczych, bezpośrednio związanych ze skutecznym oddziaływaniem i łączonym manewrem. Do najważniejszych z nich należą między innymi prace mające na celu wypracowanie koncepcji: dowodzenia dla skutecznego oddziaływania (*Command for Effective Engagement*), wojskowego wsparcia dla odstraszania strategicznego (*Military Support to Strategic Deterrence*), uderzeń i generowania efektów przez siły połączone (*Joint Strike and Effect*), działań sił połączonych Sojuszu w obszarach zurbanizowanych (*NATO Combined Joint Urban Operations*), obrony przeciwrakietowej na obszarze teatru działań wojennych (*Theatre Missile Defence*), identyfikacji bojowej sił własnych (*Friendly Forces Tracking*) oraz przeciwdziałania improwizowanym urządzeniom wybuchowym (*Counter Improvised Explosive Devices*).

Na osiągnięcie spójnych efektów w przyszłych operacjach sił Sojuszu ma wpływać rozszerzona, w stosunku do współczesnych rozwiązań, współpraca cywilno-wojskowa. Przewiduje się przede wszystkim zacieśnianie współpracy cywilno-wojskowej wewnątrz poszczególnych państw członkowskich NATO oraz pomiędzy siłami Sojuszu a organizacjami (instytucjami, agendami) cywilnymi społeczności międzynarodowej. Zakłada się, że podmioty cywilne mogą odgrywać istotną rolę w osiągnięciu spójnych efektów w zróżnicowanych operacjach, począwszy od bojowych, poprzez stabilizacyjne i odbudowy, a na reformie sektora bezpieczeństwa kończąc. W sojuszniczych koncepcjach przyszłych operacji połączonych wymienia się między innymi zdolność podmiotów cywilnych do wpływania na proces demobilizacji, rozbrajania stron konfliktu oraz dostarczania wyspecjalizowanej i długotrwałej pomocy humanitarnej.

Nacisk kładziony w koncepcjach operacyjnych na zdolności sił sojuszniczych do prowadzenia operacji wielonarodowych o charakterze ekspedycyjnym związa-

⁴⁸ *Effective Engagement and Joint Manoeuvre for Transformed NATO Forces. An Operations Concept, Version 2.2.1, SACT HQ Norfolk VA 04 June 2007, s. od 7 do 14 dostępne z: http://transnet.act.nato.int/WISE/EffectiveE/index_html*

ny jest z założeniami, w myśl których w przyszłości NATO będzie podejmować szybko działania w odległych geograficznie regionach w celu zapobiegania eskalacji sytuacji kryzysowych. W koncepcji operacji prowadzonych w oparciu o efekty wyodrębnia się dwa zasadnicze elementy składowe zdolności sił sojuszniczych do prowadzenia operacji wielonarodowych o charakterze ekspedycyjnym: projekcję (przerzut i rozwinięcie) sił (*Projection of Forces*) oraz zsynchronizowaną wielonarodową logistykę sił połączonych (*Synchronized Multinational and Joint Logistics*).

Projekcja sił postrzegana jest w perspektywicznych koncepcjach operacyjnych NATO nie tylko w aspekcie fizycznego przemieszczenia sił do rejonu operacji, ale także jako narzędzie osiągnięcia pożądanych efektów uwiarygodniających i wzmacniających skuteczność stosowania innych narzędzi oddziaływania Sojuszu. W dokumencie koncepcyjnym *Concepts for Allied Future Joint Operations* zakłada się, że w zależności od sposobu, w jaki będzie realizowana projekcja sił do rejonu operacji możliwe będzie zwiększanie skuteczności nacisków politycznych i dyplomatycznych lub zyskiwanie czasu na ich stosowanie przy jednoczesnym stopniowym, planowym zwiększaniu obecności wojskowej i realizacji odstraszenia militarnego. W realizacji projekcji sił przewiduje się zapewnienie jedności wysiłku i osiągnięcie efektu synergii w skali sił połączonych poprzez skoordynowane przemieszczenie do rejonu operacji adekwatnych do potrzeb zgrupowań sił lądowych, morskich, powietrznych i specjalnych. W perspektywicznych koncepcjach operacyjnych wskazuje się na konieczność podejmowania działań zmierzających do zmniejszenia uzależnienia sił NATO od infrastruktury w rejonie operacji oraz ograniczających wymagania w zakresie transportu strategicznego. Podejmowane są również prace zmierzające do stworzenia sojuszniczej doktryny przerwu sił⁴⁹.

W listopadzie 2007 roku Dowództwo Transformacji NATO opublikowało pierwszą wersję roboczą koncepcji operacji ekspedycyjnych NATO. W dokumencie *Expeditionary Operations. Overarching Conceptual Vision & Framework* dokonano identyfikacji podstawowych zasad prowadzenia operacji ekspedycyjnych, określono modele przerwu sił do rejonu operacji oraz określono obszary zdolności operacyjnych niezbędnych do realizacji zadań w takich operacjach. Jako zasady prowadzenia perspektywicznych sojuszniczych operacji ekspedycyjnych proponuje się: kolektywną odpowiedzialność (*Collective Responsibility*), jedność wysiłku

⁴⁹ W kwietniu 2005 roku opracowano i przyjęto wersję roboczą *AJP – 3.13 Deployment of Forces*.

(*Unity of Effort*), synchronizację (*Synchronisation*) oraz elastyczność (*Flexibility*)⁵⁰.

Rekomendowane modele przerzutu sił do rejonu operacji mają obejmować: bezpośredni przerzut na obszar operacji z jednoczesnym rozwinięciem sił w docelowych miejscach dyslokacji, przerzut sił do wysuniętych stref ześrodkowania na obszarze operacji, a następnie ich rozmieszczenie na obszarze operacji oraz rozwinięcie sił na obszarze operacji bezpośrednio z portu wyładunku. W sojuszniczej koncepcji operacji ekspedycyjnych poruszany jest problem zdolności operacyjnych niezbędnych dla skutecznej realizacji zadań przez siły sojusznicze w tego rodzaju operacjach. Przy założeniu konieczności prowadzenia operacji w odległych geograficznie rejonach oraz przy niewielkim wsparciu ze strony państwa gospodarza lub jego zupełnym braku, wskazuje się na potrzebę posiadania zdolności operacyjnych w zakresie: wykorzystania obszarów wód międzynarodowych jako miejsca koncentracji sił sojuszniczych (*NATO Joint Sea Basing*), transportu strategicznego (*Strategic Lift*) oraz realizacji zadań mostu powietrznego (*Air-Bridge Operations*). Podkreśla się również znaczenie interoperacyjności oraz skuteczności zabezpieczenia logistycznego osiąganego między innymi poprzez efektywne zarządzanie działalnością organów logistycznych (*Operations Logistics Chain Management – OLCM*)⁵¹.

W koncepcjach NATO dostrzega się konieczność przewartościowań w organizacji zabezpieczenia logistycznego sił zaangażowanych w operacje połączone Sojuszu. W sojuszniczych koncepcjach podejścia do prowadzenia operacji w oparciu o efekty traktuje się oddziaływanie logistyczne jako jeden z równoprawnych sposobów generowania pożądanych efektów, prowadzących w konsekwencji do osiągnięcia celów operacji. Wśród prac koncepcyjnych, których celem jest wypracowanie spójnych założeń zabezpieczenia logistycznego dla perspektywicznych operacji Sojuszu należy zwrócić uwagę na przyjętą koncepcję zabezpieczenia logistycznego dla sił odpowiedzi NATO (*Logistic Support Concept for the NRF – MC 0526*), a także projekty koncepcji zabezpieczenia medycznego dla sił odpowiedzi (*Medical Support Concept for the NRF*), zarządzania łańcuchem dostaw (*Operations Support Chain Management Concept*) oraz działania logistyki w oparciu o rozproszoną sieć zasobów (*Distributive-based Logistics*).

⁵⁰ *Expeditionary Operations. Overarching Conceptual Vision & Framework (DRAFT) Version 1.1*, Expeditionary Operations ICT, HQ SACT, Norfolk VA November 2007, s. 7 – 8.

⁵¹ Tamże, s. 9 – 10.

W obszarze związanym z osiągnięciem przewagi decyzyjnej koncepcja sojuszniczych perspektywicznych operacji połączonych zawiera odniesienia do przewagi informacyjnej oraz koncepcji zdolności sieciocentrycznych. Przewiduje się, że stworzenie warunków dla posiadania przez siły NATO przewagi decyzyjnej wymagać będzie poprawy dostępności informacji dla decydentów na wszystkich szczeblach dowodzenia oraz doskonalenia sposobów jej pozyskiwania, przetwarzania i dystrybucji w skali sił połączonych. Przewaga informacyjna rozumiana jest w NATO jako zdolność posiadania informacji, która umożliwi osiągnięcie przewagi nad przeciwnikiem. Możliwe obszary osiągnięcia przewagi informacyjnej upatrywane są w doskonaleniu zbioru danych i zarządzania informacją (*data collection and management*) poprzez współdzielenie informacji (*information sharing*), zapewnienie jej jakości (*information assurance*), świadomość sytuacyjną (*situation awareness*), współpracę (*collaboration*) oraz zarządzanie wiedzą (*knowledge management*).

W koncepcji zdolności sieciocentrycznych NATO (*NATO Network-enabling Concept – NNEC*) postrzeganej w perspektywicznych koncepcjach operacyjnych (*CAFJO*) jako element składowy osiągnięcia przewagi decyzyjnej zakłada się, że dzięki powiązaniu poszczególnych komponentów sił sojuszniczych w obrębie środowiska operacyjnego w ramach wspólnej sieci informacyjnej i wykorzystaniu infrastruktury informacyjnej będzie możliwe zapewnienie skutecznego spożytkowania informacji wtedy, gdy będzie ona potrzebna ze względu na określone potrzeby operacyjne. Prace rozwojowe w zakresie koncepcji sieciocentrycznych NATO mają być ukierunkowane przede wszystkim na standaryzację rozwiązań technicznych w skali sił połączonych oraz doprowadzenie do sytuacji, w której każdy moduł bojowy sił sojuszniczych będzie mógł być dowolnie włączany w skład zgrupowań zadaniowych i będzie zdolny do natychmiastowego działania w ramach utworzonego doraźnie systemu dowodzenia (*plug and operate options*).

Przegląd sojuszniczych koncepcji perspektywicznych operacji połączonych rozwijanych w ramach transformacji NATO wskazuje na ich wstępny i ogólny charakter. Zauważyć należy również równoległość prac koncepcyjnych w ramach kilkudziesięciu szczegółowych projektów o zróżnicowanym obszarze zainteresowań i rozpatrywanym horyzoncie czasowym. Sytuacja taka powoduje, że brak jest obecnie w pełni spójnych, kompleksowych koncepcji operacyjnych dla użycia sił połączonych, które mogłyby stanowić punkt wyjścia dla formułowania perspektywicznych sojuszniczych założeń operacji powietrznych.

1.4. Perspektywy operacji powietrznej

Specyfika tworzenia założeń doktrynalnych w Sojuszu Północnoatlantyckim wyrażająca się długotrwałym procesem konsultacji i uzgadniania poszczególnych ustaleń przez wszystkie państwa członkowskie powoduje, że doktryna sojusznicza rozwijana jest z pewnym opóźnieniem w stosunku do rozwiązań narodowych. Pomimo stworzenia Dowództwa Transformacji NATO oraz szeregu wyspecjalizowanych ośrodków analitycznych, które mogą odgrywać rolę w wypracowaniu perspektywicznych sojuszniczych założeń operacji powietrznych, prace nad takimi założeniami nie są podejmowane w sposób kompleksowy i w pełni skoordynowany. Czynnikiem bezpośrednio spowalniającym prace nad perspektywicznymi sojuszniczymi założeniami operacji powietrznych jest brak finalnego produktu prac grupy roboczej dowództw strategicznych do spraw operacji prowadzonych w oparciu o efekty (*Bi-SC EBAO Working Group – EBAO WG*). Przewiduje się, że prace nad doktryną operacji prowadzonych w oparciu o efekty będą prowadzone w 2008 roku, kiedy to mają zostać opracowane pierwsze robocze, studyjne wersje NATO-wskiej doktryny operacji EBAO oraz opublikowany leksykon terminologii związanej z podejściem do operacji w taki sposób (*NATO effects-based lexicon*).

Szereg inicjatyw związanych bezpośrednio z rozwijaniem koncepcji operacyjnego wykorzystania potencjału powietrznego podejmowane jest przez stworzone przez część państw członkowskich NATO, w tym Polskę, Połączone Centrum Kompetencyjne Potęgi Powietrznej (*Joint Airpower Competence Center – JAPCC*). Ośrodek pełni funkcję autonomicznego, niezależnego od dowództw sojuszniczych, centrum analitycznego realizującego programy badawcze na rzecz obu dowództw strategicznych NATO oraz państw europejskich finansujących jego funkcjonowanie. Dobór obszarów aktywności badawczej JAPCC determinowany jest aktualnymi potrzebami Sojuszu, stąd też nie wszystkie aspekty perspektywicznych koncepcji operacji powietrznych są przedmiotem poszukiwań analitycznych i nie wszystkie problemy z tym związane są podmiotem dociekań. Obecnie prowadzone są prace w ramach jedenastu projektów związanych z transformacją zdolności operacyjnych, perspektywicznymi koncepcjami operacji powietrznych i kosmicznych, wykorzystaniem bezzałogowych statków powietrznych oraz zabezpieczeniem bojowym użycia sił powietrznych w operacjach W części bezpośrednio

związanej z problematyką perspektywicznych sojuszniczych koncepcji operacji powietrznych JAPCC prowadzi prace nad: wizją potęgi powietrznej (*JAPCC Air Power Vision Paper*), koncepcją sojuszniczych perspektywicznych operacji powietrznych i kosmicznych (*Concept for Alliance Future Joint Air and Space Operations – CAFJASO*) oraz założeniami koncepcyjnymi wykorzystania potencjału powietrznego w ekspedycyjnych operacjach bezpieczeństwa i stabilizacyjnych (*The Role of Air Power in Expeditionary Security and Stability Operations*). Wśród projektów JAPCC związanych z problematyką perspektywicznych koncepcji sojuszniczych operacji powietrznych należy wymienić również prace nad koncepcją obrony powietrznej w 2020 roku (*AD 2020*) oraz mapą drogową dla systemów dowodzenia i rozpoznania NATO (*The NATO C4ISR Roadmap*).

Koncepcja sojuszniczych perspektywicznych operacji powietrznych i kosmicznych (*CAFJASO*) ma w swoich założeniach uzupełniać treści wizji strategicznej obu dowództw strategicznych NATO „*Bi-SC Strategic Vision: The Military Challenge*” oraz koncepcji sojuszniczych perspektywicznych operacji połączonych (*CAFJO*). Horyzont czasowy, dla jakiego opracowywana jest koncepcja ma sięgać 2020 roku, a jej treści mają odnosić się do problemów operacyjnego użycia potencjału powietrznego i kosmicznego państw członkowskich NATO. Treści koncepcji mają uwzględniać, obok unormowań doktryny sojuszniczej i koncepcji narodowych, implikacje wynikające z dostępności nowych rozwiązań technologicznych oraz doświadczenia aktualnie prowadzonych przez NATO operacji. Podobnie, jak koncepcja sojuszniczych perspektywicznych operacji połączonych (*CAFJO*) koncepcja operacji powietrznych i kosmicznych ma dotyczyć przede wszystkim problemów właściwych dla szczebla operacyjnego.

Zaangażowanie wojsk NATO w operację w Afganistanie spowodowało potrzebę wypracowania i ujednoczenia w skali Sojuszu założeń doktrynalnych związanych z operacjami powietrznymi będącymi częścią kompleksowych przedsięwzięć stabilizacyjnych. W październiku 2007 roku JAPCC zorganizował konferencję na temat „*The Role of Air Power in Expeditionary Security and Stability Operations*”, na której dyskutowano problemy związane z planowaniem użycia lotnictwa w operacjach o charakterze przeciwpartyzanckim oraz analizowano doświadczenia związane z działaniami lotnictwa sił ISAF. O ile NATO posiada relatywnie spójne i aktualne założenia doktrynalne dla operacji powietrznych prowadzonych w warunkach klasycznego konfliktu zbrojnego, to nie posiada ich dla operacji przeciwko

siłom nieregularnym w działaniach stabilizacyjnych i rekonstrukcyjnych, w które w perspektywie najbliższych kilkunastu lat Sojusz może być zaangażowany. Zakłada się, że w wyniku wymiany doświadczeń, jaka miała miejsce w czasie ubiegłorocznej konferencji, zostanie opracowany materiał o charakterze doktrynalnym, normujący problemy działań w wymiarze powietrznym w operacjach stabilizacyjnych. Na 2008 rok przewiduje się organizację przez JAPCC konferencji poświęconej problematyce osiągnięcia przewagi informacyjnej w operacjach powietrznych i kosmicznych.

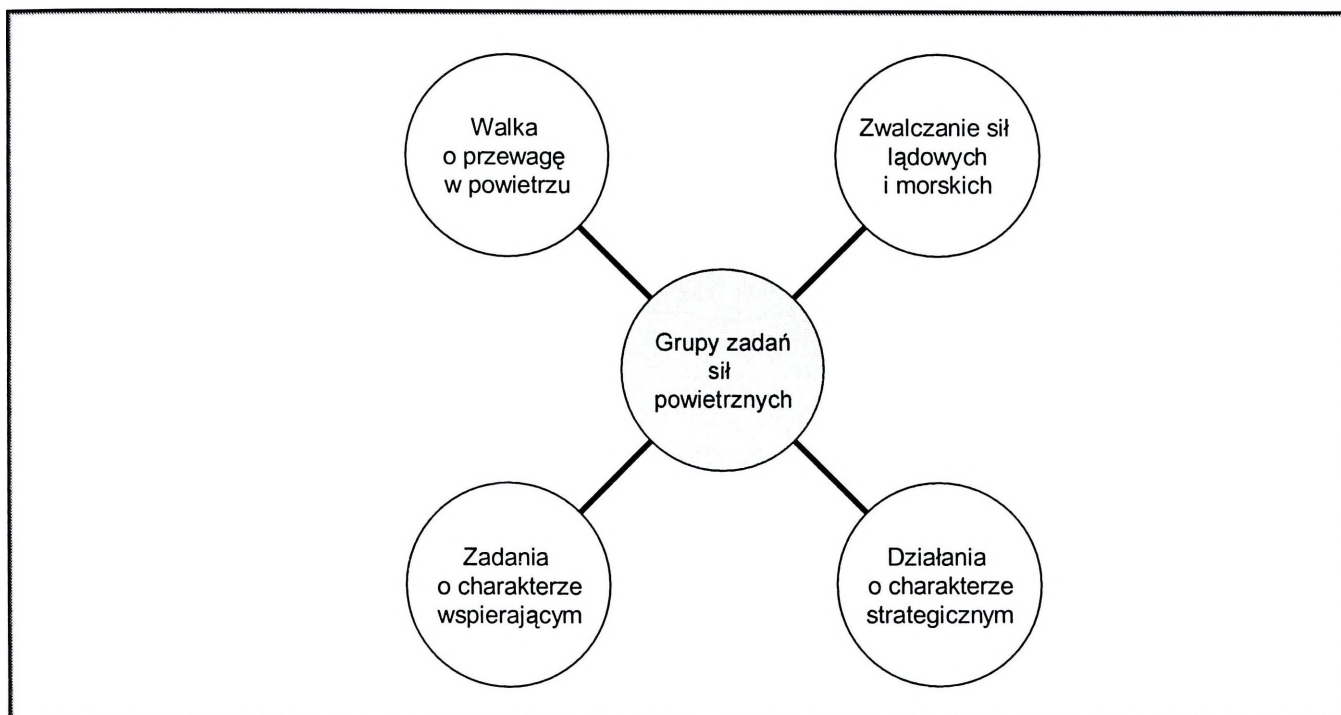
Grupy zadań w operacjach powietrznych

Rozpatrując problematykę perspektywicznych sojuszniczych koncepcji operacji powietrznych i kosmicznych w horyzoncie czasowym do 2020 roku można zauważyć, że względnie stały pozostanie zakres zadań przewidywanych do realizacji przez siły powietrzne w operacjach prowadzonych w warunkach typowego konfliktu zbrojnego. Porównanie najnowszych propozycji ustaleń doktryny powietrzno-kosmicznej Sojuszu z wybranymi koncepcjami operacyjnymi poszczególnych państw członkowskich NATO, takimi jak brytyjska koncepcja „*Future Air and Space Operational Concept*” czy niemiecka „*Transformation der Deutschen Luftwaffe*” wskazuje, że w perspektywie najbliższych kilkunastu lat zasadnicze grupy zadań w operacjach powietrznych mogą obejmować⁵²:

- walkę o przewagę w powietrzu;
- zwalczanie sił lądowych i morskich;
- działania o charakterze strategicznym;
- grupę zadań o charakterze wspierającym.

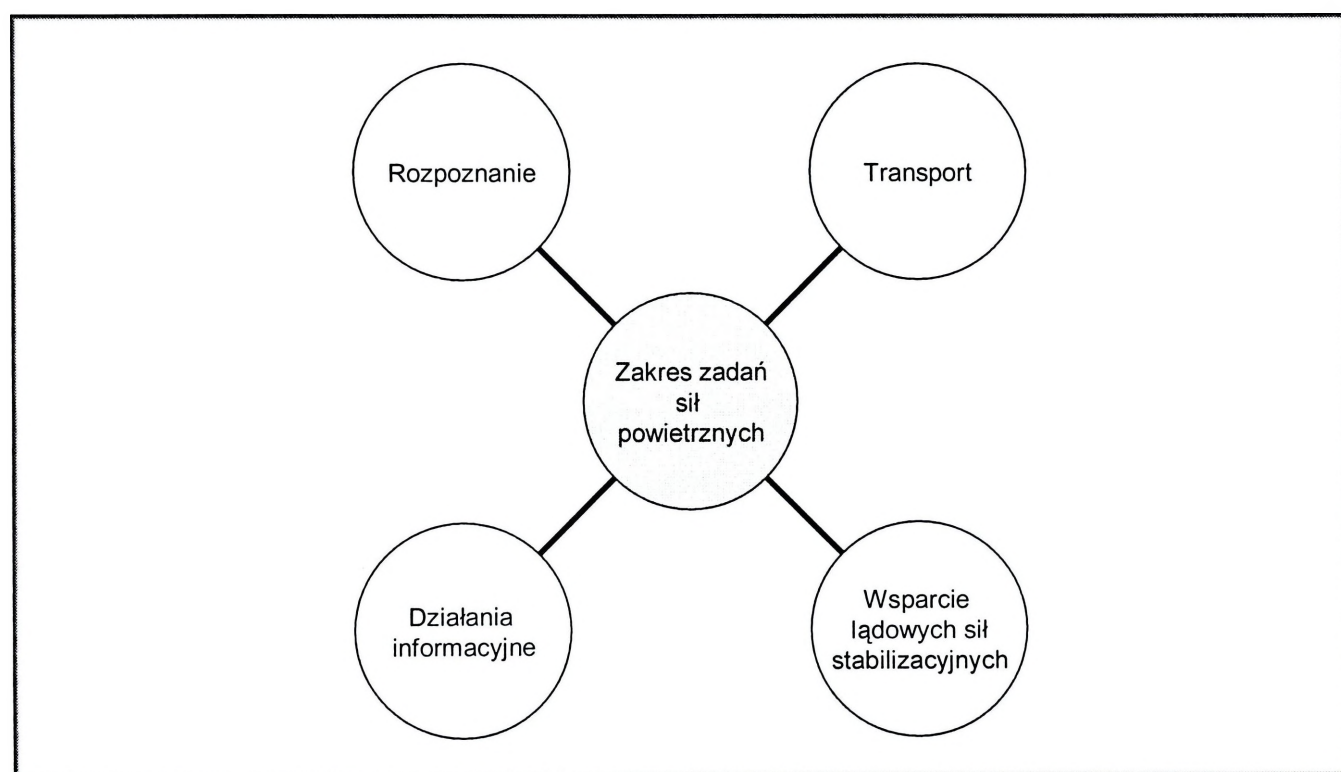
Można przewidywać, że w perspektywie kilku najbliższych lat wykrystalizują się względnie spójne, uzgodnione w skali Sojuszu założenia doktrynalne dla użycia sił powietrznych w operacjach o charakterze stabilizacyjnym.

⁵² Zobacz: *Future Air and Space Operational Concept*, Air Staff, Northolt 2005, s. 5 oraz *Grundzuge der Konzeption der Bundeswehr*, Bundesministerium der Verteidigung, Berlin 10 August 2004, s. 32.

Źródło: opracowanie własne

Rys. 6. Grupy zadań w operacjach powietrznych NATO

Źródło: opracowanie własne

Rys. 7. Zakres zadań sił powietrznych w operacjach o charakterze stabilizacyjnym

W świetle opublikowanych wyników dyskusji merytorycznych prowadzonych na konferencji JAPCC z 2007 roku można założyć, że zakres zadań sił powietrznych w operacjach o charakterze stabilizacyjnym i przeciwpartyzanckim może obejmować (rys. 7):

- zadania o charakterze rozpoznawczym;
- zadania o charakterze transportowym;
- wsparcie lądowego komponentu sił stabilizacyjnych;
- zadania o charakterze informacyjnym.

Interesującą tezę sformułował w trakcie konferencji JAPCC w 2007 roku gen. Egon Ramms – dowódca sojuszniczego Dowództwa Sił Połączonych w Brunsum odpowiedzialnego za operację sił ISAF w Afganistanie. Zauważył on, że ogólne zasady prowadzenia operacji przeciwpartyzanckich wypracowane przez siły zbrojne Wielkiej Brytanii, Francji oraz innych państw kolonialnych zachowują swoją aktualność w praktyce współcześnie prowadzonych operacji. Generał Ramms wskazywał na uzupełniającą rolę użycia siły militarnej do działań politycznych, odbudowy ekonomicznej i przywracania ładu społecznego.

Należy wyraźnie podkreślić, że nie ma obecnie sojuszniczej doktryny operacji stabilizacyjnych i przeciwpartyzanckich, co powoduje, że propozycje zadań sił powietrznych w tego rodzaju operacjach są formułowane przez różne podmioty w dowolny sposób, niejednokrotnie w oparciu o inne wyróżniki kryterialne. Tym niemniej istnieje daleko posunięta zgodność, co do znaczenia poszczególnych grup zadań dla osiągania celów operacji. Zauważalny jest konsensus środowisk wojskowych NATO w odniesieniu do znaczenia w operacjach o charakterze stabilizacyjnym i przeciwpartyzanckim rozpoznania powietrznego. Postuluje się prowadzenie ciągłego rozpoznania obrazowego na kluczowych obszarach rejonu operacji oraz zapewnienie multispektralności pozyskiwania informacji rozpoznawczej dla zabezpieczenia realizacji szczególnie ważnych zadań przez siły stabilizacyjne. Jako podstawowe źródło pozyskiwania danych rozpoznawczych w perspektywicznych operacjach o charakterze stabilizacyjnym i przeciwpartyzanckim postrzega się bezzałogowe statki powietrzne wyposażone w optoelektroniczne urządzenia rozpoznawcze. Przewiduje się, że podstawowymi obiektami rozpoznania w takich operacjach mogą być niewielkie grupy przeciwników (sił nieregularnych) działające w skupiskach ludności cywilnej, w tym w obszarach zurbanizowanych.

Kolejnym elementem szerokiej dyskusji staje się realizacja przez lotnictwo zadań o charakterze uderzeniowym w środowisku operacji stabilizacyjnych i przeciwpartyzanckich. Podstawowym dylematem staje się zapewnienie skutecznego wsparcia siłom stabilizacyjnym przy jednoczesnym minimalizowaniu ofiar wśród ludności cywilnej. Coraz szerzej dyskutowane jest poszukiwanie sposobów od-

działania na siły przeciwnika w sposób określany jako niekinetyczny (*non kinetic*) tak, aby zapewniać rażące oddziaływanie tylko na obiekt uderzenia i nie powodować strat w otaczającym go środowisku⁵³.

Przewartościowaniom będą prawdopodobnie ulegać koncepcje realizacji poszczególnych grup zadań w operacjach powietrznych prowadzonych w warunkach klasycznego konfliktu zbrojnego, co wiązać się będzie z wprowadzaniem do uzbrojenia sił powietrznych europejskich państw NATO nowych generacji sprzętu lotniczego i lotniczych środków bojowych. Można przewidywać przede wszystkim zwiększenie zasięgu skutecznego użycia precyzyjnych środków rażenia powietrze – ziemia klasy *stand off* od kilkudziesięciu do kilkuset kilometrów, w zależności od przeznaczenia danego systemu uzbrojenia. Mało prawdopodobne wydaje się w perspektywnych sojuszniczych operacjach powietrznych szersze niż do tej pory wykorzystanie bezzałogowych statków powietrznych, zwłaszcza do realizacji zadań o charakterze uderzeniowym. Przewartościowania mogą następować w realizacji zadań wspierających związanych z rozpoznaniem powietrznym. Pozyskiwanie przez europejskie państwa NATO własnych narodowych systemów satelitarnych powoduje, że w perspektywie kilkunastu najbliższych lat będą one w stanie wykorzystywać systemy rozpoznania satelitarnego do zabezpieczenia prowadzenia sojuszniczych operacji powietrznych. Należy liczyć się również z uzyskaniem zdolności NATO do realizacji zadań rozpoznawczych w ramach radiolokacyjnego rozpoznania pola walki. Po 2010 roku możliwe będzie również szersze niż do tej pory realizowanie przez siły powietrzne europejskich państw NATO strategicznych przewozów powietrznych pomiędzy teatrami działań wojennych oraz realizacja zadań tankowania w powietrzu.

Organizacja sił w operacji powietrznej

W perspektywnych sojuszniczych koncepcjach operacji powietrznych i kosmicznych nie przewiduje się zasadniczych zmian w stosunku do współcześnie przyjętych w NATO ustaleń doktrynalnych. Powszechnie stosowanym rozwiąza-

⁵³ W ramach projektu JAPCC The Role of Joint Air Power in Expeditionary Security and Stability Operations rozpatrywane są szczegółowo aspekty związane z klasycznymi, kinetycznymi efektami użycia potencjału powietrznego (*Kinetic Effects*) oraz efektami niekinetycznymi (*Non-Kinetic Effects*). Szczegółowe informacje dostępne na: www.japcc.de/expeditionarysecuri.html

niem pozostanie prawdopodobnie organizacja dostępnego potencjału powietrznego w ramach funkcjonalnego komponentu sił połączonych – komponentu powietrznego. Dotyczyć to będzie przede wszystkim wydzielanych do operacji sojuszniczych przez państwa członkowskie Sojuszu modułów taktycznych lotnictwa bojowego oraz taktycznego lotnictwa transportowego. Biorąc pod uwagę ogólną filozofię prowadzenia operacji przez NATO należy sądzić, że w perspektywicznych sojuszniczych operacjach powietrznych samoloty transportu strategicznego będą pozostawać w operacyjnych podporządkowaniach narodowych organów dowodzenia lotnictwem, a ich użycie na obszarze operacji będzie każdorazowo koordynowane z sojuszniczymi organami dowodzenia lotnictwem. Wysoce prawdopodobne jest również wykorzystywanie w sojuszniczych operacjach powietrznych statków powietrznych postrzeganych przez państwa członkowskie jako tak zwane zasoby strategiczne bądź narodowe w formie wysiłku. Może to dotyczyć zwłaszcza sił lotnictwa amerykańskiego, w szczególności samolotów o niskiej skutecznej powierzchni odbicia, takich jak F-117, F-22 czy B-2.

Zauważalnym trendem rozwojowym w perspektywicznych operacjach powietrznych NATO będzie zmniejszanie wielkości zgrupowań lotnictwa. Sytuacja taka będzie pochodną nie tylko zmiany charakteru operacji, ale również zmniejszania liczebności sił powietrznych państw członkowskich Sojuszu. Uwzględniając fakt, że w większości operacji reagowania kryzysowego wykorzystywane będą w pierwszej kolejności Siły Odpowiedzi NATO można założyć, że zgrupowanie lotnicze może obejmować około 120 do 150 statków powietrznych różnego przeznaczenia zdolnych do prowadzenia działań z dobowym natężeniem około 200 samolotolotów. W siódmym i ósmym zestawie NRF, dla operacji o charakterze bojowym lub kompleksowym, przy założeniu wielkości sił odpowiedzi około 25 tysięcy żołnierzy, przewidywano liczebność komponentu powietrznego na 5576 osób. Komponent powietrzny miał obejmować: 24 wyrzutnie przeciwlotniczych zestawów rakietowych Patriot, 84 samoloty bojowe (12 samolotów SEAD i walki elektronicznej, 24 samoloty myśliwskie OP, 24 samoloty myśliwsko-bombowe przystosowane do realizacji zadań w ramach OP, 18 samolotów myśliwsko-bombowych i 6 samolotów szturmowych dla realizacji zadań bezpośredniego wsparcia lotniczego), 33 statki powietrzne do realizacji zadań w ramach powietrznych działań wspierających (4 śmigłowce bojowego poszukiwania i ratownictwa, 12 samolotów rozpoznawczych, 6 bezzałogowych statków powietrznych, 2 samo-

loty radiolokacyjnej obserwacji pola walki, 5 samolotów powietrznego systemu wczesnego ostrzegania i dowodzenia, 5 samolotów zakłóceń elektronicznych, 3 samoloty rozpoznania elektronicznego) oraz 12 samolotów tankowania w powietrzu i jeden ciężki śmigłowiec transportowy. Do przerzutu sił odpowiedzi NATO przewidywano 10 samolotów transportu strategicznego i 16 samolotów transportu taktycznego⁵⁴.

Biorąc pod uwagę planowane w najbliższych latach zmniejszenie liczebności sił odpowiedzi NATO do około 18 tysięcy żołnierzy można przewidywać, że liczebność komponentu powietrznego tych sił w perspektywicznych operacjach sojuszniczych nie będzie większa niż dotychczas i będzie zawierać się w przedziale 120 – 150 statków powietrznych, podporządkowanych na stałe lub czasowo dowódcy komponentu powietrznego, oraz nie mniej niż około 30 samolotów transportowych realizujących zadania przerzutu sił odpowiedzi i zapewniających podtrzymanie ciągłości ich działania, niewchodzących organicznie w skład komponentu powietrznego. Praktyka ćwiczeń sił odpowiedzi NATO wskazuje na pewne nieoszacowanie potrzeb w zakresie transportu powietrznego, stąd też należy sądzić, że w perspektywicznych operacjach liczba samolotów transportowych potrzebnych do przerzutu sił i zabezpieczenia ich działań może okazać się wyższa.

Można założyć, że w perspektywie kilkunastu najbliższych lat w warunkach eskalacji sytuacji kryzysowych i konieczności zwiększenia zaangażowania wojskowego NATO w konkretną operację, liczebność komponentu powietrznego sił połączonych będzie się stopniowo zwiększać, osiągając około 700 do 1000 statków powietrznych dla operacji spoza artykułu piątego i do 2000 – 3000 statków powietrznych, w sytuacji konieczności prowadzenia operacji obrony kolektywnej. Ze względu na dostępność sił i ich stany gotowości bojowej znaczące zwiększenie liczebności komponentu powietrznego będzie prawdopodobnie następować dopiero po około 30 dniach od rozpoczęcia operacji powietrznej. W przypadkach długotrwałych działań należy natomiast przewidywać rotację sił komponentu powietrznego w rejonie operacji realizowaną w przedziałach czasowych od trzech do sześciu miesięcy.

W perspektywicznych operacjach o charakterze humanitarnym wielkość i skład komponentu powietrznego może odbiegać od modelowych rozwiązań przewidy-

⁵⁴ Dane cytowane za: S. Szulc, Siły powietrzne NATO, materiały do wykładu, AON, Warszawa 2007.

wanych dla operacji o charakterze bojowym i kompleksowym. W operacjach niesienia pomocy ofiarom klęsk żywiołowych czy katastrof przemysłowych można przewidywać większy procentowy udział w komponencie powietrznym sił połączonych samolotów i śmigłowców transportowych. Racjonalnym wydaje się również przewidywanie, że w tego rodzaju operacjach wzrastać będzie zakres zadań realizowanych przez lotnictwo transportowe, które będzie pozostawać w podporządkowaniu narodowych organów dowodzenia i nie będzie wchodzić w skład komponentu powietrznego sojusznicych sił połączonych.

W świetle zachodzących obecnie zmian w strukturach organizacyjnych i funkcjonowaniu sił powietrznych państw członkowskich NATO należy przewidywać, że znaczące zmiany będą występować w wewnętrznej organizacji zgrupowania operacyjnego lotnictwa tworzonego dla realizacji zadań w ramach sojusznicych operacji powietrznej. Zauważalnym trendem staje się zwiększenie liczby wielonarodowych i międzynarodowych jednostek lotnictwa, które mogą w perspektywie kilku najbliższych lat wchodzić w skład sojusznicych zgrupowań operacyjnych. Będzie to wynikiem finalizacji wspólnego pozyskiwania przez państwa członkowskie Sojuszu nowych statków powietrznych w ramach programu AGS oraz stworzenia jednostki lotnictwa transportowego wyposażonej w samoloty C-17. Zauważalne jest również zacieśnienie bilateralnych i multilateralnych kontaktów pomiędzy siłami powietrznymi państw NATO, prowadzące do tworzenia wspólnych zgrupowań taktycznych lotnictwa na potrzeby operacji sojusznicych. Przykładem takich działań może być Europejska Grupa Lotnicza (*European Air Group – EAG*), w której ramach współpracuje siedem europejskich państw NATO. Jednym ze wspólnych projektów jest stworzenie ram prawnych i organizacyjnych dla użycia w operacjach sojusznicych ekspedycyjnego wielonarodowego skrzydła lotniczego (*Deployable Multinational Air Wing – DMAW*). Zakłada się, że skrzydło ekspedycyjne będzie mogło składać się z maksymalnie trzech eskadr lotniczych o składzie i wyposażeniu dostosowanym do potrzeb konkretnej operacji, a także pododdziałów zabezpieczenia bojowego i logistycznego, co zapewni autonomiczność działania z lotnisk przy braku dostępności wsparcia ze strony państwa gospodarza. Elementem składowym europejskiego programu wielonarodowego skrzydła ekspedycyjnego jest stworzenie modułów taktycznych zabezpieczających funkcjonowanie wysunię-

tej bazy lotniczej w rejonie operacji (*Deployment Operating Base*)⁵⁵.

Współpraca w skali NATO, która będzie bezpośrednio wpływać na wzrost wielonarodowości zgrupowań taktycznych komponentu powietrznego sił połączonych w przyszłych operacjach dotyczy aspektów związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem wielonarodowego skrzydła aktywacji lotnisk (*Deployable Airfield Activation Wing – DAAW*). Prace prowadzone w ramach projektu NATO zmierzają do harmonizacji wysiłków poszczególnych państw w zakresie zabezpieczenia lotniskowego i uzyskania przez siły powietrzne Sojuszu zdolności do rozwinięcia w odległych geograficznie obszarach operacji baz lotniczych, które zapewniałyby przetrwanie jednostek lotniczych do rejonu realizacji zadań bojowych oraz ich użycie w trakcie operacji. Projekt DAAW ma pozwolić na rozwijanie, w zależności od potrzeb konkretnych operacji, baz lotniczych zabezpieczających użycie lotnictwa bojowego, wspierającego i transportowego (*Deployed Operating Base – DOB*), bądź lotniczego portu wyładunku lub tranzytowego (*Aerials Port of Dembarcation – APOD*). W założeniach projektu przewiduje się, że w zależności od dostępności infrastruktury lotniskowej wielonarodowe skrzydło aktywacji lotnisk powinno być zdolne do rozwinięcia bazy lotniczej zarówno w przypadkach dostępności wsparcia państwa gospodarza i usług kontraktowanych, jak również w sytuacji całkowitego braku infrastruktury oprócz pasa startowego (*a bare base in austere environment*)⁵⁶. W skład skrzydła mają wchodzić moduły zoptymalizowane do realizacji określonych grup zadań zabezpieczenia funkcjonowania bazy lotniczej, takie jak między innymi: moduły rozpoznania lotnisk, technicznego zabezpieczenia lotów i funkcjonowania lotnisk, dowodzenia i łączności, moduły medyczne, ochrony naziemnej i przeciwlotniczej. Plany stworzenia wielonarodowych taktycznych zgrupowań zadaniowych lotnictwa posiada również Unia Europejska, która w ramach programu inicjatywy szybkiej reakcji sił powietrznych (*Rapid Response Air Initiative – RRAI*) prowadzi prace nad stworzeniem komponentu powietrznego, który uzupełniałby działania grup bojowych bądź prowadził samodzielne działania⁵⁷. Zakłada się, że zgrupowanie lotnicze sił Unii Europejskiej ma być odpowied-

⁵⁵ *Deployable Multinational Air Wing (DMAW) Project*, EAG European Air Group, dostępne z: www.euroairgroup.org/act_DMAW.htm

⁵⁶ Szerzej poruszane w: T. Pesler, *Improving NATO Deployability: The Deployable Airfield Activation Wing*, w: JAPCC Journal, Vol. 1, 2005, dostępne z: www.japcc.de

⁵⁷ *Rapid Response Air Initiative (RRAI)*, w: European Air Group Newsletter, December 2006, dostępne z: www.euroairgroup.org/images/newsletter/December2006.pdf

nikiem komponentu powietrznego sił odpowiedzi NATO. W przeciwieństwie do rozwiązań sojuszniczych nie przewiduje się stałego utrzymywania przez państwa członkowskie jednostek lotniczych w gotowości do wydzielania ich sił Unii Europejskiej. Dąży się natomiast do standaryzacji procesu generowania sił, organizacji dowodzenia i modularyzacji potencjału bojowego.

Od października 2006 roku podejmowane są wysiłki w celu integracji programów Europejskiej Grupy Lotniczej, Unii Europejskiej oraz Sojuszu Północnoatlantyckiego. Ponieważ siły lotnictwa przewidywane do użycia przez państwa europejskie w operacjach NATO i Unii Europejskiej są w znacznej mierze tożsame istotną rolę odgrywa standaryzacja procesu tworzenia zgrupowania operacyjnego lotnictwa oraz ujednocianie procedur funkcjonowania wielonarodowych zgrupowań operacyjnych i taktycznych lotnictwa.

Reasumując, wielkość zgrupowania operacyjnego lotnictwa tworzącego komponent powietrzny sojuszniczych sił połączonych w perspektywicznych operacjach powietrznych będzie zazwyczaj zbliżona do wielkości komponentu powietrznego sił odpowiedzi NATO, oscylując wokół 150 statków powietrznych. W przypadkach zwiększania zaangażowania wojskowego NATO w konkretną operację wielkość komponentu powietrznego może wzrastać w zależności od potrzeb. W perspektywicznych operacjach powietrznych Sojuszu w większym niż dotychczas stopniu będą wykorzystywane wielonarodowe i międzynarodowe zgrupowania taktyczne lotnictwa. Zauważyć należy również uwzględnianie w perspektywicznych rozwiązaniach potrzeb związanych z tworzeniem i utrzymywaniem przez siły NATO baz lotniczych w odległych geograficznie obszarach prowadzenia operacji, w warunkach braku dostępności infrastruktury lotniskowej i wsparcia ze strony państwa gospodarza.

Dowodzenie w operacji powietrznej

W perspektywicznych, sojuszniczych koncepcjach organizacji dowodzenia w operacjach powietrznych wykorzystywane są zarówno aktualnie stosowane rozwiązania organizacyjne, jak również bierze się pod uwagę implikacje stosowania nowych technologii informacyjnych w technicznych środkach dowodzenia siłami powietrznymi. Rozpatrując problematykę sojuszniczych koncepcji organizacji dowodzenia w operacjach powietrznych w perspektywie najbliższych kilkunastu lat

należy zauważyć prognozowane zmiany w podejściu do dowodzenia w aspekcie stosowanych rozwiązań strukturalnych, funkcjonalnych i technicznych.

Względnie stałym rozwiązaniem w zakresie organizacji dowodzenia pozostanie prawdopodobnie centralizacja dowodzenia siłami komponentu powietrznego sił połączonych przy zachowaniu decentralizacji w realizacji zadań na szczeblach taktycznych. Standardowym rozwiązaniem w perspektywicznych sojuszniczych operacjach powietrznych będzie prawdopodobnie doraźne wyznaczanie dowódcy komponentu powietrznego oraz tworzenie dowództwa komponentu powietrznego sił połączonych (lub sojuszniczych połączonych sił zadaniowych). Biorąc pod uwagę praktykę operacji w Afganistanie oraz ćwiczenia sił odpowiedzi NATO można przypuszczać, że zwiększa się elastyczność konfigurowania stanowiska dowodzenia dowódcy komponentu powietrznego w zależności od potrzeb konkretnych operacji. Można założyć, że w przypadku prowadzenia operacji poza obszarem NATO w ramach jednego stanowiska dowodzenia będą rozmieszczane zarówno dowództwo komponentu powietrznego, jak również centrum operacji powietrznych. W przypadku operacji o charakterze humanitarnym mogą być rozwijane tylko wybrane elementy stanowisk dowodzenia bezpośrednio zaangażowane w dowodzenie lotnictwem realizującym zadania w operacji. W wyniku transformacji systemu dowodzenia sił powietrznych NATO zakłada się zwiększenie uprawnień decyzyjnych dowódcy wielonarodowego centrum operacji powietrznych, który w perspektywicznych operacjach powietrznych mógłby decydować o niektórych aspektach użycia sił komponentu powietrznego, rozstrzyganych dotychczas przez dowódcę komponentu. Zwraca się również uwagę na konieczność spłaszczenia struktury systemu dowodzenia oraz eliminowania szczebli pośrednich w dowodzeniu siłami komponentu powietrznego⁵⁸.

Nowym zjawiskiem w praktyce organizacji dowodzenia siłami komponentu powietrznego w operacjach NATO staje się wykorzystanie potencjału analitycznego dowództw macierzystych (*Parent Headquarters*) do wsparcia działalności organów dowodzenia rozwiniętych bezpośrednio w rejonie operacji. Zakłada się, że dzięki szerokopasmowym systemom łączności relatywnie niewielkie organa dowodzenia sił powietrznych rozwinięte na obszarze operacji będą w stanie zlecać wykonanie części zadań w procesie dowodzenia organom dowodzenia lub wyspecjalizowa-

⁵⁸ Zobacz również: H. J. Schubert, *Transformation Challenges for NATO's Air Command and Control*, w: JAPCC Journal Vol. 01 2005, dostępne z: www.japcc.de

nym ośrodkiem analitycznym pozostającym w miejscach stałej dyslokacji, a następnie wykorzystywać rezultaty ich pracy. Przewiduje się, że rozwiązanie takie może być wykorzystywane w wyborze obiektów uderzeń i punktów celowania (*Desired Mean Point of Impact (DMPI) Selection*) oraz w ocenie rezultatów uderzeń lotnictwa (*Battle Damage Assessment – BDA*). Oczekuje się, że współpraca z macierzystymi dowództwami pozwoli na znaczące zmniejszenie wielkości obsady organów dowodzenia sił powietrznych rozwiniętych na obszarze prowadzonej operacji.

W perspektywie kilku najbliższych lat w dowodzeniu siłami komponentu powietrznego w operacjach powietrznych będą wykorzystywane nowe generacje technicznych środków dowodzenia, rozwijanych przez NATO w ramach programu sojuszniczego systemu dowodzenia sił powietrznych (*NATO Air Command and Control System – ACCS*). W pierwszej fazie rozwoju systemu tworzone są statyczne (*CAOC*) i przystosowane do przerzutu połączone ośrodki operacji powietrznych (*Deployable CAOC – DCAOC*) oraz taktyczne stanowiska dowodzenia (*Tactical ARS*) sił powietrznych, łączące funkcje dotychczasowych ośrodków dowodzenia i naprowadzania (*Air Control Center*), ośrodków wytwarzania zobrazowania radiolokacyjnego sytuacji powietrznej (*Recognized Air Picture Production Center*) oraz punktów korelacji informacji rozpoznawczej (*Sensor Fusion Post*)⁵⁹. W koncepcji tworzenia elementów systemu dowodzenia sił powietrznych w ramach programu ACCS założono jednolitość oprogramowania i możliwości taktyczno-technicznych mobilnych i stacjonarnych technicznych środków dowodzenia. Przewiduje się, że modułowość mobilnych środków dowodzenia będzie pozwalać na elastyczną konfigurację architektury systemu dowodzenia w operacjach powietrznych Sojuszu w zależności od konkretnych potrzeb operacyjno-taktycznych. Środki dowodzenia rozwijane w ramach programu ACCS mają być kompatybilne z innymi systemami dowodzenia, które będą wykorzystywane w operacjach sojuszniczych, w tym między innymi z systemem ICC (*Interim CAOC Capability*) oraz systemem dowodzenia obrony przeciwrakietowej na teatrze działań wojennych (*Theater Ballistic Missile Control System – TBMCS*). W 2005 roku zakończono testy przystosowanego do przerzutu taktycznego stanowiska dowodzenia sił powietrznych (*Deployable ARS – DARS*), które ma być wykorzystywane

⁵⁹ K. Nesbitt, *Deployable Operations Capability. The NATO Air Command and Control System*, w: JAPCC Journal Vol. 02, 2005, s. 30, dostępne z: www.japcc.de

w dowodzeniu siłami komponentu powietrznego w operacjach prowadzonych poza obszarem NATO. Stanowisko dowodzenia DARS ma mieścić się w jedenastu kontenerach ISO przystosowanych do przerzutu drogą powietrzną, lądową lub morską, zapewniać możliwość pracy 56 operatorów i zabezpieczać kierowanie działaniami lotnictwa w operacjach powietrznych o natężeniu do 1000 samolotolotów na dobę⁶⁰.

Realizowane obecnie, przede wszystkim w wymiarze narodowym, testy rozwiązań sieciocentrycznych będą prowadziły w perspektywie najbliższych lat do szerszego stosowania w dowodzeniu siłami komponentu powietrznego w operacjach sojuszniczych sieciowych technologii informacyjnych. Można przewidywać, że kierunki doskonalenia dowodzenia w sojuszniczych perspektywicznych operacjach powietrznych dotyczyć będą głównie osiągnięcia jednolitości standardów technicznych zbioru, korelacji, przetwarzania, przechowywania i dystrybucji informacji w skali NATO. Należy zauważyć jednak, że jednolitość standardów nie jest postrzegana w perspektywicznych koncepcjach organizacji dowodzenia w operacjach powietrznych wyłącznie w aspekcie standardów technicznych, ale ma dotyczyć także procedur funkcjonowania organów dowodzenia sił powietrznych, wyszkolenia i edukacji. Horyzont czasowy prowadzonych prac jest zróżnicowany, tym niemniej najbliższe dziesięć lat uznawane jest za okres wstępnej implementacji rozwiązań sieciocentrycznych w dowodzeniu siłami NATO, a docelowe rozwiązania mają być dostępne około 2025 roku. Podejmowane w NATO prace koncepcyjne, których celem ma być stworzenie mapy drogowej dla perspektywicznego dowodzenia siłami powietrznymi mają również odnosić się do problemów kultury organizacyjnej i relacji międzyludzkich w procesie dowodzenia⁶¹.

Reasumując, sojusznicze koncepcje organizacji dowodzenia w perspektywicznych operacjach powietrznych znajdują się we wstępnej fazie formułowania i nie stanowią na razie wewnętrznie spójnej, w pełni sprecyzowanej wizji pożądanych, modelowych rozwiązań. Na podstawie informacji zawartych w ogólnie dostępnej literaturze przedmiotu można założyć, że w perspektywie najbliższych kilku lat nie

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ Wyniki realizowanych eksperymentów i ogólne koncepcje osiągania zdolności sieciocentrycznych przez NATO są prezentowane w portalu internetowym ACT <http://transnet.act.nato.int/WISE>. Prace nad stworzeniem mapy drogowej dla dowodzenia siłami powietrznymi prowadzone są również przez Joint Airpower Competence Center w ramach projektu *The NATO Air C4ISR Roadmap*, dostępne z: www.japcc.de/NATO_c4isr.html

ulegną zasadniczym zmianom podstawowe zasady organizacji dowodzenia w operacjach powietrznych sił Sojuszu. Stopniowo, wraz z wprowadzaniem do użytku w siłach powietrznych państw członkowskich nowych środków dowodzenia, wzrastać będzie mobilność elementów systemu dowodzenia siłami komponentu powietrznego. Stosowanie rozwiązań sieciocentrycznych pozwolić będzie na szersze niż do tej pory wykorzystanie w dowodzeniu lotnictwem i siłami obrony powietrznej w sojuszniczych operacjach powietrznych potencjału analitycznego dowództw macierzystych w miejscach stałej dyslokacji, a poprzez to na zmniejszenie obsad organów dowodzenia w rejonie operacji.

Wnioski

Perspektywiczne koncepcje operacji powietrznych NATO znajdują się w początkowej, wstępnej fazie opracowania i nie tworzą na razie wewnętrznie spójnego systemu założeń doktrynalnych, który mógłby być pomocny w tworzeniu dokumentów doktrynalnych niższego szczebla czy przyjmowaniu określonych rozwiązań organizacyjnych w siłach powietrznych Sojuszu. Ze względu na istniejące zasady tworzenia doktryny sojuszniczej prace koncepcyjne nad perspektywicznymi założeniami operacji powietrznych prowadzone są jako wynik wcześniejszych prac nad założeniami transformacji sił zbrojnych NATO i doktryną operacji połączonych. W konsekwencji, sojusznicze koncepcje operacji powietrznych są tworzone z opóźnieniem zarówno do sojuszniczych koncepcji operacji połączonych, jak i koncepcji operacyjnych tworzonych w wymiarze narodowym przez poszczególne państwa członkowskie NATO.

Ogólne kierunki przewartościowań w sojuszniczych koncepcjach operacji powietrznych w perspektywie kilkunastu najbliższych lat będą łączyć się z implementacją w siłach zbrojnych Sojuszu podejścia do operacji w oparciu o efekty (*Effects Based Approach to Operations – EBAO*) oraz rozwijaniem zdolności operacyjnych niezbędnych do prowadzenia operacji ekspedycyjnych. Operacje powietrzne są postrzegane w sojuszniczych perspektywicznych koncepcjach operacyjnych, jako część szerszego, kompleksowego oddziaływania wojskowego, politycznego, informacyjnego i ekonomicznego NATO w celu osiągnięcia długofalowych efektów zapewniających realizację celów bezpieczeństwa Sojuszu.

Modyfikacji ulegają stopniowo sojusznicze założenia koncepcyjne opisujące zakres zadań sił powietrznych w operacjach. Obok tradycyjnych, obecnie identyfikowanych grup zadań operacyjnych, wyróżnianie są specyficzne zadania sił powietrznych

związane z operacjami o charakterze stabilizacyjnym i rekonstrukcyjnym. Wyraźne przewartościowania można zauważyć w koncepcjach NATO odnoszących się do organizacji sił komponentu powietrznego sił połączonych. O ile sama koncepcja funkcjonalnej organizacji potencjału sił połączonych będzie mieć zastosowanie w organizacji sił lotnictwa i obrony powietrznej w perspektywicznych operacjach powietrznych, to należy przewidywać poważne zmiany w organizacji zgrupowań taktycznych lotnictwa wchodzących w skład komponentu powietrznego. Coraz powszechniejsze będzie tworzenie wielonarodowych i międzynarodowych jednostek lotnictwa utrzymywanych przez grupy państw członkowskich NATO i wspólnie wykorzystywanych w operacjach. Widoczne jest również dążenie do rozwijania zdolności operacyjnych pozwalających siłom lotnictwa NATO na prowadzenia działań z lotnisk odległych geograficznie i rozmieszczonych w obszarach operacji pozbawionych infrastruktury i wsparcia państwa gospodarza.

Wymogi operacji ekspedycyjnych uwzględniane są również w koncepcjach organizacji dowodzenia w sojuszniczych operacjach powietrznych. Dąży się do zwiększenia mobilności lub zdolności do przerzutu poszczególnych elementów systemu dowodzenia sił powietrznych NATO oraz modułowości tworzenia poszczególnych organów i stanowisk dowodzenia. Stopniowo wprowadzane są do użytku nowe generacje technicznych środków dowodzenia przystosowane do funkcjonowania w środowisku sieciocentrycznej architektury systemów dowodzenia. W coraz szerszym zakresie w praktyce dowodzenia siłami komponentu powietrznego stosowane są rozwiązania sieciocentryczne pozwalające wykorzystać potencjał analityczny dowództw macierzystych rozmieszczonych w miejscach stałej dyslokacji przez organa dowodzenia lotnictwa i obrony powietrznej bezpośrednio zaangażowane w operację.

Najbliższe lata będą okresem stopniowego krystalizowania się sojuszniczych koncepcji perspektywicznych operacji powietrznych. Ze względu na filozofię funkcjonowania Sojuszu należy założyć, że proces tworzenia założeń doktrynalnych dla operacji powietrznych będzie przebiegał dosyć długo, a przyjmowane ustalenia doktrynalne będą ulegały stopniowo zmianom, uwzględniającym doświadczenia prowadzonych przez NATO operacji oraz rozwiązania przyjmowane przez poszczególne państwa członkowskie. Mimo, iż sytuacja taka może wydawać się obecnie w świetle doraźnych potrzeb niekorzystna, to należy zauważyć, że w dłuższej perspektywie czasu takie podejście pozwala na przyjęcie i implementację bardziej wyważonych i spójnych ustaleń doktrynalnych, adekwatnych do celów i możliwości działania Sojuszu Północnoatlantyckiego jako całości.

2. PERSPEKTYWICZNE ZAŁOŻENIA OPERACJI POWIETRZNEJ. UJĘCIE AMERYKAŃSKIE

2.1. Strategiczne uwarunkowania użycia sił zbrojnych

Perspektywiczne, rozpatrywane w horyzoncie czasowym kilkunastu najbliższych lat, koncepcje operacyjnego użycia sił zbrojnych USA są pochodną strategicznych ocen w zakresie wykorzystania militarnych narzędzi wpływu w polityce bezpieczeństwa państwa. W strategicznych ocenach interesów bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych wyraźnie podkreśla się fakt, że **państwo znajduje się w stanie wojny ze światowym terroryzmem**. W Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Stanów Zjednoczonych Ameryki, przyjętej w marcu 2005 r., określone zostały cele strategiczne amerykańskiej polityki bezpieczeństwa obejmujące⁶²:

- zabezpieczenie Stanów Zjednoczonych przed bezpośrednim atakiem (secure the United States from direct attack);
- zapewnienie dostępu do strategicznych rejonów i utrzymanie swobody działania w wymiarze globalnym (secure strategic access and retain global freedom of action);
- stworzenie korzystnych warunków bezpieczeństwa (establish favourable security conditions).

W Narodowej Strategii Bezpieczeństwa z marca 2006 roku rozszerzono przyjęte wcześniej cele. Wskazując na dwa filary strategii bezpieczeństwa państwa: pierwszy, obejmujący promowanie wolności, sprawiedliwości i ludzkiej godności oraz drugi, dotyczący aktywnego działania w obliczu istniejących wyzwań, sformułowano dziewięć następujących obszarów osiągnięcia celów bezpieczeństwa:

- wspieranie aspiracji dla działań zapewniających poszanowanie godności ludzkiej (*Champion Aspiration for Human Dignity*);
- umacnianie sojuszy dla pokonania światowego terroryzmu oraz praca dla zapobieżenia atakom przeciwko USA i ich przyjaciółom (*Strengthen Alliances to*

⁶² *The National Defense Strategy of the United States of America*, Department of Defense, Washington D. C., March 2005, s. I.

Defeat Global Terrorism and Work to Prevent Attacks Against Us and Our Friends);

- współpraca z innymi państwami w celu zapobiegania konfliktom regionalnym (*Work with Others to Defuse Regional Conflicts*);
- uniemożliwienie przeciwnikom zastraszania USA i ich sojuszników poprzez groźbę użycia broni masowego rażenia (*Prevent Our Enemies from Threatening Us and Our Friends with Weapons of Mass Destruction*);
- podjęcie działań dla pobudzenia nowej ery globalnego wzrostu gospodarczego poprzez wspieranie wolnych rynków i wolnego handlu (*Ignite a New Era of Global Economic Growth through Free Markets and Free Trade*);
- rozszerzenie kręgu państw rozwiniętych poprzez otwieranie społeczeństw i budowanie infrastruktury demokracji (*Expand the Circle of Development by Opening Societies and Building the Infrastructure of Democracy*);
- tworzenie obszarów wspólnych działań z innymi głównymi, światowymi ośrodkami siły (*Develop Agenda for Cooperative Action with the Other Main Centers of Global Power*);
- transformacja instytucji bezpieczeństwa narodowego USA dla sprostania zagrożeniom i szansom XXI wieku (*Transform America's National Security Institutions to Met the Challenges and Opportunities of 21st Century*);
- wykorzystywanie możliwości, jakie niesie globalizacja i przeciwdziałanie wyzwaniom, jakie ona powoduje (*Engage Opportunities and Confront the Challenges of Globalization*)⁶³.

W oparciu o strategiczne cele bezpieczeństwa i obszary działań, w których powinny być one osiągnęte, sformułowane w Narodowej Strategii Obrony USA z marca 2005 roku oraz w Narodowej Strategii Bezpieczeństwa USA z marca 2006 roku przyjęto strategiczne cele militarne, które opisane zostały w szeregu dokumentach normujących strategię wojskową USA. Wśród dokumentów tych, najważniejsze znaczenie dla perspektywicznych koncepcji operacyjnego użycia sił zbrojnych USA, a w konsekwencji również dla amerykańskich koncepcji organizacji i prowadzenia operacji powietrznych mają: Narodowa Strategia Wojskowa USA (*The National Military Strategy of the United States of America*), Narodowy Wojskowy Plan Strategiczny Wojny z Terroryzmem (*National Military Strategic Plan for*

⁶³ *The National Security Strategy of the United States of America*, White House, Washington D. C., March 2006, s. 1.

the War on Terrorism) oraz Narodowa Strategia Wojskowa Zwalczenia Broni Masowego Rażenia (*National Military Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction*).

W przyjętej najwcześniej, bo w 2004 roku, Narodowej Strategii Wojskowej militarne cele bezpieczeństwa narodowego (z których wynika długofalowe przeznaczenie sił zbrojnych) określone zostały jako⁶⁴:

- ochrona Stanów Zjednoczonych przed atakami z zewnątrz i agresją (*protect the United States against external attacks and aggression*);
- zapobieganie konfliktom i zaskakującemu atakowi (*prevent conflict and surprise attack*);
- pokonanie przeciwników (*prevail against adversaries*).

W ocenie przewidywanego środowiska bezpieczeństwa, w którym wykorzystywane będą siły zbrojne, amerykańskie strategie obrony i wojskowa identyfikują trzy zasadnicze trendy rozwojowe wpływające na sposób prowadzenia operacji:

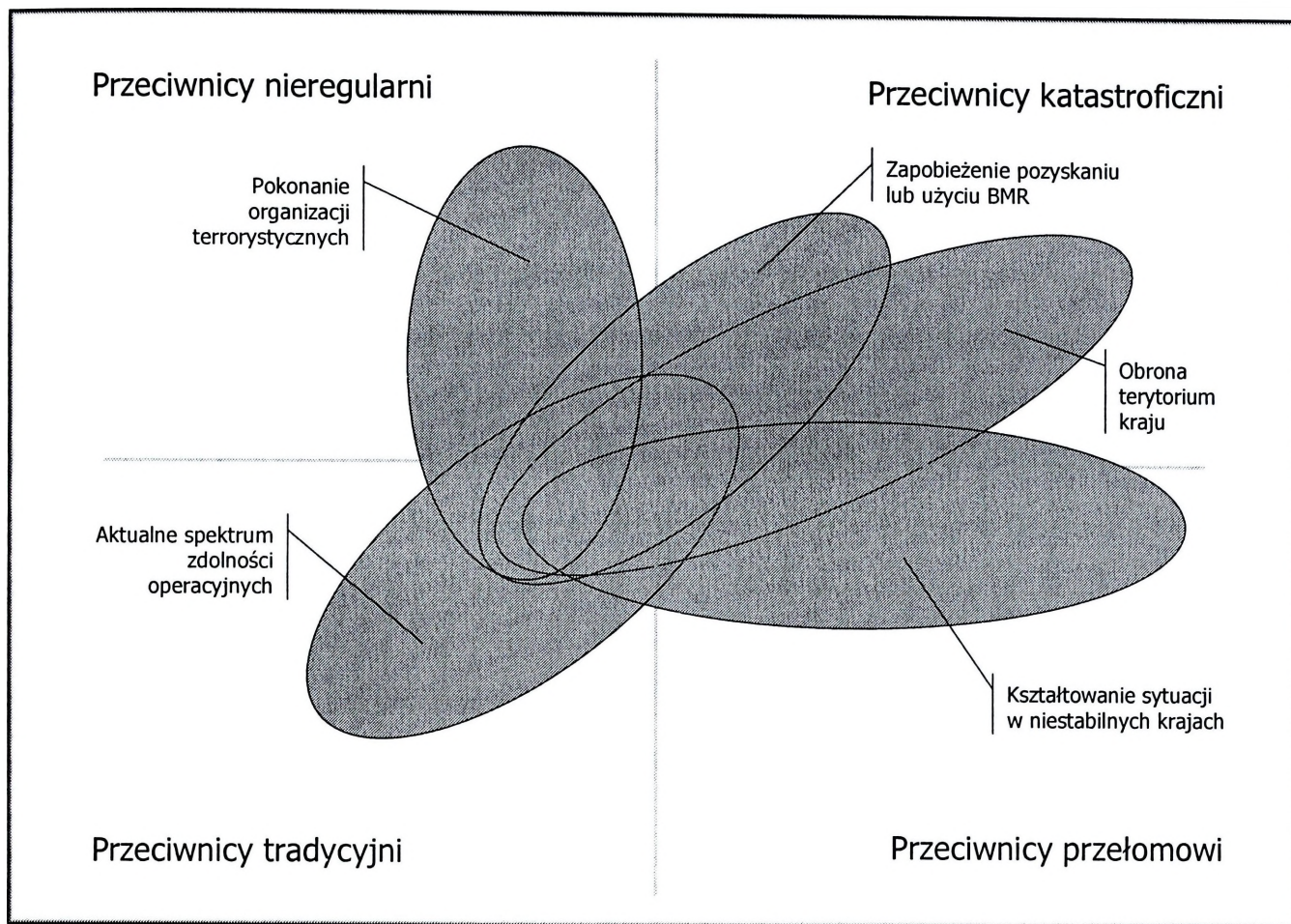
- rozszerzenie spektrum potencjalnych przeciwników (*a wider range of adversaries*);
- wzrost kompleksowości i rozmachu przestrzennego pola walki (*a more complex and distributed battlespace*);
- rozpowszechnienie nowoczesnych technologii i dostępu do nich (*technology diffusion and access*).

W wyniku doświadczeń pięciu lat wojny z światowym terroryzmem, w amerykańskich ocenach strategicznych, uwidoczniło się podejście do szerokiego postrzegania możliwych przeciwników Stanów Zjednoczonych. Ze względu na możliwości operacyjne oraz filozofię użycia siły, potencjalni przeciwnicy USA postrzegani są w amerykańskiej narodowej strategii wojskowej jako⁶⁵:

- przeciwnicy tradycyjni (*traditional*);
- przeciwnicy nieregularni (*irregular*);
- przeciwnicy katastroficzni (*catastrophic*);
- przeciwnicy przełomowi / rewolucyjni (*disruptive*).

⁶⁴ *The National Military Strategy of the United States of America, A Strategy for Today, A Vision for Tomorrow*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C., April 2004, s. VIII.

⁶⁵ Tamże, s. 4.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „The National Military Strategy of the United States of America, A Strategy for Today, A Vision for Tomorrow”, Joint Chiefs of Staff, Washington, April 2004, s. 4.

Rys. 8. Spektrum zdolności operacyjnych w aspekcie zmiany charakteru potencjalnych przeciwników USA

Narodowa strategia wojskowa opisuje przeciwników tradycyjnych jako państwa posiadające siły zbrojne i wykorzystujące je w klasyczny sposób do zapewnienia realizacji interesów narodowych. Przeciwnicy nieregularni, postrzegani przez pryzmat terrorystów i ruchów partyzanckich, charakteryzowani są jako przeciwnicy stosujący takie formy walki zbrojnej, które niwelują przewagę silniejszego (*asymmetric warfare*). Typowe dla przeciwników nieregularnych ma być prowadzenie walki w taki sposób, aby generować w dłuższej perspektywie nieakceptowane przez USA straty i koszty ludzkie, ekonomiczne i polityczne w celu wymuszenia wycofania się Stanów Zjednoczonych z określonych rejonów geograficznych lub skłonienia ich do powstrzymania się od planowanego (zamierzonego) działania. Przeciwnicy katastroficzni identyfikowani są w narodowej strategii wojskowej jako siły, które w wyniku amerykańskiej dominacji w zakresie konwencjonalnych zdolności operacyjnych, mogą wykorzystywać w walce z USA broń masowego rażenia.

W amerykańskich strategicznych ocenach zagrożeń bezpieczeństwa nie wyklucza się możliwości pojawienia się w perspektywie najbliższych kilkunastu lat przeciwników posiadających jakościowo nowe zdolności operacyjne, będące wynikiem rewolucyjnych zmian w technice, które mogą powodować zmiany w dotychczasowych koncepcjach prowadzenia walki zbrojnej. Ocenia się, że przeciwnicy tacy, określane terminem przełomowych (rewolucyjnych), będą mogli uzyskać przewagę nad siłami zbrojnymi USA, wykorzystując rozwój w zakresie biotechnologii, technologii informacyjnych czy broni wiązkowych.

Zabezpieczenie długofalowych celów militarnych sformułowanych w Narodowej Strategii Wojskowej USA wymagać będzie realizacji szeregu przedsięwzięć obejmujących takie działania, jak:

- konieczność rozwinięcia i utrzymania kluczowych zdolności operacyjnych (*develop and sustain key operational capabilities*);
- dostosowanie struktury i wielkości sił zbrojnych do potrzeb krótko- i średnio-terminowych (*shape and size forces to meet near- and mid-term needs*);
- długofalowe inwestycje w obronność (*divest and invest for the longer term*);
- wzmocnienie zdolności do współpracy w wymiarze globalnym z innymi państwami w działaniach pozostających we wspólnych interesach (*strengthen our global defense posture to increase our ability to work with other countries on matters of common interest*).

W zakresie kluczowych zdolności operacyjnych w Narodowej Strategii Wojskowej USA za zasadnicze, determinujące operacyjne użycie sił zbrojnych uważa się⁶⁶:

- zwiększenie możliwości w zakresie rozpoznania (*strengthen intelligence*);
- ochronę kluczowej bazy (infrastruktury) umożliwiającej prowadzenie operacji (*protecting critical bases of operation*);
- zdolność oddziaływania z przestrzeni eksterytorialnych (*operating from the global commons*);
- zdolność do długofalowego użycia sił zbrojnych w odległych geograficznie obszarach w warunkach przeciwdziałania przeciwnika, ukierunkowanego na wzbronienie dostępu (*projecting and sustaining forces in distant anti-access environments*);

⁶⁶ Tamże, s. 23.

- pozbawienie przeciwnika bezpiecznego zaplecza (*denying enemies sanctuary*);
- zdolność prowadzenia działań sieciocentrycznych (*conducting network-centric operations*);
- zwiększenie skuteczności zwalczania zagrożeń nieregularnych (*improving proficiency against irregular challenges*);
- zwiększenie zdolności operacyjnych partnerów międzynarodowych i wewnętrznych (*increasing capabilities of partners – international and domestic*).

Powyższe założenia wskazują, że w nowych strategicznych uwarunkowaniach wzrośnie znaczenie użycia amerykańskich sił zbrojnych w celu osiągnięcia potrzeb związanych z możliwymi zagrożeniami asymetrycznymi, proliferacją broni masowego rażenia oraz obroną terytorium Stanów Zjednoczonych. Zauważyć należy, że w ocenie zagrożeń dokonanych w Strategii Obronnej oraz Narodowej Strategii Wojskowej podkreśla się konieczność podejmowania długofalowych działań dla przeciwdziałania zagrożeniom.

Istotny wpływ na długofalowe koncepcje operacyjnego użycia amerykańskich sił zbrojnych będzie miał Narodowy Wojskowy Plan Strategiczny Wojny z Terroryzmem. Plan ten opisuje cele strategiczne, które mają być osiągnięte przez siły zbrojne w globalnej wojnie z terroryzmem (*Global War on Terror – GWOT*), obejmujące⁶⁷:

- uniemożliwienie terrorystom dostępu do środków sprzyjających im działaniu i przetrwanie (*Deny terrorists what they need to operate and survive*);
- zapewnienie państwom partnerskim zdolności do przeciwstawienia się terroryzmowi (*Enable partner nations to counter terrorism*);
- uniemożliwienie proliferacji broni masowego rażenia, odzyskiwanie i eliminowanie niekontrolowanych materiałów związanych z tą bronią oraz zwiększanie zdolności w zakresie usuwania skutków użycia takiej broni i materiałów służących do jej produkcji (*Deny WMD/E proliferation, recover and eliminate uncontrolled materials, and increase capacity for consequence management*);
- pokonanie terrorystów i ich organizacji (*Defeat terrorists and their organizations*);

⁶⁷ *National Military Strategic Plan for the War on Terrorism*, Chairman of the Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. 1 February 2006, s. 7.

- przyczynianie się do stworzenia warunków dla przeciwdziałania ideologicznemu wsparciu dla terroryzmu (*Contribute to the establishment of conditions that counter ideological support for terrorism*).

Założenia strategicznego planu wojny z terroryzmem opisują przewidywane środowisko prowadzenia działań bojowych przez amerykańskie siły zbrojne jako długotrwałą wojnę o zróżnicowanej intensywności, w której przeciwnicy (radykalni ekstremiści) będą używać wszelkich dostępnych środków przemocy przeciwko USA. Wojna z terroryzmem będzie prowadzona równoległe z walką ideologiczną toczącą się wewnątrz społeczeństw, a przeciwnicy będą niejednokrotnie znajdować się wewnątrz społeczeństw państw będących partnerami USA w tej wojnie. W wojnie mają być wykorzystane wszelkie dostępne instrumenty działania państwa i zachowany podział odpowiedzialności pomiędzy poszczególnymi instytucjami państwowymi za sposób jej prowadzenia. Aczkolwiek preferowanym sposobem prowadzenia wojny z terroryzmem ma być działanie wspólnie z innymi państwami, USA nie wykluczają możliwości podejmowania działań unilateralnych, jeśli będzie to konieczne⁶⁸.

Perspektywiczne koncepcje operacyjnego użycia amerykańskich sił zbrojnych będą prawdopodobnie uwzględniać w horyzoncie czasowym najbliższych kilkunastu lat założenia zawarte w Narodowej Strategii Wojskowej Zwalczania Broni Masowego Rażenia (*National Military Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction*). Analizowana strategia zakłada sześć zasad ukierunkowujących zwalczanie broni masowego rażenia⁶⁹:

- aktywna, wielowarstwowa i urzutowana w głębi obrona (*Active, Layered, Defense – in - Depth*);
- świadomość sytuacyjna i zintegrowane dowodzenie (*Situational Awareness and Integrated Command and Control*);
- zarządzanie potencjałem sił zbrojnych w skali globalnej (*Global Force Management*);
- planowanie prowadzone w oparciu o zdolności operacyjne (*Capabilities – Based Planning*);
- podejście oparte o osiągnięte rezultaty działania (*Effects – Based Approach*);

⁶⁸ Tamże, IV. *Strategic Assumptions*, s.21

⁶⁹ *National Military Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction*, Chairman of the Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. 13 February 2006, s. 13 - 16.

- pewność działania (Assurance).

Amerykańska Narodowa Strategia Wojskowa Zwalczenia Broni Masowego Rażenia definiuje precyzyjnie wojskowy cel strategiczny działań jako „zapewnienie, że Stany Zjednoczone, ich siły zbrojne, sojusznicy i partnerzy, ani interesy demokracji, nie zostaną zagrożone ani zaatakowane przez przeciwników stosujących broń masowego rażenia”⁷⁰. W celu osiągnięcia sformułowanego w taki sposób wojskowego celu strategicznego, amerykańskie siły zbrojne mają realizować następujące zadania⁷¹:

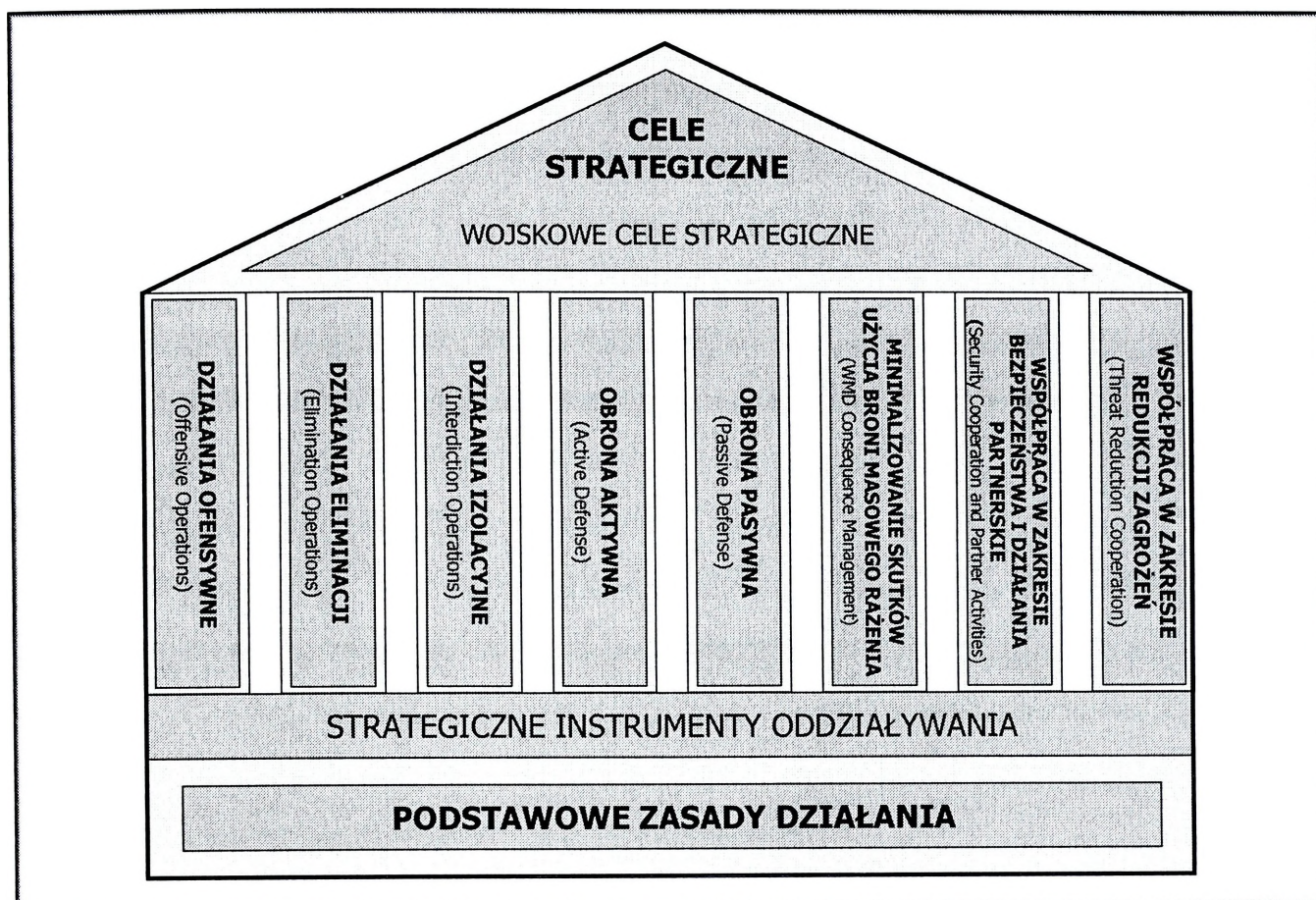
- odstraszyć bądź uniemożliwić użycie oraz ponowne użycie broni masowego rażenia przez przeciwnika (*Defeat and Deter WMD use and subsequent use*);
- zapewnić ochronę, możliwość reakcji i minimalizowania skutków użycia broni masowego rażenia (*Protect, Respond and Recover from WMD use*);
- powstrzymać lub uniemożliwić proliferację bądź zniechęcać do posiadania broni masowego rażenia (*Defend, Disuade or Deny WMD proliferation or possession*);
- redukować lub odwracać istniejący stan posiadania broni masowego rażenia (*Reduce, Destroy or Reverse WMD possession*);

Przewiduje się, że osiąganie wojskowych celów strategicznych sformułowanych w narodowej strategii wojskowej zwalczenia broni masowego rażenia wymagać będzie podejmowania różnorodnych działań przez amerykańskie siły zbrojne. Analizowana strategia przewiduje osiem rodzajów działań, które mogą być prowadzone w celu zwalczenia broni masowego rażenia, obejmujących:

- działania ofensywne (*Offensive Operations*);
- działania eliminacji (*Elimination Operations*);
- działania izolacyjne (*Interdiction Operations*);
- obronę aktywną (*Active Defense*);
- obronę pasywną (*Passive Defense*);
- minimalizowanie skutków użycia broni masowego rażenia (*WMD Consequence Management*);
- współpracę w zakresie bezpieczeństwa i działania partnerskie (*Security Cooperation and Partner Activities*);
- współpracę w zakresie redukcji zagrożeń (*Threat Reduction Cooperation*).

⁷⁰ Tamże, s. 5.

⁷¹ Tamże, s. 17 -18.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „National Military Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction”, Chairman of the Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. 13 February 2006, s. 13.

Rys. 9. Elementy składowe zwalczania broni masowego rażenia

Dokonany przegląd założeń strategicznych definiujących zagrożenia bezpieczeństwa militarnego Stanów Zjednoczonych oraz strategiczne cele użycia sił zbrojnych wskazuje, że w perspektywie kilku do kilkunastu najbliższych lat obszary operacyjnego użycia sił zbrojnych obejmować będą szeroko rozumianą walkę z terroryzmem oraz zwalczanie broni masowego rażenia. Nie wyklucza się zagrożeń ze strony przeciwników państwowych, ale tego rodzaju zagrożenie postrzegane jest jako mniej prawdopodobne i bardziej odległe w horyzoncie czasowym.

2.2. Kierunki transformacji sił zbrojnych, w tym sił powietrznych USA

Przyjęta w narodowej strategii bezpieczeństwa ocena zagrożeń, która została uzupełniona w narodowej strategii wojskowej, strategii zwalczania broni masowego rażenia oraz w strategicznym planie wojskowym walki z terroryzmem o oceny dotyczące zagrożeń bezpieczeństwa militarnego i strategiczne cele użycia sił zbrojnych do przeciwdziałania tym zagrożeniom, stanowią podstawy dla prowadzonej obecnie transformacji sił zbrojnych USA.

W dokonany w 2005 roku przez Departament Obrony USA okresowym przeglądzie obronnym, którego wyniki opublikowano w raporcie z 6 lutego 2006 roku, zawarto oceny implikacji prowadzenia długotrwałej wojny z terroryzmem oraz zaangażowania wojsk w niesienie pomocy humanitarnej dla rozwoju i transformacji sił zbrojnych USA. W dokumencie „*Quadrennial Defense Review Report*” wskazuje się na zarysowujący się trend równoległości i jednoczesności występowania zagrożeń wymagających użycia sił zbrojnych do walki z przeciwnikiem nieregularnym (organizacjami terrorystycznymi), podejmowania wystarczająco wcześnie działań prewencyjnych (*Early Preventive Measures*), zapobiegających eskalacji sytuacji kryzysowych oraz niesienia pomocy humanitarnej⁷². W treściach zawartych w raporcie z przeglądu obronnego wskazuje się na rosnącą rolę sił zbrojnych w realizacji zadań na obszarze kraju zarówno w odniesieniu do zwalczania zagrożeń terrorystycznych, jak i w pomocy władzom cywilnym w przeciwdziałaniu skutkom klęsk żywiołowych i katastrof przemysłowych.

Opierając się na ocenach sformułowanych w narodowej doktrynie obrony z marca 2005 roku, w czteroletnim przeglądzie obronnym dokonano oceny krótkookresowych i długookresowych implikacji poszczególnych rodzajów zagrożeń na rozwój sił zbrojnych. Oceny prowadzono w czterech, uznanych przez Departament Obrony za priorytetowe, obszarach:

- zwalczania sieci terrorystycznych (*Defeating terrorist networks*);
- zapewnienia urzutowanej obrony kraju (*Defending the homeland in depth*);
- kształtowania wyborów państw znajdujących się w przełomowych momentach strategicznych (*Shaping the choices of countries at strategic crossroads*);
- zapobiegania uzyskaniu i użyciu broni masowego rażenia przez nieprzyjazne państwa i aktorów niepaństwowych (*Preventing hostile states and non-state actors from acquiring or using WMD*).

Przyjęty przez Departament Obrony USA kierunek transformacji sił zbrojnych zakłada zwiększanie zdolności operacyjnych w zakresie zwalczania zagrożeń o charakterze nieregularnym (*irregular*), katastroficznym (*catasrophic*) i przełomowym (*disruptive*), przy jednoczesnym zachowaniu zdolności operacyjnych niezbędnych do przeciwstawienia się zagrożeniom tradycyjnym (*traditional*). Zaakceptowana w przeglądzie obronnym filozofia transformacji sił zbrojnych ma za-

⁷² *Quadrennial Defense Review Report*, Departament of Defense, Washington D.C. February 6, 2006, s. 11 – 18.

pewniać zwiększenie stopnia wszechstronności możliwości operacyjnych poszczególnych rodzajów sił zbrojnych oraz umożliwić im realizację szerszego spektrum zadań operacyjnych, niż ma to miejsce obecnie. W raporcie z przeglądu obronnego jednoznacznie podkreśla się, że zawarte w nim tezy nie są „nowym początkiem” w działaniach zmierzających do transformacji amerykańskich sił zbrojnych, lecz kontynuacją wcześniejszych działań, skorygowaną w oparciu o doświadczenia zabrane w trakcie pięciu lat wojny z terroryzmem. We wstępie raportu opisane zostały warunki, w jakich przebiegać będzie transformacja sił zbrojnych. Uznaje się, że transformacji podlegać będą głównie siły prowadzące wojnę przeciwko przeciwnikowi nieregularnemu, jednocześnie na wielu frontach i w operacjach o zróżnicowanej skali i długotrwałości. Rozszerzenie spektrum przeciwników będzie wymagać zmian w filozofii i siłach odstraszania militarnego tak, aby zapewnić skuteczność ich działania zarówno przeciwko przeciwnikom z państw o porównywalnym potencjale militarnym (*peer competitors*), jak i siłom z państw określonych mianem „zbójcekich” (*rogue powers*) wywodzących się z organizacji terrorystycznych⁷³.

Ogólne założenia raportu z czteroletniego przeglądu obronnego zawierają oczekiwania w stosunku do perspektywicznych zdolności operacyjnych amerykańskich sił zbrojnych. Siły te mają być zdolne do działań w operacjach ekspedycyjnych, bez konieczności bazowania w czasie pokoju poza granicami państwa. Jednostki (moduły) taktyczne mają być w pełni wyposażone i ukompletowane tak, aby można je natychmiast wykorzystać w działaniach bojowych, jeśli wystąpi taka potrzeba. Źródłem potencjału bojowego amerykańskich sił zbrojnych ma być uzyskana w wyniku transformacji przewaga informacyjna, osiągana poprzez dostępność pożądaných danych (informacji) oraz rozpoznanie pozwalające podejmować szybciej decyzje i działanie. Rekomendacje przeglądu obronnego dotyczą również zmian w organizacji i wzajemnych relacjach poszczególnych rodzajów sił zbrojnych. Postuluje się odchodzenie od modelu względnie samowystarczalnych komponentów sił zbrojnych, których użycie w operacjach będzie dekonfliktowane, do w pełni zintegrowanych sił połączonych, w których poszczególne rodzaje sił zbrojnych ma cechować daleko posunięta wzajemna współzależność (*integrated, interdependent forces*).

⁷³ Tamże, s. V-VII.

W „*Quadrennial Defense Review Report*” dokonano rekomendacji w zakresie pożądanych zmian w poszczególnych zdolnościach operacyjnych sił zbrojnych USA, jakie mają być osiągnięte wyniku ich transformacji. Zakres zdolności operacyjnych rozpatrywanych w przeglądzie obejmował między innymi zdolności operacyjne niezbędne dla: skutecznego prowadzenia przez siły połączone operacji w środowisku lądowym, morskim i powietrznym; wiarygodnego odstraszania militarnego; zwalczania broni masowego rażenia; mobilności sił połączonych; szeroko definiowanego rozpoznania; osiągania zdolności sieciocentrycznych oraz dowodzenia siłami połączonymi⁷⁴. Rekomendacje dotyczące bezpośrednio zdolności operacyjnych, niezbędnych w perspektywie najbliższych kilkunastu lat do prowadzenia operacji powietrznych przez siły połączone (*Joint Air Capabilities*), obejmują między innymi zwiększenie możliwości przestrzennych, czasowych i skuteczności bojowej powietrznych, lotniczych i raketowych systemów uzbrojenia. Zakłada się, że potencjał powietrzny sił połączonych, rozumiany nie tylko jako lotnictwo sił powietrznych, ale również siły i środki lotnictwa pozostające etatowo w składzie innych rodzajów sił zbrojnych i mogące realizować zadania w operacji powietrznej sił połączonych, powinien zapewniać zdolność do wykonywania zmasowanych uderzeń lotniczych na tysiące stałych i mobilnych obiektów uderzeń w skali globalnej, w warunkach silnego przeciwdziałania przeciwnika, we wszystkich warunkach atmosferycznych. Zdolności w zakresie rozpoznania mają pozwalać na prowadzenie ciągłej obserwacji kluczowych obszarów i obiektów oraz zabezpieczać realizację zadań o charakterze uderzeniowym. W ocenie postępu odnoszącego się do osiągania rekomendowanych w przeglądzie obronnym z 2001 roku zdolności operacyjnych podkreśla się kilka aspektów dotyczących potencjału powietrznego sił połączonych. W Siłach Powietrznych USA osiągnięto 20% wzrost dostępności personelu (do 51 tysięcy) do działań w ramach powietrznych sił ekspedycyjnych (*Air Expeditionary Forces – AEF*) oraz rozszerzono zakres wykorzystania oficerów naprowadzania lotnictwa (kontrolowali oni 85% uderzeń lotnictwa w operacji w Afganistanie). Dzięki możliwościom operacyjnym „*reach back*” rozszerzono zakres realizacji w operacjach zadań rozpoznania powietrznego i wykorzystania bezzałogowych statków powietrznych, bez konieczności przemieszczania personelu do rejonu operacji. Integracja wykorzystania lotnictwa sił Marynarki Wojennej

⁷⁴ Tamże, s. 41 – 62.

i Korpusu Piechoty Morskiej w ramach uzgodnionych rotacji zmniejszyła koszty utrzymania sił o około 35 miliardów USD oraz zredukowała długoterminowe zapotrzebowanie lotnictwa morskiego na samoloty lotnictwa taktycznego o 500 maszyn. Modernizacja środków łączności satelitarnej pozwala na zmianę zadań strategicznego lotnictwa bombowego i rakiet skrzydlatych w locie, a wykorzystanie nowych, kierowanych satelitarne środków rażenia zwiększa zdolność pojedynczych samolotów bombowych do rażenia do 80 obiektów uderzeń w jednym locie⁷⁵.

Decyzje czteroletniego przeglądu obronnego zakładają dokonanie zmian w stanie posiadania strategicznego lotnictwa bombowego. Zredukowanie liczby samolotów B-52 pozostających w linii do 56, ma pozwolić na wykorzystanie uzyskanych w ten sposób oszczędności do przeprowadzenia pełnej modernizacji wszystkich bombowców B-1, B-2 i B-52 umożliwiającą ich wykorzystanie w działaniach uderzeniowych prowadzonych w wymiarze globalnym (*global strike operations*). Do 2018 roku mają zostać osiągnięte przez amerykańskie siły zbrojne zdolności operacyjne w zakresie użycia statku powietrznego bazowania lądowego zoptymalizowanego do wykonywania uderzeń ogniowych dalekiego zasięgu, połączonych z penetracją silnie bronionej przestrzeni powietrznej (*land based penetrating long range strike capability*). Przewiduje się wprowadzenie zmian w programie J-UCAS w celu pozyskania bezzałogowego statku powietrznego zdolnego do działań z lotniskowców, przystosowanego do tankowania w powietrzu i przenoszącego szeroką gamę środków rażenia klasy *stand off*. Planuje się, że realizacja decyzji czteroletniego przeglądu obronnego o przyśpieszeniu wprowadzania do uzbrojenia bezzałogowych statków powietrznych Global Hawk i Predator podwoi możliwości przestrzenne prowadzenia rozpoznania powietrznego. Zwiększony ma być zakres zakupów samolotów F-22A w celu zapobieżenia powstaniu po 2010 roku luki w zakresie zdolności operacyjnych w obszarze niskiej obserwowalności (*stealth*). Do 2025 roku przewiduje się zwiększenie o 50% możliwości operacyjnych w zakresie wykonywania ataków lotniczych na duże odległości oraz pięciokrotne zwiększenie liczby statków powietrznych zdolnych do realizacji tego typu zadań w warunkach penetracji silnie bronionej przestrzeni powietrznej. Około 45% statków powietrznych przeznaczonych do realizacji zadań uderzeniowych ma być

⁷⁵ Tamże, s. 45 -47.

bezzałogowe⁷⁶. Perspektywiczna organizacja Sił Powietrznych USA rekomendowana w raporcie przeglądu obronnego ma obejmować około 86 skrzydeł o różnym przeznaczeniu, przystosowanych do wykorzystania zdolności sieciocentrycznych *reach back*. Jednocześnie z osiąganiem nowych zdolności operacyjnych, ma być stopniowo zmniejszany stan liczebny sił powietrznych o około 40 tysięcy żołnierzy, proporcjonalnie w komponentach sił aktywnych, rezerwy i gwardii narodowej.

Na perspektywiczne uwarunkowania prowadzenia operacji powietrznych przez amerykańskie siły połączone będą wywierać wpływ także decyzje przyjęte w czteroletnim przeglądzie obronnym w odniesieniu do innych zdolności operacyjnych. Decyzje dotyczące uzyskania w wyniku transformacji sił zbrojnych pożądaných zdolności operacyjnych dla prowadzenia działań w środowisku lądowym przewidują zwiększenie zakresu wykorzystania personelu naprowadzania lotnictwa (*Joint Tactical Air Controller - JTAC*) w działaniach lądowych w celu zabezpieczenia koordynacji działań powietrzno-lądowych oraz wykorzystania bezzałogowych statków powietrznych. Siły specjalne mają w wyniku decyzji podjętych w trakcie przeglądu mieć organiczne pododdziały bezzałogowych statków powietrznych do realizacji zadań ogniowych i rozpoznawczych.

Oceniając możliwości prowadzenia w perspektywie najbliższych kilkunastu lat operacji powietrznych przez amerykańskie siły zbrojne należy uwzględnić istniejące koncepcje i plany transformacji sił powietrznych, będących głównym „dostawcą” potencjału lotniczego do operacji. Plany transformacji zawarto w szeregu dokumentach Sił Powietrznych USA, w tym między innymi w: „*Air Force Transformation Flight Plan 2004*”, „*Air Force Transformation 05*” oraz „*Air Force Roadmap 2006 - 2025*”. Transformacja jest postrzegana przez Siły Powietrzne USA jako proces, poprzez który siły zbrojne osiągają i utrzymują wzrost możliwości bojowych oraz zdolność do sprostania wyzwaniom wynikającym ze zmienionego środowiska bezpieczeństwa⁷⁷. Transformacja ma być wynikiem zmian w koncepcjach operacyjnych, organizacji sił oraz / lub wykorzystywanych technologiach. Przyczyny, dla których dokonuje się transformacji USAF, są w znacznej mierze zbieżne z uzasadnieniami narodowej strategii wojskowej oraz czteroletniego przeglądu obronnego. Transformacja ma pozwolić USAF skutecznie wykorzystać nowe technolo-

⁷⁶ Tamże.

⁷⁷ *The Edge. Air Force Transformation 05*, US Air Force Chief of Staff, Washington D. C. 2005, s. 3.

gie informacyjne, które zrewolucjonizowały walkę zbrojną i jest odpowiedzią na zmiany w środowisku bezpieczeństwa i nowe zagrożenia dla USA. W wymiarze powietrznym wskazuje się na zagrożenia związane z aktorami niepaństwowymi (terroryści, kartele narkotykowe, ruchy powstańcze), wpływające bezpośrednio na bezpieczeństwo wewnętrzne, czy też proliferację broni masowego rażenia. Dostrzegane są również zagrożenia związane z atakami na zasoby kosmiczne i informacyjne USA oraz z użyciem przez przeciwników rakiet balistycznych i skrzydlatych. Transformacja ma zapewnić wzrost możliwości realizacji zadań przez siły powietrzne w operacjach pokojowych, działaniach w obszarach zurbanizowanych oraz nieprzewidywalnych miejscach wystąpienia konfliktów⁷⁸. Dokumenty USAF wiążą transformację sił powietrznych z siedmioma obszarami realizacji przez nie zadań operacyjnych (*Air CONOPS*):

- globalną mobilnością (*Global Mobility*);
- globalnym, długotrwałym prowadzeniem działań bojowych o charakterze uderzeniowym (*Global Persistent Attack*);
- uderzeniami w wymiarze globalnym (*Global Strike*);
- reakcją z użyciem broni nuklearnej (*Nuclear Response*);
- wysoce mobilnym i adaptacyjnym zabezpieczeniem działań bojowych (*Agile Combat Support*);
- bezpieczeństwem obszaru kraju (*Homeland Security*);
- działaniami w przestrzeni kosmicznej i zabezpieczeniem dowodzenia (*Space and C4ISR*).

Zdolności operacyjne sił powietrznych, jakie mają być wynikiem ich transformacji, grupowane są w planach transformacji USAF w sześciu grupach obejmujących łącznie szesnaście zdolności operacyjnych, które muszą być osiągnięte w celu skutecznego działania na polu walki w dającej się przewidzieć przyszłości⁷⁹. W zakresie przewagi informacyjnej (*Information Superiority*) siły powietrzne USA mają osiągnąć integrację na poziomie interfejsu maszyna – maszyna (*seamless joint machine – machine interface*) wszystkich posiadanych systemów załogowych, bezzałogowych i kosmicznych w ramach sił połączonych. Przewiduje się osiągnięcie zdolności do posiadania przez siły zbrojne w czasie zbliżonym do rzeczywistego kompleksowego zobrazowania sytuacji w przestrzeni prowadzenia

⁷⁸ Tamże, s. 4.

⁷⁹ Tamże, s. 12 – 13.

walki zbrojnej. Przewaga informacyjna ma być zapewniona przez swobodę skutecznego wykorzystania domeny informacyjnej przez siły własne, przy jednoczesnym uniemożliwieniu skutecznego funkcjonowania systemu dowodzenia sił przeciwnika.

W planach transformacji sił powietrznych USA, związanych z osiągnięciem nowych zdolności w obszarze zdolności operacyjnych związanych z przewagą w przestrzeni powietrznej i kosmicznej (*Air and Space Superiority*), przewiduje się uzyskanie zdolności do pokonywania zaawansowanych technologicznie systemów obrony powietrznej przeciwnika w celu stworzenia korzystnych warunków dla użycia głównych zgrupowań operacyjnych sił połączonych. W dokumencie „*Air Force Transformation 05*” zadeklarowano osiągnięcie zdolności do zapewnienia ciągłości działań sił powietrznych we wszystkich warunkach atmosferycznych przy przeciwdziałaniu sił obrony powietrznej przeciwnika. Za priorytet przyjęto przeciwdziałanie wykorzystaniu przez potencjalnych przeciwników systemów kosmicznych oraz rakiet balistycznych i skrzydlatych.

W planach transformacji USAF sformułowane zostały szczegółowe wytyczne w zakresie precyzyjnego oddziaływania na siły przeciwnika (*Precision Engagement*). Założono jakościowy wzrost (o rząd wielkości) zdolności do zwalczania liczby obiektów uderzeń przez jeden statek powietrzny w czasie realizacji pojedynczego zadania bojowego (*order of magnitude increase in number of targets hit per sortie*). Zauważyć należy dążenie w transformacji zdolności operacyjnych USAF do osiągnięcia zdolności do uzyskania precyzyjnie zdefiniowanego efektu rażenia zwalczanych obiektów bez konieczności ich niszczenia. Jednoznacznie wyartykułowano konieczność posiadania przez USAF zdolności operacyjnych w zakresie ataków w skali globalnej (*Global Attack*), dzięki którym będzie możliwe natychmiastowe i precyzyjne zaatakowanie dowolnego obiektu uderzeń na świecie w taki sposób, aby uzyskać trwałe efekty rażenia.

Zdolności operacyjne związane z natychmiastową dostępnością transportu w skali globalnej postrzegane są w planach transformacji USAF jako środek pozwalający na niezwłoczne prowadzenia operacji powietrznych w każdym miejscu kuli ziemskiej, we wszystkich warunkach. Mobilność rozpatrywana jest w siłach powietrznych USA w sposób wykraczający poza stricte problematykę operacji powietrznych. Dotyczy ona również środków kosmicznych w aspekcie ich rozmieszczenia na orbicie okołoziemskiej, zmiany orbit czy naprawy.

Istotnym elementem amerykańskich planów transformacji sił powietrznych jest zwiększenie zdolności operacyjnych związanych z zabezpieczeniem działań bojowych (*Agile Combat Support*). Realizacja planów transformacji USAF ma zapewnić zwiększenie zdolności do skrócenia czasu reakcji w organizacji zabezpieczenia działań bojowych, zapewnienie ciągłości wsparcia logistycznego oraz wyraźne zmniejszenie wielkości sił wsparcia przy zwiększeniu ich możliwości bojowych.

Relatywnie szczegółowe plany transformacji sił powietrznych zawarto w dokumentach „*Air Force Transformation Flight Plan 2004*” oraz „*Air Force Roadmap 2006 -2025*”. W ogólnym ujęciu, głównym nurtem transformacji amerykańskich sił powietrznych, ma być w horyzoncie czasowym najbliższych piętnastu do dwudziestu lat, obok pozyskiwania nowych zdolności operacyjnych, dekapitalizacja stanu posiadania podstawowych systemów uzbrojenia. Analogicznie do treści zawartych w dokumencie „*Air Force Transformation 05*” plany zawarte w dokumencie „*Air Force Roadmap 2006 -2025*” zawierają opis pożądanych rozwiązań organizacyjnych w odniesieniu do sześciu szerokich obszarów zdolności operacyjnych.

W obszarze zdolności operacyjnych związanych z przewagą w powietrzu i przestrzeni kosmicznej zakłada się stopniowe wprowadzanie do uzbrojenia USAF samolotów piątej generacji F-22A oraz wycofywanie z uzbrojenia samolotów F-16A i F-15 A i B. Plany transformacji sił lotnictwa, zoptymalizowanych do walki o przewagę w powietrzu obejmują dwie cezury czasowe: średniookresową od 2006 do 2017 roku oraz długookresową do 2025 roku. W pierwszym okresie ma zakończyć się wycofywanie z użytku starego sprzętu lotniczego, natomiast wprowadzanie do uzbrojenia USAF samolotów piątej generacji ma być realizowane systematycznie w całym planowanym okresie transformacji⁸⁰.

Aspekty planów rozwoju sił powietrznych odnoszące się do przewagi w przestrzeni kosmicznej rozpatrywane są również w dwóch horyzontach czasowych i związane są z zapewnieniem przewagi informacyjnej. Do 2017 roku planuje się rozmieszczenie na orbicie okołoziemskiej konstelacji satelitarnej systemu GPS III oraz stworzenie konstelacji satelitarnych na potrzeby sieciocentrycznej architektury systemu dowodzenia i łączności. W planach transformacji zakłada się, że stworzenie około 2025 roku konstelacji satelitarnej TSAT zwiększy, dziesięciokrotnie w stosunku do obecnych możliwości transmisji danych, dostępność łączności satelitarnej.

⁸⁰ *Air Force Roadmap 2006 -2025. A capability-based structure plan through 2025*, U. S. Air Force June 2006, s. 26 – 28.

Plany rekapitalizacji stanu posiadania sił powietrznych USA dotyczą również statków powietrznych realizujących zadania związane z rozpoznaniem powietrznym i dowodzeniem. Wyraźnie kształującym się trendem rozwojowym jest zwiększenie liczby bezzałogowych statków powietrznych MQ-1 Predator oraz RQ-4 Global Hawk. Siły powietrzne USA wycofują się planów pozyskania wielozadaniowego samolotu E-10, łączącego funkcje systemów E-3 AWACS, RC-135 Rivet Joint oraz E-8 JSTARS na rzecz modernizacji tych ostatnich i użytkowania ich po 2025 roku. Przed 2017 rokiem planowane jest również wycofanie z uzbrojenia USAF samolotów U-2⁸¹.

Rozszerzenie zdolności operacyjnych związanych z realizacją zadań o charakterze uderzeniowym ma być osiągnięte przez USAF dzięki modernizacji posiadanych systemów uzbrojenia oraz stopniowemu wprowadzaniu do uzbrojenia nowych generacji sprzętu lotniczego. Około 2017 roku ma rozpocząć się wycofywanie z uzbrojenia samolotów F-117, A-10 i F-16 wersji od A do D. Będą one zastępowane w realizacji zadań o charakterze uderzeniowym przez samoloty F-22A oraz F-35A. Do 2025 roku mają być wykorzystywane, po gruntownej modernizacji, posiadane przez USAF samoloty lotnictwa bombowego. Jednocześnie po 2017 przewiduje się rozpoczęcie prac nad samolotem bombowym nowej generacji. Plany transformacji USAF obejmują zwiększenie liczby bezzałogowych statków powietrznych MQ-9 Reaper, przystosowanych do realizacji zadań uderzeniowych i ich wykorzystywanie po 2025 roku.

Zmiany w strukturze sił lotnictwa przewidywanych do realizacji zadań związanych z mobilnością powietrzną mają obejmować wycofanie z uzbrojenia USAF przed 2017 rokiem samolotów transportowych C-141 oraz C-130 wersji E oraz modernizację samolotów C-5 i zakup kolejnych samolotów C-17. Siły powietrzne mają brać udział wspólnie z pozostałymi rodzajami sił zbrojnych w programie rozwoju średniego samolotu transportu taktycznego (*Joint Cargo Aircraft – JCA*) i ewentualnie w perspektywie lat 2017 – 2025 wprowadzić go do uzbrojenia. Poważnym problemem w perspektywie kilku najbliższych lat będzie zastąpienie starzejących się samolotów tankowania w powietrzu KC-135 przez nadal eksploatowane samoloty KC-10 oraz samoloty nowej generacji określane jako KC-X⁸².

⁸¹ Tamże, s. 48.

⁸² Tamże, s. 82 – 83 oraz 88 i 89.

Obok modernizacji oraz wprowadzania do uzbrojenia nowych typów statków powietrznych, w planach transformacji amerykańskich sił powietrznych przewiduje się istotne zmiany w odniesieniu do lotniczych środków rażenia. W perspektywie do 2025 roku mają być nadal wykorzystywane podstawowe klasy lotniczych środków rażenia klasy powietrze – ziemia, takie jak bomby GBU, CBU i JDAM oraz pociski przeciwradiolokacyjne HARM. Stopniowo wprowadzane będą do uzbrojenia pociski raketowe klasy stand off JASSM, a po 2017 roku JASSM – ER oraz bomby małego wagomiaru SBD 1 i SBD 2. Około 2025 roku przewiduje się rozpoczęcie wprowadzania do uzbrojenia USAF hipersonicznych pocisków raketowych klasy stand off przystosowanych do zwalczania wysoce mobilnych obiektów naziemnych o znaczeniu operacyjnym i taktycznym (time sensitive targets). W planach dotyczących lotniczych środków rażenia klasy powietrze – powietrze przewiduje się wycofanie z uzbrojenia do 2017 roku pocisków AIM-7 oraz użytkowanie przez lotnictwo USAF po 2025 roku systematycznie modernizowanych pocisków raketowych AIM-9 M/X, X, X Block III i X Block IV oraz AMRAAM C, D i D+. Po 2025 zakłada się wprowadzenie do uzbrojenia USAF nowej generacji pocisków raketowych podwójnego przeznaczenia klasy powietrze – powietrze oraz powietrze – ziemia JDRADM⁸³.

Plany transformacji USAF obejmują ponadto modernizację lotnictwa sił specjalnych, wchodzącego w skład sił powietrznych. W perspektywie do 2025 roku przewiduje się wprowadzenie do uzbrojenia samolotu wsparcia ogniowego klasy gunship, który ma najpierw uzupełniać, a docelowo zastąpić samoloty AC-130 H i U. Do realizacji zadań transportowych ma być wykorzystywany w coraz większym stopniu zmiennopłat CV-22, który po 2017 roku ma zastąpić wykorzystywane przez siły specjalne śmigłowce MH-53. Zakłada się również zastąpienie po 2017 roku śmigłowców bojowego poszukiwania i ratownictwa HH-60 przez śmigłowiec nowej generacji CSAR-X. Analogiczne zmiany mają dotyczyć samolotu tankowania w powietrzu dla sił bojowego poszukiwania i ratownictwa HC-130, który ma być zastąpiony przez samolot CRT-X⁸⁴.

Dokonany przegląd ogólnych koncepcji i planów transformacji sił powietrznych USA, skonfrontowany z doraźnie podejmowanymi decyzjami budżetowymi dotyczącymi zakupów i modernizacji systemów uzbrojenia USAF, wskazuje na możli-

⁸³ Tamże, s. 100 - 101 oraz 104 – 105.

⁸⁴ Tamże, s. 126 – 127.

wość wystąpienia opóźnień i ograniczenia zakresu realizacji planowanych przedsięwzięć. Można zatem przewidywać, że siły powietrzne USA będą w perspektywie 2017 roku, a następnie 2025 roku, posiadać zwiększone zdolności operacyjne, ale nie będzie to tak duży wzrost możliwości bojowych, jak zakładany w obecnych planach transformacji.

2.3. Perspektywiczne koncepcje operacyjne

Istotą przewartościowań w amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnego użycia sił zbrojnych jest odchodzenie od koncepcji operacyjnych, wypracowywanych przez poszczególne rodzaje sił zbrojnych, na rzecz koncepcji operacyjnych wspólnych dla całych sił połączonych (*Joint Operations Concepts - JOpsC*). Prace nad rozwojem systemu wzajemnie powiązanych ze sobą koncepcji operacyjnych sił połączonych zostały rozpoczęte w USA w kwietniu 2003 roku. Horyzont czasowy, dla którego są one formułowane sięga do dwudziestu lat poza okres obowiązywania planu obronnego na przyszłe lata (*Future Years Defense Plan – FYDP*). Amerykański system perspektywicznych koncepcji operacyjnych ma strukturę hierarchiczną. Jego główną część stanowi zasadnicza koncepcja prowadzenia operacji połączonych (*Capstone Concept for Joint Operations – CCJO*), której treści są rozwinięte w szczegółowych koncepcjach działania sił połączonych (*Joint Operating Concepts – JOCs*), koncepcjach funkcjonalnych sił połączonych (*Joint Functional Concepts – JFCs*) oraz koncepcjach integracyjnych sił połączonych (*Joint Integrating Concepts – JICs*). Perspektywiczne koncepcje operacyjne sił połączonych są wizualizacją ogólnych idei prowadzenia poszczególnych rodzajów operacji, sposobów osiągania ich celów oraz realizacji poszczególnych funkcji operacyjnych. Poszczególne grupy koncepcji są wzajemnie komplementarne i odnoszą się do działań, które mogą być prowadzone w przyszłości, z wykorzystaniem zdolności operacyjnych, które nie są aktualnie dostępne⁸⁵.

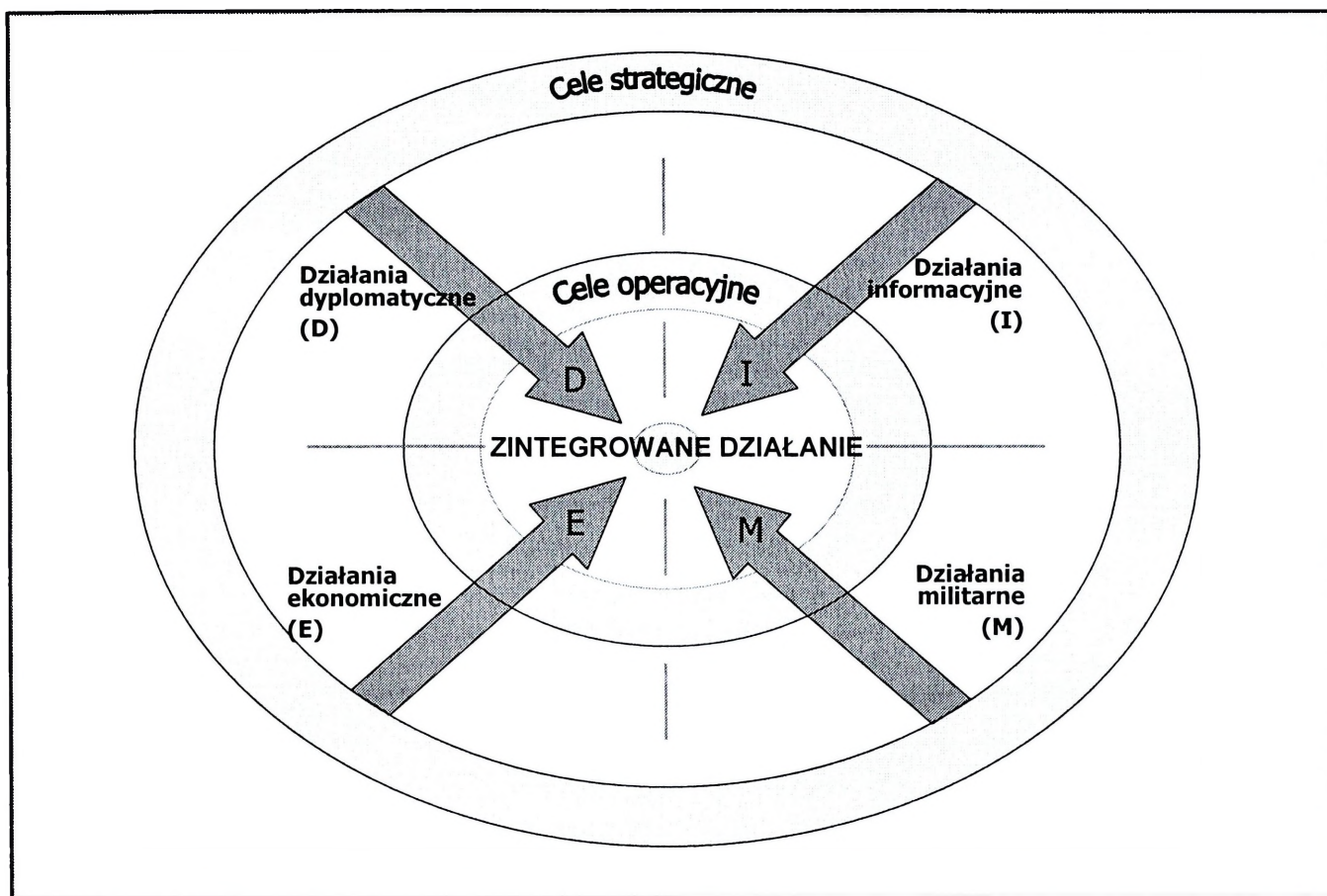
W zasadniczej koncepcji prowadzenia operacji połączonych (CCJO), przyjętej w sierpniu 2005 roku, charakteryzowane jest środowisko prowadzenia operacji połączonych w przedziale czasowym 2012 do 2025. Zakłada się możliwość jedno-

⁸⁵ *Joint Operations Concepts – Executive Summaries*, prezentacja Power Point, Joint Experimentation, Transformation and Concepts Division, JCS 23 August 2005, dostępne z: www.dtic.mil/futurejointwarfare/

czesnego występowania zagrożeń identyfikowanych w narodowej strategii bezpieczeństwa oraz narodowej strategii wojskowej. Wskazuje się ponadto na konieczność podejmowania operacji reagowania kryzysowego w przypadku występowania zagrożeń o charakterze niekonfliktowym (*Nonadversial Crisis Response Operations*). Istotnym elementem zasadniczej koncepcji prowadzenia operacji łączonych jest typologia operacji wojskowych (*Range of Military Operations – ROMO*), do których podjęcia powinny być zdolne siły połączone. Zauważyć należy szerokie definiowanie w zasadniczej koncepcji prowadzenia operacji łączonych środowiska prowadzenia operacji wojskowych. Jest ono postrzegane nie tylko przez pryzmat środowiska fizycznego (przestrzeni powietrznej i kosmicznej, akwenów morskich i środowiska lądowego), ale również wirtualnego (cyberprzestrzeni i informacji) oraz społecznego (*human*). Perspektywiczna amerykańska koncepcja prowadzenia operacji łączonych przewiduje zintegrowane, jednoczesne i wzajemnie ze sobą powiązane działania we wszystkich tych środowiskach dla skutecznego osiągnięcia celów operacji⁸⁶.

W perspektywnych amerykańskich założeniach operacyjnego użycia sił zbrojnych, analogicznie do wcześniej przyjmowanych rozwiązań doktrynalnych, przewiduje się synergiczne wykorzystanie dla osiągnięcia celów strategicznych wszystkich dostępnych instrumentów oddziaływania państwa, sojuszu lub koalicji państw, zwłaszcza zaś instrumentów dyplomatycznych, ekonomicznych, informacyjnych i militarnych. Użycie sił zbrojnych bądź zagrożenie ich użyciem postrzegane jest jako działanie wymagające wsparcia dyplomatycznego, ekonomicznego i informacyjnego, ukierunkowanych na osiągnięcie synergicznego efektu pozwalającego na zabezpieczenie realizacji interesów narodowych. W zależności od charakteru sytuacji konfliktowej użycie sił zbrojnych uznawane jest za główny sposób osiągnięcia narodowych celów strategicznych (w wojnie) lub jako działanie wspierające użycie innych instrumentów oddziaływania (w operacjach innych niż wojna).

⁸⁶ *Capstone Concept for Joint Operations Version 2.0*, Department of Defense, Washington D. C. August 2005, s. 2, 16.

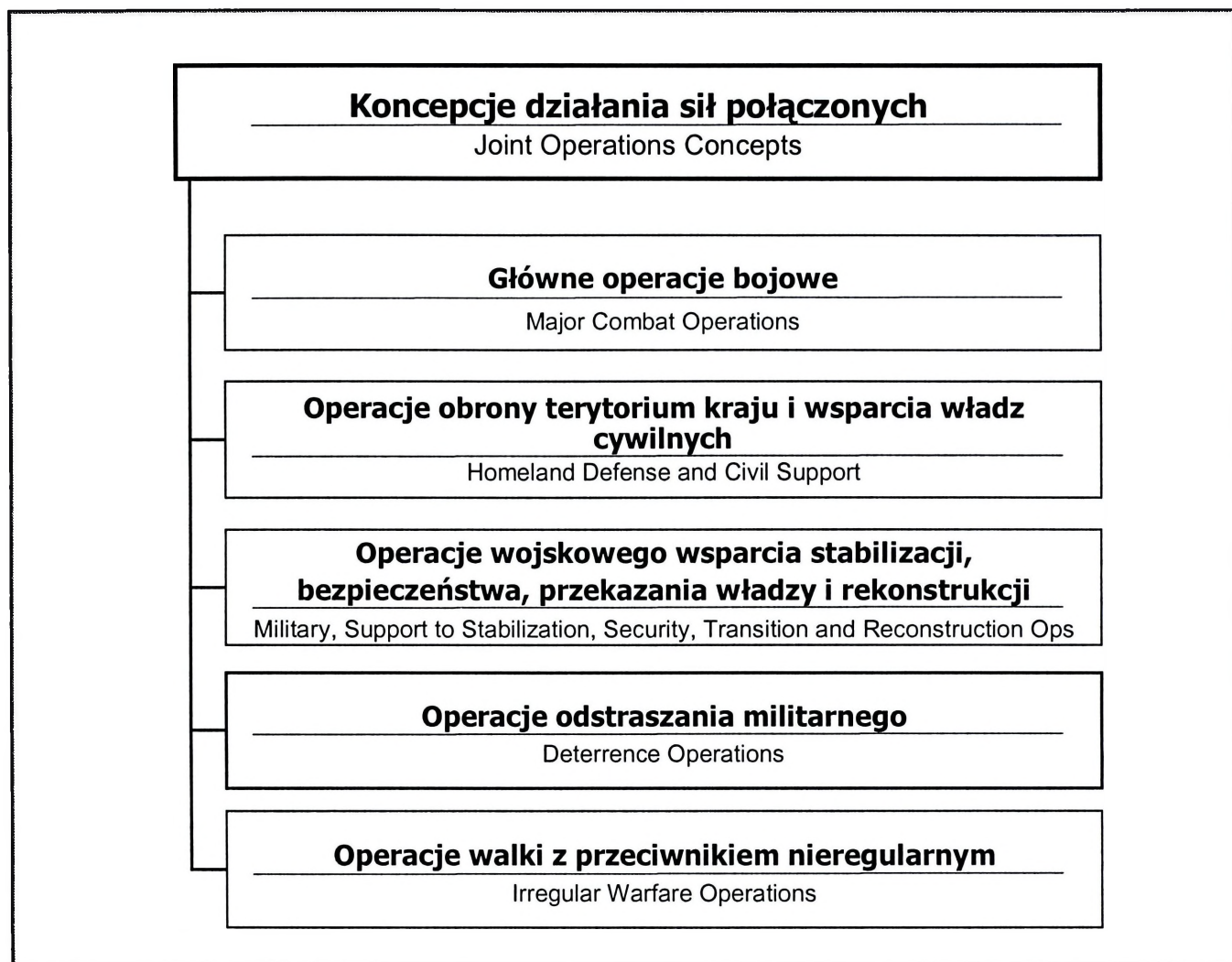
Źródło: opracowanie własne na podstawie „Capstone Concept for Joint Operations Version 2.0”, Department of Defense, Washington D. C. August 2005, s. 2.

Rys. 10. Istota zintegrowanego oddziaływania w osiągnięciu celów strategicznych i operacyjnych

W zasadniczej koncepcji operacji połączonych utrzymana została idea zintegrowanego działania (unified action), opisująca całokształt przedsięwzięć koordynujących użycie sił wojskowych z działaniami agencji rządowych, organizacji pozarządowych, sił wielonarodowych i ONZ, zapewniających jedność wysiłku w skali teatru działań wojennych lub obszaru operacji dla osiągnięcia celów strategicznych oraz operacyjnych⁸⁷. Zintegrowane działanie ma być stosowane w trakcie prowadzenia operacji i zapewniać synergję użycia sił wojskowych z oddziaływaniem dyplomatycznym, ekonomicznym i informacyjnym, a poprzez to tworzyć warunki do zachowania jedności wysiłku w operacji albo w skali teatru działań wojennych. W konsekwencji, perspektywiczne amerykańskie założenia operacyjnego użycia sił zbrojnych uwzględniają szerszy kontekst kompleksowego wykorzystania wszystkich dostępnych instrumentów oddziaływania państwa, a także zintegrowanego działania w skali teatru bądź obszaru operacji.

⁸⁷ Tamże, s. 25

Treści zasadniczej koncepcji prowadzenia operacji połączonych rozwinięte zostały w szczegółowych koncepcjach działania sił połączonych (*Joint Operating Concepts – JOCs*), opisujących pięć głównych rodzajów operacji, jakie mogą prowadzić amerykańskie siły zbrojne – rys. 11.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Capstone Concept for Joint Operations Version 2.0”, Department of Defense, Washington D. C. August 2005, s. 16.

Rys. 11. Amerykańska typologia perspektywicznych koncepcji działania sił połączonych

Uzupełnienie treści koncepcji działania sił połączonych zostało zawarte w koncepcjach funkcjonalnych sił połączonych (*Joint Functional Concepts – JFCs*), gdzie obok aspektów związanych bezpośrednio z operacyjnym użyciem sił zbrojnych, rozpatrywane są problemy szkolenia sił połączonych. Do problematyki perspektywicznych operacji połączonych mają zastosowanie bezpośrednio koncepcje funkcjonalne dla funkcjonowania sił wojskowych w środowisku sieciocentrycznym, organizacji dowodzenia siłami połączonymi, ochrony sił połączonych oraz realizacji zabezpieczenia logistycznego. W perspektywicznych koncepcjach integracyjnych sił połączonych (*Joint Integrating Concepts – JICs*) charakteryzowane są

działania zmierzające do zintegrowanego użycia sił w operacjach połączonych w ramach realizacji określonych zadań operacyjnych. Wśród jawnych, powszechnie dostępnych koncepcji integracyjnych, można zauważyć takie, które w bezpośredni sposób odnoszą się do amerykańskich perspektywicznych operacji powietrznych sił połączonych. Są to, między innymi, koncepcje integracyjne sił połączonych dla systemu rozpoznania, działań w obszarach zurbanizowanych, globalnych działań o charakterze uderzeniowym oraz operacji wymuszonego wejścia do rejonu operacji.

Treści amerykańskiej zasadniczej perspektywicznej koncepcji prowadzenia operacji połączonych rozwinięte w szczegółowych koncepcjach działania sił połączonych, koncepcjach funkcjonalnych sił połączonych oraz koncepcjach integracyjnych sił połączonych, odnoszą się w zróżnicowanym stopniu do problemów operacyjnego użycia sił powietrznych. W zależności od rodzaju operacji oraz zadań operacyjnych, przewidywany zakres perspektywicznego wykorzystania potencjału powietrznego będzie zróżnicowany i może przybierać różną formę. Dlatego też, szczegółowe rozważania na temat amerykańskich perspektywicznych koncepcji operacji powietrznych będą treścią dalszych podrozdziałów studium.

Operacja

W perspektywicznych amerykańskich koncepcjach operacji połączonych stosowana jest współcześnie przyjęta terminologia operacyjna. Pojęcie „*operation*” używane jest w amerykańskim fachowym piśmiennictwie wojskowym do opisu działań o zróżnicowanej skali i charakterze. W słowniku „*Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*” słowo „*operation*” (operacja, działanie) definiowane jest zarówno jako „*działanie wojskowe albo wykonywanie zadania strategicznego, operacyjnego, służbowego, szkoleniowego lub administracyjnego zadania wojskowego*”, jak również jako „*proces prowadzenia walki, włączając w to przemieszczenie, zaopatrywanie, atak, obronę i manewry potrzebne do osiągnięcia celów jakiegokolwiek bitwy lub kampanii*”⁸⁸.

Dla opisu operacji o dużym rozmachu rzeczowym, przestrzennym i czasowym w piśmiennictwie fachowym USA stosowany jest termin: **główna operacja bojo-**

⁸⁸ JP 1-02 *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, Joint Staff, Washington D. C., April 2001 (As Amended Through May 2005), s. 384.

wa (major combat operation). W cytowanym wcześniej słowniku, główna operacja definiowana jest jako „całokształt (seria) działań taktycznych (bitew, starć, uderzeń) prowadzonych przez różne siły bojowe jednego lub kilku rodzajów sił zbrojnych, koordynowanych w czasie i miejscu, dla osiągnięcia celów operacyjnych, a czasem strategicznych na obszarze operacji. Działania te są prowadzone jednocześnie lub sekwencyjnie, zgodnie z ustaleniami wspólnego planu i pod kontrolą jednego dowódcy”⁸⁹. W amerykańskich założeniach doktrynalnych dotyczących użycia sił zbrojnych stosowany jest również termin: kampania – „campaign”, definiowana jako „szereg wzajemnie powiązanych operacji militarnych prowadzonych w celu osiągnięcia celu strategicznego lub operacyjnego w określonym czasie i przestrzeni”⁹⁰.

Wyraźne zróżnicowanie dla operacji, głównych operacji i kampanii przyjęto w dokumencie doktrynalnym *JP 3-0 Doctrine for Joint Operations*. W myśl zawartych w tym dokumencie ustaleń, siły połączone prowadzą kampanie i główne operacje, natomiast komponenty sił połączonych lub zgrupowania poszczególnych rodzajów sił zbrojnych wchodzące w skład zgrupowania operacyjnego sił połączonych prowadzą operacje wspierane, wspierające oraz podporządkowane (supported, supporting, subordinate operations)⁹¹. Istotą operacji głównej (major operation) bądź kampanii połączonej (joint campaign) utożsamianej w założeniach amerykańskich z operacją połączoną jest „integracja i synchronizacja działań sił powietrznych, lądowych, morskich, kosmicznych i specjalnych w celu osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych w formie zintegrowanej, połączonej kampanii i głównych operacji”.

W najnowszych opracowaniach koncepcyjnych, ukierunkowanych na wypracowanie perspektywicznej typologii operacji militarnych, za kryterium identyfikacji wyodrębnionych rodzajów operacji sił połączonych przyjmowany jest sposób użycia sił wojskowych, niezbędny dla osiągnięcia założonego celu. W perspektywicznych koncepcjach działania sił połączonych nie sprecyzowano w jednoznaczny i ostateczny sposób definicji innych rodzajów operacji, niż główne operacje o charakterze bojowym, a stosowana obecnie terminologia ma charakter roboczy.

⁸⁹ Tamże, s. 318.

⁹⁰ Tamże, s. 76.

⁹¹ *JP 3-0 Doctrine for Joint Operations*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. September 2001, s. II – 4.

W dokumencie „*Deterrence Operations Joint Operating Concept*” z grudnia 2006 roku **operacje odstraszania** opisywane są jako całokształt działań wywierających skuteczny wpływ na podejmowanie decyzji przez przeciwników mających na celu przekonanie ich do niepodejmowania żadnych akcji, które godziłyby w życiowe interesy USA. Skuteczny wpływ ma być osiągany poprzez: uniemożliwienie przeciwnikom osiągnięcia zysku z działania przeciwko USA, niebezpieczeństwo wygenerowania nieakceptowalnych kosztów związanych z takim działaniem oraz przekonanie przeciwników o racjonalności powstrzymywania się przed takimi działaniami⁹².

W amerykańskich dokumentach koncepcyjnych nie ma precyzyjnej definicji operacji obrony terytorium kraju i wsparcia władz cywilnych. W dokumencie „*Department of Defense Homeland Defense and Civil Support Joint Operating Concept*” z października 2007 roku wskazuje się na zróżnicowanie zadań oraz zakresu odpowiedzialności Departamentu Obrony USA w odniesieniu do operacji związanych z obroną terytorium kraju przed zagrożeniami o charakterze militarnym i reagowaniem na sytuacje kryzysowe nie powodowane przez czynniki o charakterze zbrojnym. W cytowanym dokumencie wskazuje się, że **operacje obrony terytorium** kraju obejmować będą działania mające na celu wykrywanie i niwelowanie zagrożeń dla bezpieczeństwa kraju oraz zapobieganie atakom przeciwko terytorium USA, a także pomoc władzom cywilnym w zakresie przedsięwzięć obronnych. W takich operacjach Departament Obrony USA ma być głównym wykonawcą zadań (*Lead Federal Agency – LFA*) wspieranym przez pozostałe departamenty i wyspecjalizowane agencje rządu federalnego⁹³. W **działaniach przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych i katastrof przemysłowych** podejmowanych przez władze cywilne (*Emergency Preparedness – EP*) przewiduje się spełnianie przez siły zbrojne roli pomocniczej i wspierającej w stosunku do sił cywilnych⁹⁴.

Operacje stabilizacyjne definiowane są w amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych analogicznie do zapisów Dyrektywy Departamentu Obrony DODD 3000.55 „*Military Support to Stabilization, Security, Transition, and Reconstruction Operation*” jako działania wojskowe i cywilne podejmowane w ca-

⁹² *Deterrence Operations Joint Operating Concept*. Version 2.0, Department of Defense, Washington D. C., September 2006, s. 8.

⁹³ *Department of Defense Homeland Defense and Civil Support Joint Operating Concept*. Version 2.0, Department of Defense, Washington D. C. 01 October 2007, s. ES-2 do ES-4.

⁹⁴ Tamże.

łym spektrum warunków bezpieczeństwa, począwszy od pokoju do działań prowadzonych w trakcie konfliktu, których celem jest stworzenie i utrzymanie ładu prawnego (*order*) w państwach i regionach⁹⁵. **Operacje wojskowego wsparcia stabilizacji, bezpieczeństwa, przekazania władzy i rekonstrukcji** opisywane są jako te działania Departamentu Obrony, w tym sił zbrojnych USA, które mają doprowadzić do realizacji celów rządu USA obejmujących stabilizację, bezpieczeństwo, odbudowę i przekazanie władzy zapewniające trwały pokój przy jednoczesnej realizacji celów amerykańskich.

Operacje walki z przeciwnikiem nieregularnym (*Irregular Warfare Operations*) nie są definiowane w perspektywicznych koncepcjach operacyjnych ze względu na niejednoznaczność pojęcia działań nieregularnych. Z treści zawartych w dokumencie „*Irregular Warfare Joint Operating Concept*” wynika, że amerykańskie rozumienie działań nieregularnych zakłada nie tylko prowadzenie walki z tego rodzaju siłami, ale również stosowanie takiego podejścia w działaniach sił zbrojnych USA podejmowanych przeciwko przeciwnikom państwowym i niepaństwowym⁹⁶.

Sposób prowadzenia operacji

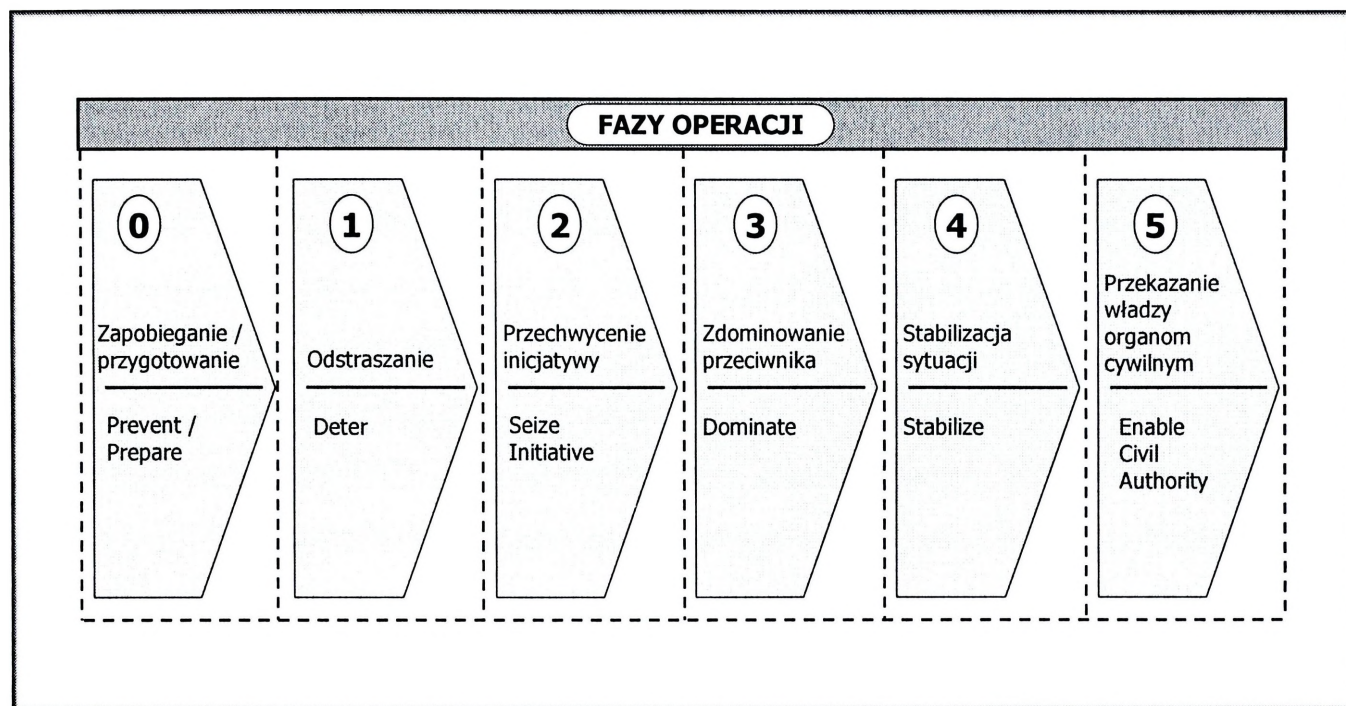
Ważny element amerykańskich perspektywicznych założeń prowadzenia operacji tworzą ustalenia normujące sposób prowadzenia operacji, organizację użycia sił zgrupowania operacyjnego oraz ich komponentów dla osiągnięcia ogólnych celów operacji, a także celów cząstkowych. Ze względu na identyfikację pięciu zróżnicowanych rodzajów operacji, jakie mogą być prowadzone przez amerykańskie siły zbrojne w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, rozszerzeniu ulegają szczegółowe założenia opisujące wskazane powyżej aspekty operacji.

W relatywnie najmniejszym stopniu ewoluują założenia normujące sposób prowadzenia głównych operacji bojowych, które do pewnego stopnia mogą mieć zastosowanie również w pozostałych rodzajach operacji. Podstawową różnicą w stosunku do dotychczasowych założeń prowadzenia operacji jest rozszerzenie

⁹⁵ *Military Support to Stabilization, Security, Transition, and Reconstruction Operations Joint Operating Concept Version 2.0*, Department of Defense, Washington D. C. December 2006, s. 5.

⁹⁶ *Irregular Warfare Joint Operating Concept*, Department of Defense, Washington, 11 September 2007, s. 6 - 8.

czasookresu operacji o działania o charakterze kształtującym środowisko bezpieczeństwa. W związku z przyjęciem takiego rozwiązania w perspektywnych amerykańskich założeniach prowadzenia operacji połączonych identyfikuje się sześć podstawowych faz operacji – rys. 12.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „JP 3-0 Doctrine for Joint Operations”, wyd. cyt., s. II – 19 i II – 20.

Rys. 12. Fazy operacji według amerykańskich założeń doktrynalnych

W zerowej fazie operacji mają być podejmowane wieloaspektowe działania dyplomatyczne, informacyjne, ekonomiczne i wojskowe w wymiarze globalnym oraz teatru działań wojennych, których celem ma być stabilizacja sytuacji polityczno-militarnej, zapobieganie eskalacji kryzysu oraz zapobieżenie takiemu rozwojowi sytuacji, gdzie wystąpiłaby konieczność użycia siły zbrojnej. Zakłada się, że w **fazie odstraszenia** winna nastąpić identyfikacja sytuacji kryzysowych oraz podjęcie decyzji o użyciu sił zbrojnych. W fazie tej prowadzone powinny też być działania mające znamiona elastycznego reagowania na rozwój sytuacji oraz kontynuowane odstraszenie militarne w celu zapobieżenia eskalacji kryzysu, takie jak podwyższenie stopnia gotowości sił, zmiany w ich rozmieszczeniu, rozpoczęcie przerzutu niektórych rodzajów wojsk do rejonu operacji. Faza odstraszenia ma służyć ponadto do koordynowania przyszłych działań wojskowych z państwami położonymi w sąsiedztwie obszaru operacji, organizacjami międzynarodowymi oraz pozarządowymi, aby zapewnić korzystne warunki działań w kolejnych fazach operacji.

W fazie przechwycenia inicjatywy, w amerykańskich perspektywnych za-

łożeniach prowadzenia operacji połączonych przewiduje się podejmowanie zróżnicowanych działań w zależności od charakteru operacji. W operacjach o charakterze bojowym zakłada się możliwie najwcześniejsze rozpoczęcie działań ofensywnych, które uniemożliwią osiągnięcie przeciwnikowi zakładanych przez niego celów. Działania te mają również stworzyć warunki dla pokonania lub zniszczenia sił przeciwnika w kolejnej fazie operacji. W fazie przechwycenia inicjatywy zakłada się ponadto stworzenie warunków, w których będą zapewnione: swoboda działania sił własnych oraz dostęp do infrastruktury na teatrze działań wojennych.

W fazie zdominowania przeciwnika przewiduje się, w operacjach o charakterze bojowym, złamanie woli przeciwnika do kontynuowania zorganizowanego oporu, a w operacjach o charakterze niebojowym - odzyskanie kontroli w środowisku prowadzenia operacji. Za warunek uzyskania powodzenia w tej fazie przyjmuje się zgodnie z tradycyjnymi zasadami sztuki wojennej koncentrację zdolności operacyjnych w kluczowych miejscach i czasie. **W fazach przejścia do działań pokojowych** (*transition*) obejmujących stabilizację sytuacji (faza 4) i przekazanie odpowiedzialności władzom cywilnym (faza 5) na obszarze operacji stworzone mają być warunki do funkcjonowania instytucji państwowych i porządku prawnego, a także nastąpić może powrót sił zgrupowania operacyjnego do miejsc stałej dyslokacji i rozpoczęcie realizacji przedsięwzięć fazy zerowej.

W teoretycznych modelach operacji prezentowanych w amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych, obok faz operacji wyróżnia się poziom wysiłku militarnego (*level of military effort*) wydzielanego do realizacji celów poszczególnych faz operacji. Zauważyć należy, że każdy z zidentyfikowanych rodzajów działań nie ogranicza się wyłącznie do jednej fazy operacji, ale w mniejszym lub większym stopniu w czasie całej operacji.

Obszar operacji

W perspektywicznych założeniach teoretycznych prowadzenia operacji połączonych, w podziale obszaru geograficznego na potrzeby użycia sił zbrojnych wyodrębniane są, analogicznie do obecnie obowiązujących założeń doktrynalnych, zróżnicowane obszary i strefy, takie jak: teatr działań wojennych (*theater of war*), teatr operacji (*theater of operations*), strefy działań bojowych (*combat zones*) oraz strefy komunikacyjne (*communications zones*). Teatr działań wojennych definio-

wany jest w obrębie obszaru odpowiedzialności dowództwa bojowego (Combatant Commander's Area of Responsibility) i obejmuje przestrzeń powietrzną, obszar lądowy i morski, gdzie mogą być wyodrębnione jeden lub więcej teatrów operacji, które są utworzone dla walki z różnymi przeciwnikami⁹⁷. W amerykańskiej doktrynie połączonej przyjmuje się obecnie, że zarówno teatr działań wojennych, jak i teatr operacji tworzone są na potrzeby operacji prowadzonych w czasie wojny i nie mają zastosowania do podziału geograficznego, potrzebnego do prowadzenia operacji wojskowych innych niż wojna.

Na obszarze teatru działań wojennych mogą być wydzielone strefy działań bojowych oraz strefa komunikacyjna. Strefa działań bojowych stanowi w takich przypadkach część teatru operacji, rozciągającą się na terytorium zajęte przez przeciwnika i sięgającą do tylnej granicy rozmieszczenia sił komponentu lądowego jego zgrupowania operacyjnego. Strefa komunikacyjna obejmuje tyłowy obszar teatru operacji oraz teatru działań wojennych i sięga do obszaru kontynentalnego USA bądź do obszaru odpowiedzialności wspierającego, prowadzącego operację dowódcy sił połączonych innego dowództwa bojowego.

W operacjach o ograniczonej skali i rozmachu przestrzennym i czasowym, na obszarze geograficznym wykorzystywanym na potrzeby prowadzenia operacji połączonej, wydzielone mogą być obszar operacji połączonej (*Joint Operations Area – JOA*), obszar operacji specjalnej sił połączonych (*Joint Special Operations Area – JSOA*), obszar tyłowy sił połączonych (*Joint Rear Area – JRA*), obszar użycia morskich sił desantowych (*Amphibious Objective Area – AOA*), obszary operacji sił lądowych i morskich (*Area of Operations – AoO*) oraz obszar zainteresowania (*Area of Interest – AOI*). Zauważyć należy, że w doktrynie amerykańskiej obszar prowadzenia operacji powietrznej sił połączonych jest tożsamy z obszarem operacji połączonej i nie wyróżnia się go oddzielnie, jak to ma miejsce w przypadku sił lądowych, morskich czy specjalnych. Obszar operacji połączonej obejmuje ograniczony geograficznie obszar lądowy, morski i przestrzeń powietrzną, w których siły zgrupowania operacyjnego (zazwyczaj siły zadaniowe) prowadzą działania w celu realizacji określonego zadania⁹⁸.

Obszar operacji specjalnej sił połączonych stanowi część obszaru operacji połączonej, który zostaje wydzielony w celu stworzenia dogodnych warunków do

⁹⁷ JP 3-0 *Doctrine for Joint Operations*, wyd. cyt., s. II – 19 i II – 20.

⁹⁸ Tamże.

prowadzenia operacji specjalnej i działań sił konwencjonalnych na wspólnym teatrze działań wojennych bądź teatrze operacji. Strefa tyłowa sił połączonych może być tworzona w celu poprawy warunków funkcjonowania i ochrony elementów bazy logistycznego zabezpieczenia sił prowadzących operację. Zauważyć należy, że obecnie strefa tyłowa sił połączonych nie musi graniczyć bezpośrednio z obszarem operacji połączonej. Jest to wyraźne novum w amerykańskich założeniach teoretycznych prowadzenia operacji połączonych, wynikające z możliwości realizacji zadań przez siły bazujące w USA lub poza teatrem działań wojennych. W operacjach o ograniczonej skali i długotrwałości może być wydzielony obszar użycia morskich sił zadaniowych, wewnątrz którego znajduje się obiekt desantu (do uchwycenia), wystarczająco duży do zabezpieczenia użycia sił desantowych i sił je bezpośrednio wspierających.

Obszary operacji dla sił lądowych i morskich mogą być wydzielane wewnątrz obszaru operacji połączonej w taki sposób, aby umożliwić dowódcom tych sił (komponentów) realizację zadań i ochronę podległych im wojsk. Obszary te mogą dodatkowo być dzielone przy użyciu środków koordynacyjnych, zgodnie z potrzebami sił danego komponentu.

Obok obszarów bezpośrednio związanych z prowadzeniem operacji oraz podtrzymaniem ciągłości użycia sił połączonych, w amerykańskich założeniach doktrynalnych wyróżniany jest również obszar zainteresowania. Obszar ten jest określany przez dowódców sił połączonych bez względu na skalę prowadzonej operacji w celu wskazania wspierającym siłom i agencjom rządowym, gdzie poza obszarem operacji połączonej niezbędne jest monitorowanie sytuacji i działań sił przeciwnika oraz innych potencjalnie wrogich sił (*potential adversary activities*).

Nowym rozwiązaniem w delineacji obszaru operacji staje się wyodrębnianie w najnowszych publikacjach doktrynalnych dwóch dodatkowych rodzajów obszarów związanych z prowadzeniem działań: obszaru bezpieczeństwa sił połączonych (*Joint Security Area – JSA*) oraz obszaru wpływu (*area of influence*). Obszar bezpieczeństwa sił połączonych definiowany jest jako określony obszar lądowy lub morski, o kluczowym znaczeniu dla bezpieczeństwa rejonów bazowania sił połączonych, ich przemieszczenia i manewru oraz zapewnienia ciągłości działań. Zakłada się, że obszary takie mogą być tworzone w różnego rodzaju operacjach wo-

kół lotnisk, baz morskich, ważniejszych elementów infrastruktury logistycznej⁹⁹. W najnowszych amerykańskich dokumentach doktrynalnych normujących sposób prowadzenia operacji połączonych identyfikowany jest obszar wpływu, w którego ramach dowódca określonego szczebla może bezpośrednio wpływać na sposób prowadzenia operacji poprzez realizację manewru lub ognia. Zgodnie z formułowanymi obecnie założeniami doktrynalnymi, obszar wpływu ma obejmować obszar operacji i rejon bezpośrednio do niego przyległy.

W amerykańskich koncepcjach prowadzenia operacji daje się również zauważyć odchodzenie od zasady linearnego podziału obszaru operacji na kolejne przylegające do siebie obszary i strefy (*contiguous operational areas*) na rzecz oddzielonych od siebie geograficznie obszarów prowadzenia działań przez poszczególne komponenty sił połączonych (*noncontiguous operational areas*). Odpowiedzialność za działania na obszarach nie objęte podziałem ma ponosić dowódca zgrupowania operacyjnego.

Perspektywiczne koncepcje prowadzenia operacji opisują środowisko prowadzenia operacji w bardziej kompleksowy sposób, niż czyniono to dotychczas. Zwraca uwagę przede wszystkim odchodzenie od utożsamiania obszaru operacji ze środowiskiem fizycznym na rzecz percepcji obejmującej środowisko fizyczne, informacyjne i społeczne. W ujęciu systemowym prezentowanym w najnowszej wersji amerykańskiej doktryny operacji połączonych zawarto jeszcze szersze odzworowanie środowiska operacyjnego, opisując je jako wzajemnie powiązane i oddziaływujące na siebie w sposób ciągły podsystemy militarny, społeczny, informacyjny, polityczny, ekonomiczny i infrastruktury sił własnych, przeciwnika i stron neutralnych. Powyższa wizualizacja środowiska prowadzenia operacji ma pozwalać na lepszą integrację wykorzystania oddziaływania zbrojnego z innymi środkami osiągnięcia celów strategicznych i operacyjnych.

Ważnym aspektem delimitacji obszarów związanych z prowadzeniem operacji, niezbędnym dla lepszego zrozumienia perspektywicznych założeń użycia sił połączonych i potencjału powietrznego sił połączonych, jest oddzielenie dyslokacji sił od miejsca, w którym osiągnąony będzie określony efekt operacyjny. O ile w dotychczasowych koncepcjach prowadzenia operacji obszary rozmieszczenia sił i ich użycia były niemal tożsame, to w perspektywicznych koncepcjach operacyjnych

⁹⁹ JP 3-10 *Joint Security Operations in Theater*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. 01 August 2006, s. 1-3 do 1-5.

przewiduje się zasadnicze przewartościowania w tym zakresie. Obszary operacji, szczególnie w odniesieniu do potencjału powietrznego sił połączonych, mają opisywać miejsce, w którym realizowane będzie określone oddziaływanie przez siły, które mogą bazować, a nawet pozostawać w trakcie realizacji zadań bojowych w dowolnym miejscu.

Organizacja sił w operacjach

Zgodnie z amerykańskimi założeniami doktrynalnymi, organizacja sił zgrupowania operacyjnego w operacjach połączonych powinna uwzględniać potrzeby wynikające z charakteru realizowanych zadań i warunków działania. Biorąc pod uwagę wyraźnie podkreślany w perspektywicznych koncepcjach operacyjnych wymóg integracji operacyjnego użycia sił zbrojnych z szerszym oddziaływaniem dyplomatycznym, informacyjnym i ekonomicznym oraz szersze niż dotychczas spektrum zadań realizowanych przez siły zbrojne, należy przewidywać zwiększenie liczby możliwych sposobów organizacji sił w operacjach. Biorąc pod uwagę aktualne amerykańskie poglądy teoretyczne na organizację sił połączonych w operacjach można zakładać, że w również w perspektywicznych operacjach zgrupowanie operacyjne sił połączonych będzie tworzyć „specjalnie zorganizowane zgrupowanie, w skład którego wchodzi (assigned) lub do którego są czasowo przydzielone (attached) znaczące siły (significant elements) z dwóch lub więcej Departamentów Wojskowych (Military Departments), dowodzone przez jednego dowódcę sił połączonych i posiadające sztab sił połączonych”. Można z dużym prawdopodobieństwem przyjąć, że immanentną cechą organizacji sił zgrupowania operacyjnego w przyszłych operacjach będzie pozostawać jej adekwatność do zadania dowódcy sił połączonych i jego koncepcji prowadzenia operacji. Oznacza to między innymi, że organizacja sił zgrupowania operacyjnego powinna zapewniać zachowanie jedności wysiłku, scentralizowane planowanie i kierowanie, a także zdecentralizowaną realizację zadań. W perspektywicznych założeniach operacyjnych uwzględniany jest ponadto wymiar wielonarodowy tworzenia zgrupowania operacyjnego wspólnie z siłami wydzielonymi przez państwa sojuszników i koalicjantów. W amerykańskich koncepcjach operacji stabilizacyjnych większy nacisk kładzie się na ścisłą współpracę wojsk zgrupowania operacyjnego z międzynarodowymi organizacjami pomocy humanitarnej, organizacjami rządowymi i pozarządowymi,

natomiast w koncepcjach operacyjnych obrony terytorium kraju i wsparcia władz cywilnych zasadniczą uwagę skupia się na aspektach współpracy z wyspecjalizowanymi agendami władz federalnych oraz władzami stanowymi i lokalnymi.

Należy sądzić, że w perspektywicznych rozwiązaniach organizacyjnych zgrupowań operacyjnych utrzymane zostaną dotychczasowe rozwiązania pozwalające na to, aby moduły taktyczne i operacyjne wydzielone przez poszczególne rodzaje sił zbrojnych mogły funkcjonować w sposób wynikający z ich podstawowego przeznaczenia operacyjnego.

Ustalenia i rekomendacje będące treścią perspektywicznych amerykańskich koncepcji operacyjnych podtrzymują dotychczasowe zasady zachowania daleko posuniętej swobody dowódcy sił połączonych w zakresie organizacji podległych mu sił, w zależności od potrzeb i koncepcji prowadzenia operacji. Można przewidywać, iż w przyszłych operacjach siły zgrupowania operacyjnego będą mogły być organizowane w komponenty rodzajów sił zbrojnych, komponenty funkcjonalne, zgrupowania zadaniowe lub przyjmować struktury organizacyjne będące kombinacją powyższych rozwiązań. Biorąc pod uwagę zauważalną w doktrynie amerykańskiej wyraźnie zarysowaną tendencję odchodzenia od koncepcji operacyjnych tworzonych przez poszczególne rodzaje sił zbrojnych na rzecz koncepcji operacyjnych wspólnych dla całych sił zbrojnych (postrzeganych jako siły połączone) można zakładać, że organizacja sił połączonych na bazie komponentów rodzajów sił zbrojnych obejmująca: komponent sił lądowych (*Army Component*), komponent sił powietrznych (*Air Force Component*), komponent sił morskich (*Navy Component*) oraz komponent korpusu piechoty morskiej (*Marine Corps Component*) będzie stosowana coraz rzadziej. Dużo bardziej prawdopodobne wydaje się stosowanie w przyszłych operacjach sił amerykańskich organizacji sił połączonych w oparciu o komponenty funkcjonalne (*Functional Component*), obejmujące: komponent lądowy sił połączonych (*Joint Force Land Component*); komponent powietrzny sił połączonych (*Joint Force Air Component*); komponent morskich sił połączonych (*Joint Force Maritime Component*) oraz komponent operacji specjalnych sił połączonych (*Joint Force Special Operations Component*).

Stosowanie komponentów funkcjonalnych w organizacji perspektywicznych zgrupowań operacyjnych sił połączonych będzie umożliwiać tworzenie ich z sił i środków wydzielonych z więcej niż jednego rodzaju sił zbrojnych, co zapewnić będzie elastyczne wykorzystanie całości potencjału pozostającego w dyspozycji

dowódcy do realizacji zadań w wymiarze powietrznym, lądowym, morskim i specjalnym operacji połączonej.

Uwzględniając potrzeby wynikające z perspektywicznych koncepcji prowadzenia operacjach stabilizacyjnych, walki z przeciwnikiem nieregularnym oraz obrony kraju i wsparcia władz cywilnych, należy przewidywać szerokie stosowanie w organizacji zgrupowań operacyjnych wojsk zgrupowań sił zadaniowych szczebla taktycznego i operacyjnego. W operacjach o ograniczonej skali i długotrwałości, zgrupowanie operacyjne może być tworzone w formie połączonych sił zadaniowych (*Joint Task Force - JTF*), natomiast w operacjach o większym rozmachu siły zadaniowe mogą być tworzone ze względu na potrzeby wynikające ze specyfiki realizowanych zadań, rozległości geograficznej obszaru operacji czy też wymogów zachowania jedności wysiłku. W amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych uwzględnia się możliwość tworzenia zgrupowań zadaniowych sił połączonych do realizacji jednej określonej funkcji w ramach operacji. W perspektywicznych operacjach wzrastać będzie również znaczenie wykorzystywania przez dowódcę sił połączonych, dla osiągnięcia celów operacji, zdolności operacyjnych sił niebędących w jego podporządkowaniu.

Organizacja dowodzenia w operacjach

Rekomendacje i modelowe rozwiązania opisywane w perspektywicznych koncepcjach operacyjnych nie wskazują na to, aby w czasie kilkunastu najbliższych lat doszło do zasadniczych zmian w organizacji dowodzenia siłami amerykańskimi w operacjach. Można przypuszczać, że podstawowym rozwiązaniem w zakresie organizacji dowodzenia w operacjach połączonych o dużym rozmachu będzie nadal wyznaczanie dowódcy Dowództwa Bojowego (*Commander of Combatant Command*) na dowódcę sił prowadzących główną operację bojową. Dowódca ten będzie podlegać bezpośrednio prezydentowi USA poprzez sekretarza obrony i posiadać uprawnienia do dowodzenia bojowego (*Combatant Command – COCOM*), co będzie pozwalać mu w stosunku do podporządkowanych wojsk podejmować decyzje w zakresie ich organizacji i użycia, stawiać im zadania, określać cele działania, a także sprawować nadzór nad wszelkimi aspektami prowadzonych działań, szkolenia i logistyki, niezbędnymi do pomyślnej realizacji przydzielonego zada-

nia¹⁰⁰. Dowódca taki będzie mógł dowodzić osobiście bądź poprzez wyznaczonych przez siebie dowódców komponentów rodzajów sił zbrojnych, dowódców komponentów funkcjonalnych sił połączonych, bezpośrednio mu podporządkowanego dowódcę połączonych sił zadaniowych, dowódcę podległego mu jednolitego dowództwa albo dowódcę zgrupowania ze składu jednego rodzaju sił zbrojnych bezpośrednio podległego dowódcy sił połączonych. Uwzględniając względną stałość zasad kodyfikujących zasady organizacji dowodzenia w amerykańskich siłach zbrojnych można zakładać, że zakres uprawnień decyzyjnych dowódców komponentów funkcjonalnych i komponentów rodzajów sił zbrojnych w stosunku do podporządkowanych im sił w perspektywicznych operacjach połączonej będzie zazwyczaj określany na poziomie kontroli operacyjnej (*Operational Control – OPCON*). Będzie to umożliwiało dowódcom komponentów sił połączonych organizowanie i użycie podporządkowanych im zgrupowań sił, stawianie im zadań, określanie celów działania oraz sprawowanie nadzoru nad wszelkimi aspektami niezbędnymi do realizacji przydzielonych zadań¹⁰¹. Uprawnienia kontroli taktycznej (*Tactical Control – TACON*) w perspektywicznych operacjach sił amerykańskich będą prawdopodobnie posiadali dowódcy komponentów funkcjonalnych lub rodzajów sił zbrojnych w stosunku do sił, które im czasowo przydzielono (*attached*) bądź tych sił, które będą realizowały na ich korzyść zadania w ramach przydzielonego przez przełożonego wysiłku (*military capability or forces made available for tasking*).

Można z dużym prawdopodobieństwem założyć, że istotnym elementem amerykańskich rozwiązań w zakresie organizacji dowodzenia w operacjach będzie określanie przez dowódcę sił połączonych relacji wzajemnego wsparcia podległych mu komponentów (*Supporting Supported Interrelationships – SSI*). Tego rodzaju wsparcie, biorąc pod uwagę charakter zadań poszczególnych komponentów sił połączonych w danej fazie operacji i ich znaczenia dla osiągania celów operacji, będzie stosowane tylko dla realizacji ustalonych zadań (*supporting relationships*) lub przez cały okres określonej fazy operacji. Istotą funkcjonowania tych relacji dowodzenia w operacji połączonej jest określanie potrzeb w zakresie wsparcia przez dowódcę wspieranego i podejmowanie działań mających na celu

¹⁰⁰ *JP 0-2 Unified Action Armed Forces (UNAAF)*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C., July 2001, s. 1 – 8.

¹⁰¹ Tamże, s. 11 – 15 i 11 – 16.

ich zaspokojenie przez dowódcę wspierającego. Wykorzystywanie w dowodzeniu relacji wzajemnego wsparcia, wiązać się będzie z określeniem przez przełożonego (dowódcę sił połączonych) celu i zakres wsparcia, sił i środków wydzielonych do tego celu, czasu, miejsca, poziomu i długotrwałości oraz priorytety realizacji zadań wsparcia, a także uprawnień dowódcy wspierającego do modyfikacji wsparcia na wypadek nieprzewidzianego rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej (niekorzystnego bądź korzystnego). Istotne znaczenie dla organizacji dowodzenia będzie mieć precyzyjne określanie zakresu uprawnień decyzyjnych dla dowódcy wspieranego w zakresie koordynowania działań wspierających.

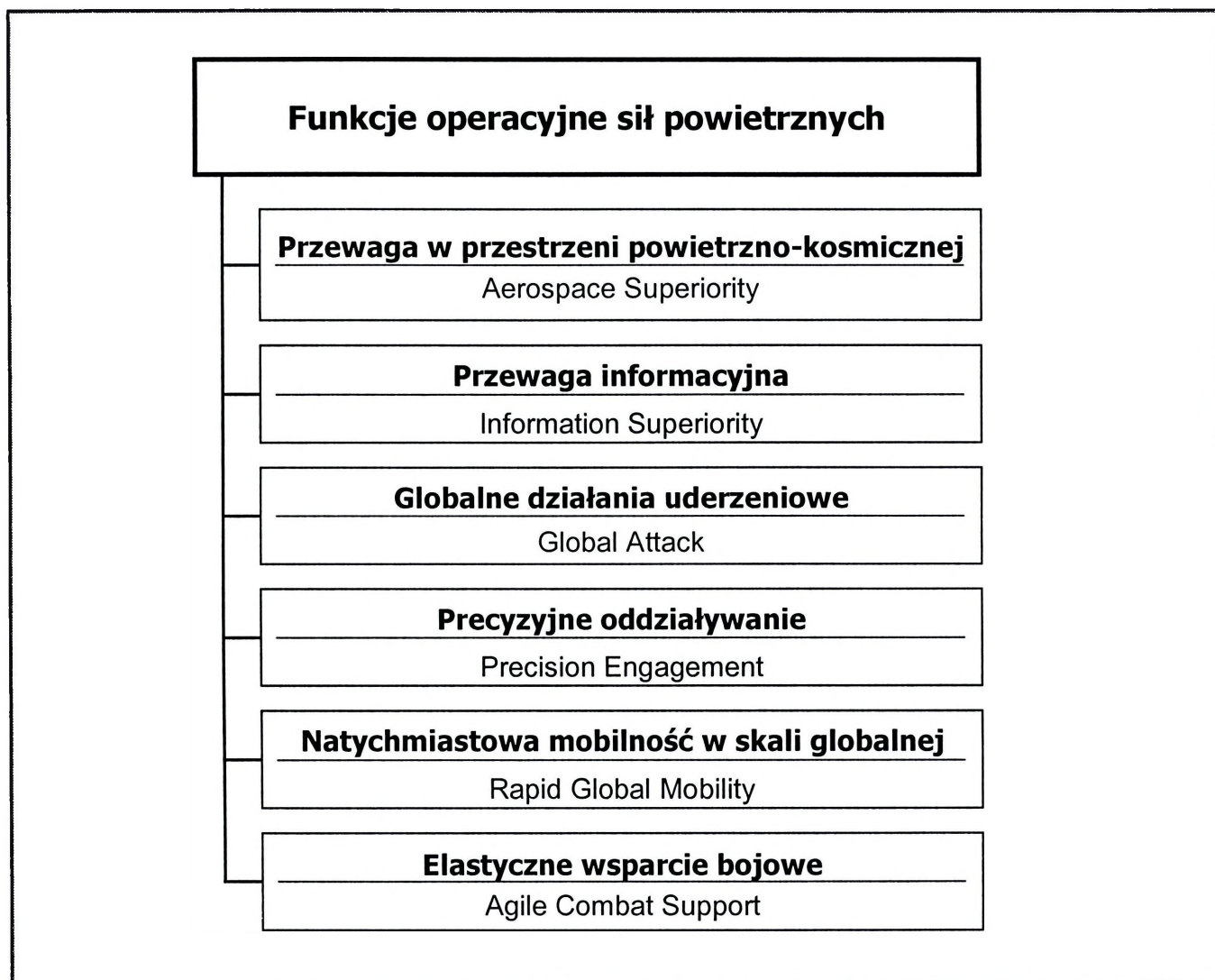
W dowodzeniu siłami wojskowymi w operacjach nadal będą występować uprawnienia organów dowodzenia w zakresie kontroli administracyjnej (Administrative Control – ADCON) i koordynacji działań (Coordinating Authority). Wzrastać będzie znaczenie uprawnień wojskowych organów dowodzenia szczebla operacyjnego i taktycznego do bezpośredniego kontaktu w celu koordynacji działania z siłami bądź agencjami spoza sił zgrupowania podległego dowódcy sił połączonych (*Direct Liaison Authorized – DIRLAUTH*).

Biorąc pod uwagę istniejące uwarunkowania prawne dotyczące użycia sił zbrojnych USA należy przewidywać, że organizację dowodzenia w perspektywicznych operacjach połączonych będzie cechować duża elastyczność kształtowania relacji dowodzenia przez dowódców posiadających uprawnienia do dowodzenia bojowego (COCOM). Rozszerzeniu ulegnie prawdopodobnie zakres wykorzystywania relacji wzajemnego wsparcia nie tylko poszczególnych wojskowych komponentów sił połączonych, ale również pozostałych sił i wyspecjalizowanych agencji rządu federalnego i władz stanowych. Trzeba liczyć się z rozszerzeniem zakresu uprawnień decyzyjnych dowódców szczebla operacyjnego i taktycznego w zakresie koordynowania działań oraz bezpośredniego kontaktu z siłami i agendami nie zaangażowanymi bezpośrednio w operację.

2.4. Perspektywiczne operacje powietrzne

W amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych opisujących właściwości walki zbrojnej w wymiarze powietrznym, przyjęte zostały ustalenia terminologiczne zawarte we współczesnych dokumentach doktrynalnych USAF, opisujących funkcje operacyjne potęgi powietrzno-kosmicznej. Funkcje operacyjne

potęgi powietrzno-kosmicznej określone w doktrynie sił powietrznych USA obejmują walkę o przewagę w powietrzu i przestrzeni kosmicznej, walkę o przewagę informacyjną, atak strategiczny, dowodzenie, transport powietrzny i tankowanie w powietrzu oraz transport kosmiczny, użycie sił specjalnych w wymiarze powietrznym, rozpoznanie, odzyskiwanie personelu, nawigację i pozycjonowanie, jak również zabezpieczenie meteorologiczne.

Zródło: opracowanie własne na podstawie „Air Force Vision 2020”, Secretary of the Air Force 1997, s. 6.

Rys. 13. Funkcje operacyjne sił powietrznych według poglądów amerykańskich

W dokumencie koncepcyjnym „Air Force Vision 2020” wymieniane jest sześć obszarów realizacji zadań w ramach operacyjnego użycia sił powietrznych (*Core Competencies*), grupujących poszczególne funkcje operacyjne¹⁰² – rys. 13. Ze względu na równoległość procesów tworzenia perspektywicznych koncepcji operacyjnych sił połączonych, aktualizacji i rozwijania doktryny połączonej oraz doktryny sił powietrznych, zauważyć można brak jednolitości stosowania terminologii

¹⁰² Air Force Vision 2020, Secretary of the Air Force 1997, s. 6.

i pełnej konsekwencji w opisie poszczególnych zadań operacyjnych, jakie mają być realizowane w wymiarze powietrznym. Przykładem może być taksonomia opracowana przez zespół Połączonego Komitetu Szefów Sztabów z 2006 roku, w której dokonano podziału zadań operacyjnych, jakie mogą być realizowane w ramach operacji powietrznych sił połączonych. Obok zbieżnych ze współczesnymi założeniami doktrynalnymi ustaleń w odniesieniu do walki o przewagę w powietrzu, zaproponowano wyodrębnienie taktycznego wsparcia lotniczego (*Tactical Air Support*) obejmującego bezpośrednio wsparcie lotnicze, wsparcie działań szturmowych (*Assault Support*) oraz odzyskiwanie personelu (*Personnel Recovery*), co może być wynikiem doświadczeń obecnie prowadzonych operacji o charakterze stabilizacyjnym¹⁰³. Aczkolwiek trudno założyć, że wyodrębnienie grupy zadań taktycznego wsparcia lotniczego znajdzie swoje trwałe odzwierciedlenie w amerykańskich perspektywicznych założeniach doktrynalnych, należy liczyć się z pojawianiem się nowych podziałów typologicznych, będących skutkiem doraźnych potrzeb wynikających z realizacji zadań w ramach określonego rodzaju operacji.

W amerykańskich perspektywicznych założeniach operacyjnych sił połączonych zakłada się, że zakres wykorzystania potencjału powietrznego, w tym sił powietrznych do osiągania celów strategicznych i operacyjnych uzależniony będzie od środowiska, w jakim prowadzone są operacje (pokój, kryzys, wojna), specyfiki zadań sił połączonych oraz dostępności sił. W perspektywicznych koncepcjach operacyjnych przewiduje się wykorzystanie potencjału powietrznego do realizacji zadań w szerokim spektrum warunków funkcjonowania państwa w warunkach pokoju, kryzysów o zróżnicowanym charakterze oraz w czasie działań wojennych. Ogólne założenia wykorzystania potencjału powietrznego w warunkach pokoju i w ramach reagowania kryzysowego opisane zostały w koncepcjach operacyjnych sił połączonych dotyczących obrony obszaru kraju i wsparcia władz cywilnych oraz odstraszania militarnego, a do pewnego stopnia także w koncepcjach walki z przeciwnikiem nieregularnym i koncepcjach wojskowego wsparcia operacji stabilizacyjnych. Relatywnie najbardziej dynamicznym zmianom ulegają obecnie amerykańskie założenia koncepcyjne dotyczące wykorzystania potencjału powietrznego, w tym przede wszystkim potencjału sił powietrznych, w ramach operacji obrony terytorium kraju i wsparcia władz cywilnych.

¹⁰³ *Joint Capability Areas Taxonomy Tier 1 & Tier 2*, Joint Chiefs of Staff Post 24 August 2006 JROC, prezentacja Power Point, dostępna z: <http://www.dtic.mil/futurejointwarfare/>

W dokumencie „*Department of Defense Homeland Defense and Civil Support Joint Operating Concept*” określono, że w horyzoncie czasowym od 2012 do 2025 roku dla skutecznej obrony terytorium kraju niezbędne będzie prowadzenie działań defensywnych w ramach obrony powietrznej i kosmicznej (*Air and Space Defense*), obrony lądowej, morskiej oraz w cyberprzestrzeni. W przypadku zagrożeń o charakterze militarnym przewiduje się wykorzystanie potencjału powietrznego sił połączonych, w tym sił powietrznych, w ramach globalnej, zintegrowanej operacji obronnej, cechującej się aktywnością działań i wielowarstwowością obrony (*Global, Integrated, Active and Layered Defense*). Użycie sił wojskowych przewiduje się w trzech wyodrębnionych obszarach: regionów wysuniętych (*Forward Regions*), podejść (*Approaches*) i terytorium kraju (*Homeland*)¹⁰⁴. W przypadku potencjału powietrznego sił połączonych, ogólne zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa krajowi mają być zróżnicowane w zależności od regionu, w którym będą prowadzone działania. W regionach wysuniętych zakłada się podejmowanie działań, których celem będzie wystarczająco wczesne wykrywanie zagrożeń, odstraszenie potencjalnych przeciwników oraz – jeśli to będzie konieczne – ich zwalczanie. Działania obrony terytorium kraju prowadzone w regionach wysuniętych mają przybierać formę głównych operacji bojowych, operacji odstraszenia strategicznego, operacji ataku uprzedzającego bądź operacji o charakterze stabilizacyjnym. Dzięki immanentnym cechom operacyjnym potencjał powietrzny ma służyć jako skuteczny i wiarygodny środek odstraszenia militarnego, zapewniać wykrywanie tych sił i środków, które mogą tworzyć zagrożenie dla terytorium kraju oraz ich szybkie zwalczanie w ramach ataków uprzedzających lub w trakcie operacji o charakterze bojowym.

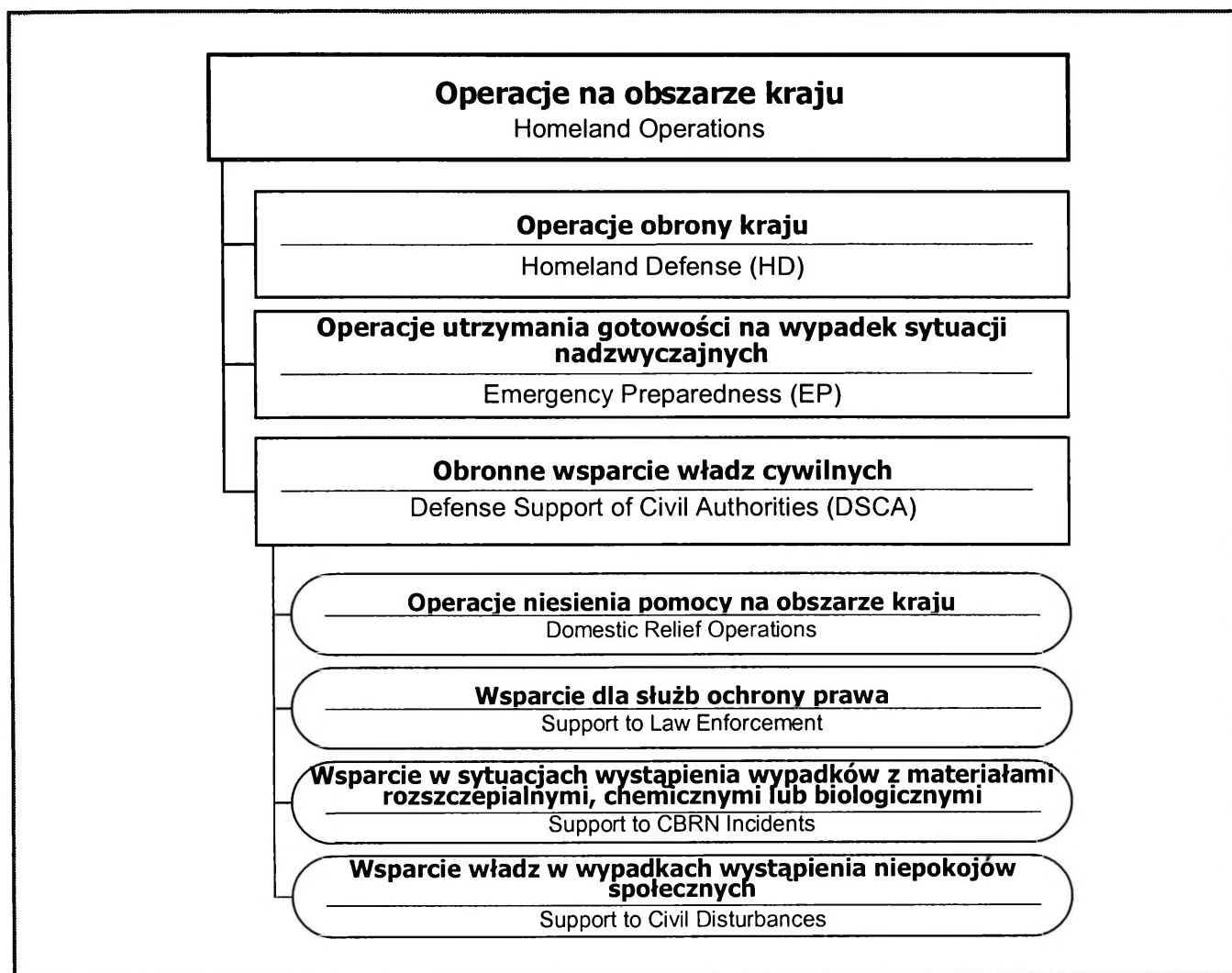
W operacjach związanych z obroną terytorium kraju, działaniach na obszarze podejść, cele użycia sił wojskowych mają być związane z wykrywaniem zagrożeń i ich możliwie wczesnym zwalczaniem tak daleko od terytorium USA, jak to jest możliwe. W koncepcji „*Department of Defense Homeland Defense and Civil Support Joint Operating Concept*” przewiduje się, że działania te mogą przybierać formę obrony powietrznej i kosmicznej, obrony raketowej, obrony lądowej lub morskich działań izolacyjnych. Potencjał powietrzny wykorzystywany ma być przede wszystkim do realizacji zadań o charakterze defensywnym oraz obserwa-

¹⁰⁴ *Department of Defense Homeland Defense and Civil Support Joint Operating Concept*, Department of Defense, Washington D.C. 1 October 2007, s. 2 – 5.

cyjnych i rozpoznawczych, ale nie wyklucza się konieczności podejmowania działań o charakterze ofensywnym¹⁰⁵. Zauważyć należy, że w amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych dosyć enigmatycznie definiowane jest pojęcie „podejść” (*Approaches*). Uznaje się bowiem, że w zależności od sytuacji termin ten może opisywać obszar zawierający się pomiędzy granicami państwa a granicami regionów wysuniętych. Takie ujęcie tych zagadnień może zamazywać klarowność podziału zakresów użycia potencjału powietrznego sił połączonych (lotnictwa) pomiędzy tymi obszarami.

Działania na obszarze kraju opisywane w dokumencie „*Department of Defense Homeland Defense and Civil Support Joint Operating Concept*” postrzegane są szerzej niż tylko w aspekcie zagrożeń militarnych. O ile dla zagrożeń militarnych zakłada się realizację zadań o charakterze defensywnym, to przewiduje się dodatkowo konieczność utrzymywania w gotowości sił do wsparcia władz cywilnych oraz ograniczania skutków wystąpienia klęsk żywiołowych oraz katastrof przemysłowych. Potrzeby związane z wykorzystaniem sił i środków ze składu USAF w operacjach na obszarze kraju stały się przesłanką do opracowania nowych dokumentów doktrynalnych normujących zagadnienia pozostające poza obszarem zainteresowania doktryny powietrznej uszczegółwiających treści opisane w perspektywicznych koncepcjach operacyjnych sił połączonych. W dokumencie doktrynalnym sił powietrznych USA *AFDD 2-10 Homeland Operations*, wprowadzonym do użytku w marcu 2006 roku, wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje operacji prowadzonych na obszarze kraju – rys. 14.

¹⁰⁵ Tamże, s. C – 1 do C – 26.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „AFDD 2-10 Homeland Operations”, USAF, 21 March 2006, s. 1 – 5.

Rys. 14. Typologia operacji prowadzonych na obszarze kraju

Przewidywane w najnowszych dokumentach doktrynalnych USAF możliwe obszary wykorzystania potencjału powietrznego w operacjach prowadzonych na obszarze kraju obejmują realizację przez lotnictwo zadań w ramach: prowadzenia rozpoznawania zagrożeń (*Intelligence and warning*), zapewnienia bezpieczeństwa granic i transportu (*Border and transportation security*), zwalczania terroryzmu na obszarze kraju (*Domestic counterterrorism*), ochrony infrastruktury i zasobów kluczowym znaczeniu (*Protecting critical infrastructure and key assets*) oraz utrzymywanie potencjału w gotowości do podejmowania działań w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych bądź katastrof przemysłowych (*Emergency preparedness and response*)¹⁰⁶.

Ogólne założenia wykorzystania potencjału powietrznego sił połączonych w operacjach odstraszania opisane w dokumencie Departamentu Obrony USA

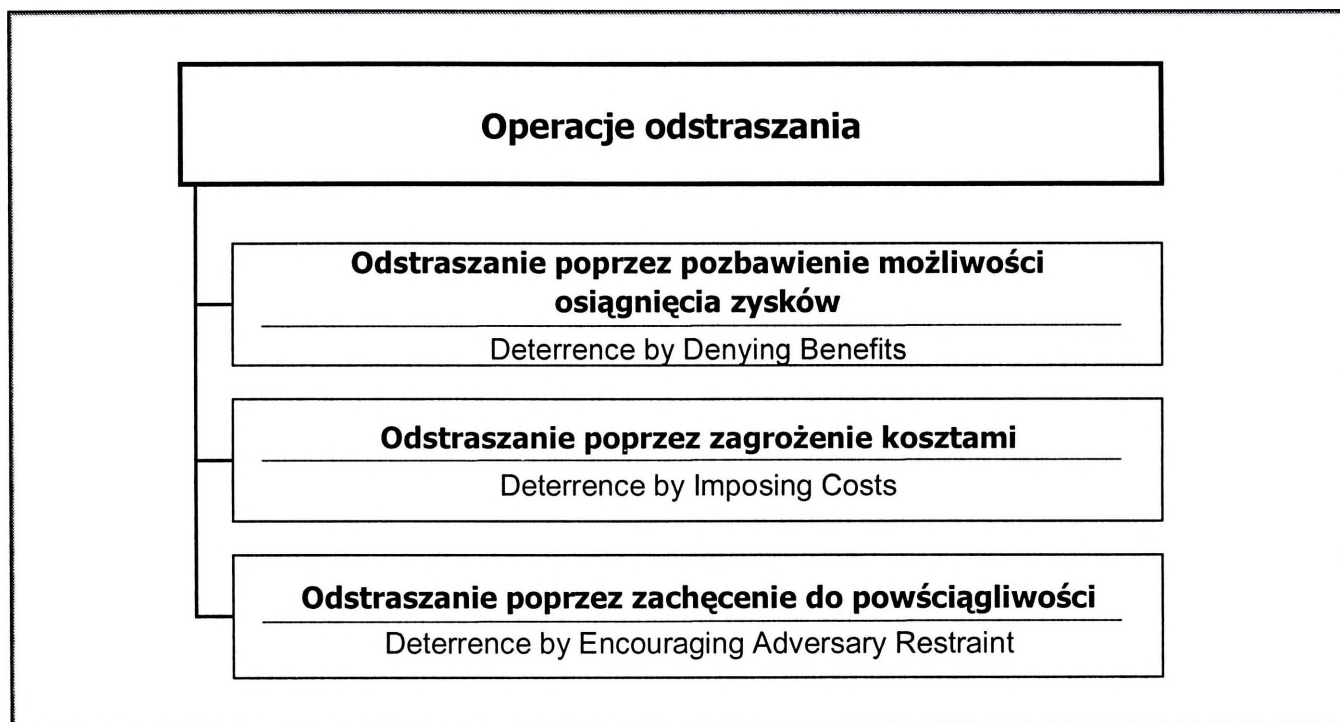
¹⁰⁶ Tamże, s. 23 – 35.

„*Deterrence Operations Joint Operating Concept*” wskazują na szereg przewartościowań, jakie mogą nastąpić w amerykańskich koncepcjach prowadzenia operacji powietrznych w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, do 2025 roku. Podstawową zmianą jest przyjęcie założenia, że operacje odstraszania mają być skutecznym sposobem powstrzymania od podejmowania wrogich działań nie tylko tradycyjnych przeciwników państwowych, ale również organizacje niepaństwowe. Środowisko prowadzenia operacji odstraszania rozpatrywane jest w amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych w dwóch okresach: krótkookresowym do 2012 roku oraz średniookresowym w latach 2012 do 2025 roku. O ile do 2012 roku przewiduje się konieczność odstraszania relatywnie łatwo identyfikowalnych przeciwników państwowych i niepaństwowych, utożsamianych z ponadnarodowymi organizacjami terrorystycznymi, to przewidywania dla okresu 2012 – 2025 obarczone są szeregiem niewiadomych. Zakłada się wzrost liczby państw (od jednego do trzech), które mogą w przewidywanym okresie dysponować bronią jądrową, oraz pozyskanie przez kolejne kilkanaście państw zdolności do użycia broni masowego rażenia i stosowania technologii raketowych. Zwraca się również uwagę na jakościowo zwiększony dostęp do technologii o potencjalnych zastosowaniach militarnych organizacji niepaństwowych oraz przyspieszenie procesów postępu technologicznego. Za zasadnicze wyzwania w prowadzeniu perspektywicznych operacji odstraszania uznaje się: szerokie spektrum zróżnicowanych przeciwników przeciwko którym będzie realizowane odstraszanie oraz asymetrię w potencjale i interesach stron¹⁰⁷.

W ogólnej koncepcji prowadzenia operacji odstraszania i wykorzystania w jej ramach potencjału powietrznego, przewiduje się oddziaływanie na decydentów strony przeciwnej w sposób bezpośredni bądź pośredni, aby zniechęcić ich od podejmowania działań wymierzonych w kluczowe interesy USA. Użycie sił wojskowych w ramach operacji odstraszania ma skutkować pożądaną z amerykańskiego punktu widzenia percepcją przeciwników, co do możliwych zysków oraz kosztów konfrontacji z USA, a także korzyści z zaniechania działań przeciwko temu państwu. Odstraszanie będzie uznawane za skuteczne, gdy w percepcji przeciwników koszty działań przeciw USA będą przewyższały potencjalne zyski. W perspektywicznych koncepcjach operacyjnych wyróżniane są, ze względu na

¹⁰⁷ *Deterrence Operations Joint Operating Concept*, Version 2.0, Department of Defense, Washington D.C. December 2006, s. 15 – 18.

przyjętą koncepcję prowadzenia operacji, trzy podstawowe metody odstraszania: poprzez pozbawienie możliwości osiągnięcia zysków (*Deterrence by Denying Benefits*), poprzez zagrożenie kosztami (*Deterrence by Imposing Costs*) i poprzez zachęcenie do powściągliwości (*Deterrence by Encouraging Adversary Restraint*)¹⁰⁸.

Źródło: opracowanie własne na podstawie „*Deterrence Operations Joint Operating Concept, Version 2.0, Department of Defense, Washington, December 2006*”

Rys. 15. Metody działań w operacjach odstraszania

Zakres wykorzystania potencjału powietrznego sił połączonych przewidywany w perspektywicznych operacjach odstraszania jest relatywnie szeroki i obejmuje działania o charakterze uderzeniowym, defensywnym, rozpoznawczym i demonstracyjnym. Jako podstawową grupę zadań sił komponentu powietrznego uznaje się działania zapewniające decydującym politycznym i wojskowym znajomość sytuacji w skali globalnej (*Global Situational Awareness*) oraz niezawodne dowodzenie (*Command and Control*). Skuteczność odstraszania ma być zapewniana poprzez wysuniętą obecność sił i środków komponentu powietrznego (*Forward Presence*), zdolnych do projekcji siły (*Power Projection*) i realizacji w wymiarze globalnym uderzeń ogniowych i elektronicznych (*Global Strike*). Ważnym obszarem realizacji zadań w wymiarze powietrznym w operacjach odstraszania ma być aktywna i pasywna obrona powietrzna i przeciwrakietowa (*Active and Passive De-*

¹⁰⁸ Tamże, s. 26 – 27.

fenses). Użycie potencjału powietrznego sił połączonych do pozyskiwania informacji o przeciwnikach uważane jest za szczególnie istotne ze względu na szybkość zdobywania informacji rozpoznawczej oraz rozmach przestrzenny działań. W dokumencie „*Deterrence Operations Joint Operating Concept*” wskazuje się również na odstraszającą funkcję samego skutecznego rozpoznania w skali globalnej, które może powstrzymać potencjalnych przeciwników przed działaniem, jeśli w ich opinii nie będzie możliwe uzyskanie w działaniach przeciwko USA zaskoczenia w skali operacyjnej lub taktycznej. Wykorzystanie powietrznych i kosmicznych elementów systemu dowodzenia do zabezpieczenia skutecznego dowodzenia w operacjach odstraszania ma powodować zwiększenie szybkości podejmowania i dystrybucji decyzji na wszystkich szczeblach dowodzenia.

Skuteczna obrona powietrzna i przeciwrakietowa ma być skutecznym narzędziem odstraszania dla przeciwników, którzy mogliby zaatakować przy użyciu broni masowego rażenia ludność i kluczowe obiekty infrastruktury cywilnej i wojskowej na terytorium USA. W wizji takiej obrony opisanej w dokumencie „*Deterrence Operations Joint Operating Concept*” przewiduje się, że obrona powietrzna i przeciwrakietowa będzie mieć charakter urzutowany (wielowarstwowy) i zintegrowany, a do jej realizacji będą wykorzystywane, obok statków powietrznych, środki rażenia ogniowego i elektronicznego bazowania lądowego, morskiego i kosmicznego wszystkich rodzajów sił zbrojnych¹⁰⁹.

Realizacja zadań uderzeniowych w wymiarze globalnym postrzegana jest w amerykańskich koncepcjach operacyjnych jako sposób na niemal natychmiastowe odstraszanie przeciwników od podejmowania działań przeciwko USA. Przewiduje się wykorzystanie potencjału powietrznego i rakietowego sił połączonych do niezwłocznego wykonywania uderzeń na obiekty o kluczowym znaczeniu dla przeciwnika (*high pay-off / high-value targets*), takie jak środki produkcji, przechowywania i przenoszenia broni masowego rażenia, decydenci oraz infrastruktura systemu kierowania państwem i dowodzenia siłami zbrojnymi. Jednym z możliwych środków do wykonania takich uderzeń mogą być, obok samolotów uderzeniowych i systemów rakietowych, również bezzałogowe statki powietrzne. Zauważyć należy, że w perspektywicznych koncepcjach odstraszania uwzględnia się również możliwość wykorzystania do uderzeń w skali globalnej potencjału nukle-

¹⁰⁹ Tamże, s. 37.

arnego, jako narzędzia pozbawiającego przeciwnika możliwości kontrolowania eskalacji konfliktu. Uderzenia jądrowe mogłyby być wykonywane przeciwko obiektom odpornym na atak konwencjonalny lub obiektom, których położenie nie jest do końca precyzyjnie ustalone. W koncepcjach odstraszania przewiduje się również możliwość stosowania w uderzeniach powietrznych lub raketowych po 2015 roku elektromagnetycznych środków rażenia, takich jak środki wytwarzające emisje o dużej sile w paśmie fal radiowych (*High Energy Radio Frequency – HERF*) lub środki rażenia wykorzystujące ukierunkowaną wiązkę energii (*Directed Energy – DE*)¹¹⁰.

Kolejnym obszarem operacyjnego użycia potencjału powietrznego sił połączonych w czasie pokoju i kryzysu są operacje przeciwko przeciwnikom nieregularnym. W dokumencie Departamentu Obrony USA „*Irregular Warfare (IW) Joint Operating Concept*” działania przeciwko przeciwnikom nieregularnym oraz stosowanie taktyki i koncepcji operacyjnych opartych o działania nieregularne przez własne siły zbrojne, postrzegane jest jako sposób kształtowania środowiska bezpieczeństwa zapobiegający eskalacji sytuacji kryzysowych oraz konfliktom. W analizowanej koncepcji przewiduje się, że operacje walki z przeciwnikiem nieregularnym lub prowadzenie operacji z wykorzystaniem założeń walki nieregularnej będzie mieć skalę regionalną i globalną oraz długotrwałość mierzoną dziesiątkami lat. Głównym wojskowym uczestnikiem tego rodzaju operacji mają być siły specjalne, wspierane w zależności od potrzeb przez konwencjonalne zgrupowania operacyjne sił połączonych¹¹¹. Jedną z konkluzji powyższej koncepcji jest założenie, iż w znakomitej większości przypadków bezpośrednio użycie siły militarnej nie będzie najlepszym sposobem prowadzenia operacji przeciwko przeciwnikom nieregularnym. W perspektywicznych amerykańskich założeniach operacyjnych przewiduje się, że operacje takie mogą być prowadzone przeciwko przeciwnikom niepaństwowym oraz przeciwnikom państwowym, stosującym środki walki nieregularnej na obszarach państw sojusznich, wrogich, a także niezaangażowanych bezpośrednio w konflikt. Zakres wykorzystania potencjału powietrznego sił połączonych w perspektywicznych operacjach przeciwko przeciwnikom nieregularnym nie został precyzyjnie określony. Można zakładać, że potencjalne zadania

¹¹⁰ Tamże, s. 39 – 42.

¹¹¹ *Irregular Warfare (IW) Joint Operating Concept Version 1.0*, Department of Defense, Washington D.C. September 2007, s. 26 – 30.

lotnictwa związane będą z zapewnieniem ciągłości rozpoznania kluczowych obszarów i obiektów, zabezpieczenie mobilności i manewrowości zgrupowań sił specjalnych oraz ich wsparciem ogniowym w trakcie realizacji zadań. Biorąc pod uwagę kształtujące się koncepcje operacyjne należy przypuszczać, że w operacjach przeciwko przeciwnikom nieregularnym wielkość wysiłku lotniczego będzie relatywnie niewielka, ale działania będą znacznie bardziej długotrwałe niż przewidyuje się to we współczesnych koncepcjach prowadzenia operacji powietrznych.

W perspektywicznych amerykańskich koncepcjach prowadzenia operacji wojskowego wsparcia stabilizacji, bezpieczeństwa, przekazania władzy i rekonstrukcji przewiduje się szerokie spektrum przyczyn, dla których musiałyby one być podejmowane. Zakłada się, że przyczyny o charakterze militarnym, takie jak skutki konfliktów zbrojnych, działania partyzanckie etc. bądź niemilitarnym (np. klęski żywiołowe) mogą powodować na określonych obszarach niepokoje społeczne i niemożliwość sprawowania władzy przez legalne władze. Celem operacji stabilizacyjnych w takich sytuacjach ma być stworzenie warunków do przywrócenia normalnego funkcjonowania społeczeństwa oraz samodzielnego sprawowania władzy przez legalne władze. Zadania sił wojskowych w perspektywicznych operacjach stabilizacyjnych opisywane w dokumencie Departamentu Obrony USA „*Military Support to Stabilization, Security, Transition, and Reconstruction Operations Joint Operating Concept*” mają obejmować przede wszystkim: stworzenie i utrzymanie bezpieczeństwa na obszarze operacji, dostarczenie pomocy humanitarnej, udział w odtworzeniu najważniejszych elementów infrastruktury i usług oraz pomoc w zapewnieniu przestrzegania prawa i utrzymaniu porządku publicznego¹¹².

W analizowanej koncepcji nie ma bezpośrednio i jednoznacznie sformułowanych zadań dla sił powietrznych. Z treści ustaleń zawartych w powyższym dokumencie wynika jednak, że zasadnicze obszary wykorzystania potencjału powietrznego sił połączonych w perspektywicznych operacjach stabilizacyjnych związane będą z realizacją zadań transportu powietrznego, rozpoznania obszaru operacji oraz wsparcia lądowego komponentu sił stabilizacyjnych. Można przyjąć, że wielkość wysiłku wydzielanego na poszczególne rodzaje działań będzie uzależniona przede wszystkim od charakteru przyczyn, jakie wymusiły podjęcie działań stabi-

¹¹² *Military Support to Stabilization, Security, Transition, and Reconstruction Operations Joint Operating Concept Version 2.0*, Department of Defense, Washington D.C. December 2006, s. 19 – 24.

zacyjnych. W operacjach, gdzie niezbędne jest wyeliminowanie sił uniemożliwiających normalne funkcjonowanie społeczeństw (grupy terrorystyczne, partyzanckie, bojówki etniczne lub religijne etc.) należy przewidywać znaczącą rolę bezpośredniego wsparcia lotniczego oraz rozpoznania powietrznego w realizacji zadań przez siły stabilizacyjne. W operacjach spowodowanych wystąpieniem klęsk żywiołowych najbardziej prawdopodobne jest wykorzystanie potencjału powietrznego sił połączonych do realizacji zadań transportu powietrznego w ramach pomocy humanitarnej.

Wykorzystanie potencjału powietrznego sił połączonych w działaniach wojennych postrzegane jest w amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych, analogicznie do współczesnych unormowań doktrynalnych, jako sposób tworzenia warunków dla skutecznego użycia sił połączonych oraz osiągnięcia zwycięstwa szybko i możliwie najmniejszym kosztem. W dokumencie koncepcyjnym Departamentu Obrony USA „*Major Combat Operations Joint Operating Concept*” zakłada się, że w perspektywie najbliższych dwudziestu lat nie da się wykluczyć prowadzenia operacji o charakterze bojowym przeciwko przeciwnikom państwowym, których nie udało się skutecznie odstraszyć od podejmowania działań przeciwko USA. Oceny amerykańskie opisują potencjalnych przeciwników jako państwa posiadające zaawansowane technologicznie siły zbrojne zdolne do prowadzenia działań konwencjonalnych, nieregularnych i informacyjnych, dysponujące bronią masowego rażenia i środkami jej przenoszenia. Nie wyklucza się możliwości jednoczesnego prowadzenia przez siły amerykańskie wspólnie z wojskami sojuszniczymi lub koalicyjnymi, a jeśli to będzie konieczne także samodzielnie, kilku operacji o charakterze bojowym bądź operacji bojowych, stabilizacyjnych czy walki z przeciwnikiem nieregularnym, na różnych teatrach działań wojennych¹¹³. Ogólna koncepcja prowadzenia operacji o charakterze bojowym zakłada pokonanie przeciwnika poprzez dezintegrację jego sił i działań (*disintegration as the principal mechanism used to defeat an adversary system*). Cel ten ma być osiągnięty poprzez synergiczne użycie wszystkich komponentów sił połączonych w działaniach o wysokiej dynamice, prowadzonych jednocześnie we wszystkich domenach operacji (fizycznej, informacyjnej, społecznej itd.), dzięki czemu przeciwnik zostanie pozbawiony możliwości realizacji swoich planów poprzez utratę zdolności ope-

¹¹³ *Major Combat Operations Joint Operating Concept Version 2.0*, Department of Defense, Washington D.C. December 2006, s. 7 - 10.

racyjnych lub woli dalszej walki. Postulowany „mechanizm” osiągnięcia powyższego celu zakłada trzyetapowe działania: uniemożliwiający przeciwnikowi realizację jego celów i wykorzystanie zasobów, zapobiegający działaniom przeciwnika dla odzyskania inicjatywy i odtworzenia zdolności operacyjnych, a w końcu złamanie woli przeciwnika do stawiania dalszego zorganizowanego oporu.

W świetle założeń przyjętych w dokumencie koncepcyjnym „*Major Combat Operations Joint Operating Concept*” cele operacyjne, w których osiągnięciu może być skutecznie wykorzystywany potencjał powietrznych sił połączonych, mają w perspektywicznych operacjach bojowych obejmować¹¹⁴:

- izolowanie sił przeciwnika (*Isolate the adversary*);
- uzyskanie i utrzymanie dostępu do obszaru prowadzenia operacji (*Gain and maintain operational access*);
- uniemożliwienie przeciwnikowi dostępu do informacji o sytuacji na polu walki (*Deny enemy battlespace awareness (BA)*);
- pozbawienie przeciwnika swobody działania (*Deny enemy freedom of action*);
- dezorganizowanie dowodzenia wojskami przeciwnika (*Disrupt enemy ability to command and control his forces*);
- uniemożliwienie przeciwnikowi użycia broni masowego rażenia i innych ważnych dla niego środków bojowych (*Deny use of and contain WMD and other critical capabilities*);
- dezorganizowanie systemu podtrzymywania ciągłości działań sił przeciwnika (*Disrupt enemy sustainment system*);
- selektywne oddziaływanie na infrastrukturę o kluczowym dla przeciwnika znaczeniu oraz ograniczanie możliwości produkcyjnych przemysłu przeciwnika (*Selectively degrade enemy critical infrastructure and production capacity*).

Istotnym elementem amerykańskiej koncepcji wykorzystania potencjału powietrznego sił połączonych w perspektywicznych operacjach o charakterze bojowym jest integracja wysiłku wykorzystywanych sił i środków w dwóch aspektach: w ramach zgrupowania operacyjnego sił połączonych (*interdependent joint capabilities*) oraz sił rozmieszczonych w obrębie obszaru operacji z siłami realizującymi zadania w wymiarze globalnym (*global capabilities*). Ważnym, z punktu widzenia

¹¹⁴ Tamże, s. 11.

użycia potencjału powietrznego sił połączonych, założeniem amerykańskich perspektywicznych koncepcji operacyjnych jest prowadzenie operacji przez zgrupowania taktyczne sił pozostających w znacznych odległościach od siebie (*distributed operations*). Rolę potencjału powietrznego w przyszłych operacjach bojowych podkreśla również postulat prowadzenia działań w sposób szybki, precyzyjny, ukierunkowany na zwalczanie wyraźnie określonych sił oraz osiąganie zamierzonego stopnia ich porażenia.

Bardziej szczegółowe odniesienia do problemów użycia potencjału powietrznego w przyszłych operacjach o charakterze bojowym zawarte są w treściach dokumentu koncepcyjnego „*Major Combat Operations Joint Operating Concept*”, zwłaszcza w jego częściach dotyczących realizacji poszczególnych faz operacji. W fazach uchwycenia inicjatywy i zdominowania przeciwnika potencjał powietrzny sił połączonych ma być wykorzystywany do rozpoczęcia działań ofensywnych przeciwko kluczowym siłom i środkom przeciwnika tak szybko, jak to będzie możliwe, zmuszając go tym samym do modyfikacji planów i zmiany priorytetów działania. W zależności od warunków konkretnych operacji może być zróżnicowany dobór obiektów uderzeń, chociaż ogólna filozofia wykorzystania potencjału powietrznego zakłada maksymalnie szybkie, niemal równoczesne oddziaływanie na wzajemnie powiązane ze sobą systemy obiektów uderzeń tak, aby powodować możliwie największą dezorganizację. Jednocześnie z działaniami o charakterze uderzeniowym zakłada się wykorzystanie sił i środków transportu powietrznego do szybkiego przerzutu dodatkowych sił do rejonu operacji, co z kolei pozwalałoby na szybsze rozpoczęcie działań zaczepnych w wymiarze lądowym, zanim przeciwnik mógłby skutecznie temu zapobiec. W fazie zdominowania przeciwnika przewiduje się precyzyjną i szybką koncentrację przeważającej części wysiłku przeciwko starannie wybranym elementom zgrupowania operacyjnego przeciwnika, w celu osiągnięcia przygniatającej przewagi w wybranym miejscu i czasie, pozwalającej na eliminowanie zasadniczych, decydujących o spójności obrony sił przeciwnika, a poprzez to na uniemożliwienie mu prowadzenia zorganizowanych działań obronnych¹¹⁵.

Wspólną cechą amerykańskich perspektywicznych koncepcji operacyjnych jest postrzeganie operacji jako ukierunkowanego na osiągnięcie celów strategicznych

¹¹⁵ Tamże, s. 17 – 26.

i operacyjnych, skoordynowanego i realizowanego według jednolitego planu użycia całości potencjału sił połączonych. Odchodzi się od wyodrębniania operacji powietrznej, lądowej czy morskiej sił połączonych jako elementów składowych operacji połączonej na rzecz szerszego postrzegania środowiska prowadzenia operacji nie tylko w aspekcie fizycznym, ale również informacyjnym i społecznym. Potencjał powietrzny, który może być wykorzystany w przyszłych operacjach sił połączonych, nie jest utożsamiany z konkretnymi rodzajami sił zbrojnych, ale postrzegany w kategoriach dostępności do użycia przez dowódcę zgrupowania operacyjnego. Można przypuszczać, że operacja powietrzna sił połączonych definiowana dotychczas w amerykańskich dokumentach doktrynalnych jako *„działania realizowane przy wykorzystaniu sił i środków bądź wysiłków lotniczych wydzielonych przez poszczególne komponenty dla zabezpieczenia realizacji celów operacji połączonej lub kampanii bądź dla wsparcia działań pozostałych komponentów sił połączonych”* pozostanie istotną częścią perspektywicznych operacji połączonych, mimo stopniowego odchodzenia od rozpatrywania jej w najnowszych założeniach doktrynalnych w szczegółowy sposób¹¹⁶.

Przewidywane w czteroletnim przeglądzie obronnym długofalowe zmiany w stałej dyslokacji sił zbrojnych, w których preferuje się utrzymywanie większości sił na terytorium USA, powodować będą prawdopodobnie stopniowe zacieranie się linii podziału pomiędzy operacjami powietrznymi prowadzonymi w wymiarze globalnym oraz na teatrze działań. Można przewidywać, że operacje powietrzne prowadzone jako część operacji połączonej o charakterze bojowym lub stabilizacyjnym dowódcy Dowództwa Bojowego o geograficznym obszarze odpowiedzialności (*CINC with Geographic AOR*) pozostaną w znacznej mierze operacjami na teatrze działań, a w konsekwencji zarówno obszar operacji, jak i obszar bazowania większości sił lotnictwa wykorzystywanego w danej operacji będą znajdować się w ramach jednego obszaru odpowiedzialności Dowództwa Bojowego. W perspektywicznych założeniach operacyjnych wyraźnie postuluje się jednak zintegrowane wykorzystanie zdolności operacyjnych potencjału powietrznego bazującego na obszarze operacji z użyciem sił lotnictwa realizujących zadania w wymiarze globalnym. Oznacza to, że nawet w operacjach, które będą prowadzone w ramach jednego wyraźnie zdefiniowanego obszaru odpowiedzialności, część zadań

¹¹⁶ JP 3-30 *Command and Control for Joint Air Operations*, Joint Chiefs of Staff, Washington D.C., June 2003, s. 1 – 2 i 1 – 3.

w wymiarze powietrznym będzie realizowana przez lotnictwo bazujące w USA lub w innym geograficznym obszarze odpowiedzialności dowództwa bojowego. Trudno jednoznacznie określić, jaka część wysiłku lotniczego wykorzystywanego w perspektywnych operacjach o charakterze bojowym będzie realizowana przez siły bazujące na obszarze operacji, a jaka przez siły z zewnątrz. Podstawowym determinanem w tym zakresie będzie dostępność i bezpieczeństwo baz lotniczych. Należy jednak przewidywać w przyszłych operacjach powietrznych prowadzonych przez siły amerykańskie powszechniejsze wykorzystanie omawianego rozwiązania.

Analiza założeń perspektywnych amerykańskich koncepcji operacyjnych wskazuje na zwiększenie zakresu prowadzenia operacji powietrznych o rozmachu globalnym. Dotyczy to zwłaszcza operacji odstraszenia, walki z przeciwnikami nieregularnymi oraz, do pewnego stopnia, operacji obrony terytorium kraju. Ponieważ, zgodnie z unormowaniami prawnymi użycia amerykańskich sił zbrojnych operacje w wymiarze globalnym mogą być prowadzone przez dowódców bojowych (*Combat Commanders*), których zakres odpowiedzialności jest definiowany w oparciu o realizowaną funkcję, a nie ze względu na obszar geograficzny, to należy przewidywać, że właśnie ci dowódcy będą odpowiedzialni za ich prowadzenie. Logiczną konsekwencją takich unormowań prawnych będzie takie rozwiązanie, w którym operacje powietrzne o globalnym rozmachu przestrzennym związane z odstraszeniem militarnym i zwalczaniem broni masowego rażenia będą prowadzone przez dowódcę Dowództwa Strategicznego (*Strategic Command – STRATCOM*). Wykorzystanie potencjału powietrznego sił połączonych w operacjach zwalczania przeciwników nieregularnych oraz operacji prowadzonych w ramach walki z terroryzmem poza terytorium USA będzie realizowane w operacjach prowadzonych przez dowódcę Sił Operacji Specjalnych (*Special Operations Command – SOCOM*). Ze względu na przewidywaną kompleksowość uwarunkowań przyszłych operacji zakres operacji powietrznych prowadzonych w wymiarze globalnym samodzielnie przez dowódcę Dowództwa Transportu (*Transportation Command – TRANSCOM*) będzie relatywnie niewielki i może się ograniczać do operacji niesienia pomocy humanitarnej. W pozostałych przypadkach bardziej prawdopodobnym rozwiązaniem wydaje się realizacja przez TRANSCOM zadań w ramach wsparcia operacji prowadzonych przez innych dowódców bojowych. Analiza perspektywnych amerykańskich koncepcji operacyjnych pozwala na

sformułowanie tezy, że również w przyszłości, analogicznie do współczesnych unormowań doktrynalnych, operacje powietrzne prowadzone w wymiarze globalnym będą, w zależności od rodzaju zadań, mieć charakter bojowy, kompleksowy bądź humanitarny i będą prowadzone autonomicznie lub jako część szerszej kampanii sił połączonych.

Biorąc pod uwagę zakres operacji opisywany w perspektywicznych amerykańskich założeniach koncepcyjnych należy uwzględnić fakt, że przyszłe operacje powietrzne będą charakteryzować się wyraźnym zróżnicowaniem rozmachu przestrzennego, czasowego i rzeczowego, mierzonego wielkością wysiłku lotniczego. Praktyka operacji prowadzonych przez siły amerykańskie w ramach globalnej wojny z terroryzmem skonfrontowana z perspektywicznymi założeniami operacyjnymi walki z przeciwnikami nieregularnymi i koncepcjami prowadzenia operacji stabilizacyjnych wskazuje na możliwość równoległego prowadzenia kilku operacji powietrznych o zróżnicowanych celach w ramach jednego teatru działań. Można teoretycznie założyć, że w ramach określonego obszaru odpowiedzialności (AOR) prowadzone będą na oddzielnych obszarach operacji (AO) operacje o charakterze bojowym i stabilizacyjnym oraz walki z przeciwnikiem nieregularnym. Jednocześnie z tymi operacjami mogą być realizowane zadania w ramach operacji odstraszania. O ile taka sytuacja znajduje obecnie swoje odzwierciedlenie jedynie w praktyce operacji, to należy przewidywać, że w perspektywicznych rozwiązaniach znajdzie swoje miejsce również w unormowaniach doktrynalnych.

Względnie trwałym, wynikającym z kanonów sztuki operacyjnej, rozwiązaniem w prowadzeniu perspektywicznych operacji powietrznych, ma być takie użycie potencjału powietrznego sił połączonych w wymiarze operacyjnym, aby główny wysiłek lotniczy był wykorzystywany do realizacji celów określonych przez szczeble strategiczne (*linking strategy to task*). W takiej sytuacji cele operacji powietrznej, analogicznie do współczesnych unormowań doktrynalnych, będą rozwinięciem w wymiarze powietrznym i udokładnieniem celów operacji połączonej będąc „wspierającymi” w stosunku do nich¹¹⁷. Konsekwencją takiej filozofii określania celów operacji przyjętej w amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych będzie translacja faz operacji połączonej na fazy operacji powietrznej (*Phasing*). Takie podejście do planowania wykorzystywania zasobów powietrz-

¹¹⁷ JP 3-30 *Command and Control for Joint Air Operations*, wyd. cyt., s. III – 10 i III – 11.

nych sił połączonych w przyszłych operacjach, pozwalać będzie na jego komplementarne użycie w stosunku do wykorzystania pozostałych zasobów będących w dyspozycji sił połączonych. Stosowanie w przyszłości podziału operacji powietrznej na fazy umożliwić będzie, analogicznie do współczesnych rozwiązań organizacyjnych, planowe wykorzystanie zasobów powietrznych sił połączonych w osiąganiu celów pośrednich w skali teatru działań, tak aby w ogólnym rezultacie stworzyć w wymiarze powietrznym warunki do osiągania celów dowódcy sił połączonych oraz pożądanego stanu końcowego operacji. Należy przewidywać, że w amerykańskich założeniach perspektywicznych operacji powietrznych stosowane będą dotychczasowe metody wyodrębniania faz operacji powietrznej, obejmujące przyjmowanie identycznego podziału w stosunku do faz operacji połączonej: ze względu na obszar geograficzny użycia sił, ze względu na osiągane cele działania oraz podział na fazy ze względu na ograniczone możliwości sił własnych. Rozszerzenie spektrum operacji, w których wykorzystywany będzie potencjał powietrzny sił połączonych będzie pociągało za sobą wyzwania w zakresie jednoznacznego i wyraźnego określenia, na etapie planowania operacji powietrznej, ustaleń dla poszczególnych jej faz dotyczących celów, jakie mają być osiągnięte w ich ramach, a także kryteriów osiągnięcia celów fazy i pożądanego stanu końcowego (*measures of merit*), opisujących stan w momencie zakończenia fazy. Wyzwanie to będzie uwidaczniać się szczególnie wyraźnie w operacjach przeciwko przeciwnikom nieregularnym (np. zwalczaniu terroryzmu) oraz operacjach stabilizacyjnych i wynikać będzie zarówno z kompleksowości celów, jak i braku zalgorytmizowanych metodyk oceny skuteczności użycia lotnictwa.

Praktyka współczesnych operacji wskazuje, że w przyszłych operacjach powietrznych nie będzie sztywnego rozgraniczenia faz w taki sposób, że koniec jednej fazy będzie jednocześnie początkiem następnej. Bardziej prawdopodobna wydaje się sytuacja, w której poszczególne fazy operacji powietrznej będą do pewnego stopnia nakładać się na siebie. Nie można również wykluczyć jednoczesnej realizacji zadań z różnych faz operacji powietrznej. Rozwinięciu w perspektywicznych koncepcjach prowadzenia operacji powietrznych ulegać będą rozwiązania związane z zapewnieniem koncentracji wysiłku w użyciu lotnictwa określane w literaturze przedmiotu terminem „priorytetyzacji ataku” (*prioritization of attack*). Uwzględniając fakt, że w perspektywicznych operacjach powietrznych będą mogły znaleźć zastosowanie trzy, zidentyfikowane we współczesnych amerykańskich

unormowaniach doktrynalnych, sposoby priorytetyzacji użycia zasobów powietrznych sił połączonych w działaniach ofensywnych, trzeba prognozować zróżnicowanie zakresu ich stosowania. Należy przewidywać zmniejszanie zakresu stosowania użycia zasobów powietrznych sił połączonych w ramach ataku kolejnego, określanego również jako atak sekwencyjny (*attack in series*) do sytuacji, w których przeciwdziałanie sił przeciwnika będzie wykluczać użycie sił w ramach ataku równoległego (*parallel attack*). Przegląd założeń opisanych w perspektywicznych amerykańskich koncepcjach operacyjnych wskazuje na to, że w przyszłych operacjach powietrznych podstawowym sposobem koncentracji wysiłku będzie atak równoległy, który jest postrzegany w anglojęzycznej literaturze przedmiotu jako sposób najszybszego pozbawienia przeciwnika inicjatywy operacyjnej i uzyskania stopnia jego porażenia określanego jako paraliż systemowy w wymiarze strategicznym i operacyjnym (*system paralysis*). Ze względu na różnorodność uwarunkowań przyszłych operacji nie można wykluczać stosowania w amerykańskich operacjach powietrznych równocześnie koncentracji wysiłku poprzez prowadzenie ataku sekwencyjnego i równoległego. Można przewidywać, że w przyszłości prowadzenie niektórych operacji powietrznych nie będzie wymagało wyodrębnienia faz niezbędnych do synchronizacji działań i określania kolejności realizacji zadań w wymiarze powietrznym.

Organizacja sił w operacji powietrznej

W amerykańskich koncepcjach operacyjnych nie przewiduje się w najbliższych latach zasadniczych zmian w organizacji sił, wykorzystywanych w operacji powietrznej sił połączonych. Decyzje o wielkości sił oraz wysiłku lotniczego ze składu zgrupowania operacyjnego prowadzącego operację połączoną, jakie będą użyte w operacji powietrznej będzie określał, analogicznie do współczesnych unormowań doktrynalnych, dowódca sił połączonych po konsultacji z dowódcami komponentów. Na podstawie porównania najnowszych unormowań doktrynalnych i koncepcji operacyjnych można założyć, że typowa organizacja sił lotniczych w perspektywicznych amerykańskich operacjach powietrznych będzie przybierać kształt funkcjonalnego komponentu powietrznego sił połączonych lub komponentu sił powietrznych grupującego potencjał powietrzny ze składu USAF.

Siły wykorzystywane w perspektywnych operacjach powietrznych będą prawdopodobnie, analogicznie do rozwiązań stosowanych obecnie, mogły być podporządkowane na stałe dowódcy komponentu powietrznego lub komponentu sił powietrznych lub podporządkowywane mu tylko czasowo. Należy liczyć się z szerszym niż dotychczas wydzieleniem wysiłku na korzyść dowódcy komponentu powietrznego (lub komponentu sił powietrznych, odpowiednio do przyjętych rozwiązań organizacyjnych) oraz umożliwianiem mu wykorzystywania możliwości operacyjnych sił i środków niepozostających w jego dyspozycji.

W operacjach bojowych o dużej skali należy przewidywać tworzenie głównej części potencjału powietrznego zgrupowania sił połączonych przez jednostki USAF i powierzanie obowiązków dowódcy lotniczemu z tego rodzaju sił zbrojnych. Konsekwencją stosowania takiego rozwiązania będzie w większości przypadków stałe bądź czasowe podporządkowanie mu jednostek wydzielonych ze składu sił powietrznych USA. Jednostki lotnicze tworzące potencjał powietrzny będąc organiczną częścią innych rodzajów sił zbrojnych będą prawdopodobnie nadal wykorzystywane w operacji powietrznej sił połączonych w formie wydzielonego wysiłku dla dowódcy komponentu powietrznego. Nie można wykluczyć również możliwości czasowego podporządkowania dowódcy komponentu powietrznego (lub komponentu sił powietrznych) jednostek lotniczych spoza USAF¹¹⁸. Lotnictwo marynarki wojennej w operacjach bojowych o dużej skali, z dominującym udziałem sił USAF, będzie prawdopodobnie wydzielać wysiłki do realizacji zadań w operacji powietrznej sił połączonych uwzględniając potrzeby związane z osłoną zgrupowań okrętowych oraz realizacją zadań w ramach operacji morskich sił połączonych. W amerykańskich perspektywnych koncepcjach operacyjnych przewiduje się nadal, obok wykorzystania lotnictwa morskiego, możliwość realizacji w ramach operacji powietrznej sił połączonych uderzeń raketowych przy użyciu pocisków manewrujących, odpalanych z okrętów nawodnych i podwodnych, jak również wykorzystanie w ramach obrony przeciwraketowej na teatrze działań wojennych okrętów systemu AEGIS, wykonujących zadania określone przez dowódcę komponentu powietrznego¹¹⁹.

Nie można wykluczyć możliwości czasowego wykorzystania przez dowódcę komponentu powietrznego wydzielonych sił lotnictwa sił lądowych do realizacji

¹¹⁸ JP 3-30 *Command and Control for Joint Air Operations*, wyd. cyt., s. II – 17.

¹¹⁹ AFDD 2-1 *Air Warfare*, wyd. cyt., s. 26.

zadań izolacji lotniczej bądź obezwładniania systemu obrony powietrznej przeciwnika¹²⁰. W operacjach bojowych o dużej skali przewidywać należy również wykorzystanie w operacji powietrznej sił połączonych raketowych i artyleryjskich systemów ogniowych sił lądowych, które mogą także realizować zwalczanie obiektów uderzeń w ramach izolacji lotniczej bądź obezwładnianie systemu obrony powietrznej przeciwnika¹²¹.

W operacjach bojowych o dużej skali wysiłek lotnictwa korpusu piechoty morskiej będzie wydzielony do realizacji zadań w ramach operacji powietrznej sił połączonych dopiero po zaspokojeniu potrzeb zgrupowań zadaniowych piechoty morskiej w zakresie wsparcia lotniczego¹²². Lotnictwo sił specjalnych będzie prawdopodobnie w niewielkim stopniu wykorzystywane w ramach operacji powietrznej sił połączonych w formie wydzielonego wysiłku do realizacji zadań wsparcia bezpośredniego oraz izolacji lotniczej, ale należy mieć świadomość, że będzie to w przyszłych operacjach raczej wyjątek niż reguła¹²³.

Obok wysiłku lotnictwa i uderzeń raketowych wydzielonych przez inne dowództwa bojowe w ramach wsparcia dowódcy bojowego, w którego rejonie odpowiedzialności prowadzona jest operacja, możliwe jest tam autonomiczne użycie innych sił lotniczych. Jednym z możliwych rozwiązań jest użycie lotnictwa bombowego ze składu Dowództwa Strategicznego w formie wydzielonego wysiłku do realizacji zadań w operacji powietrznej sił połączonych, prowadzonej przez dowódcę bojowego z geograficznym obszarem odpowiedzialności. Analogicznie w operacji powietrznej sił połączonych może być wykorzystany wysiłek lotnictwa transportowego wydzielony przez dowódcę dowództwa bojowego o funkcjonalnym charakterze odpowiedzialności – Dowództwa Transportu Sił Zbrojnych USA.

Tworzenie zgrupowania operacyjnego komponentu powietrznego sił połączonych realizowane jest zgodnie z amerykańskimi założeniami doktrynalnymi prowadzenia operacji powietrznej w oparciu o moduły taktyczne i operacyjne lotnictwa, wydzielane przez poszczególne rodzaje sił zbrojnych. Siły powietrzne USA, wydzielające zazwyczaj gros sił do operacji powietrznych, mają tworzyć w przyszłych operacjach lotnicze i kosmiczne zgrupowanie zadaniowe sił ekspedycyj-

¹²⁰ Tamże.

¹²¹ Tamże.

¹²² Tamże, s. 27.

¹²³ *JP 3-05 Doctrine for Joint Special Operations*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C., December 2003, s. III – 9.

nych (Air and Space Expeditionary Task Force – AETF), pozostające pod dowództwem oficera sił powietrznych i stanowiące autonomiczny element zgrupowania operacyjnego sił połączonych, podległy bezpośrednio dowódcy tych sił. Przewiduje się, że w skład takiego zgrupowania będą wchodziły wszystkie niezbędne elementy zabezpieczenia bojowego i logistycznego, aby zgrupowanie mogło funkcjonować w sposób autonomiczny po rozwinięciu na obszarze teatru działań. W idei grupowania potencjału sił powietrznych USA w ramach jednego wspólnego zgrupowania zadaniowego AETF przewiduje się daleko posuniętą swobodę w modyfikowaniu wielkości zgrupowania lotniczego oraz dostosowywaniu jego składu i możliwości operacyjnych do potrzeb, wynikających z realizowanych zadań oraz możliwości podtrzymywania ciągłości działań (*scalable, task – organized, tailored package*).

W perspektywnych koncepcjach operacyjnych nie przewiduje się zmian w odniesieniu do rozwiązań organizacyjnych dotyczących zgrupowań ekspedycyjnych (Aerospace Expeditionary Force – AEF). Będą one nadal posiadały w swoim składzie na ogół wystarczającą liczbę statków powietrznych wszystkich rodzajów lotnictwa, niezbędnych do realizacji pełnego spektrum zadań w operacjach powietrznych. W dokumencie koncepcyjnym USAF „*Air Force Vision 2020*” zadeklarowano zdolność pojedynczego zgrupowania ekspedycyjnego do samodzielnej realizacji zadań w ramach walki o przewagę w powietrzu oraz wykonanie około 200 uderzeń na dobę. Siły AEF mają być ponadto zdolne do realizacji zadań o charakterze rozpoznawczym, walki elektronicznej i zabezpieczenia dowodzenia na obszarze około 300 tysięcy kilometrów kwadratowych¹²⁴. Analogicznie do współczesnych rozwiązań, z dziesięciu zgrupowań ekspedycyjnych AEF, dwa będą utrzymywane w gotowości do użycia w ciągu 72 godzin lub będą wykorzystywane w ramach prowadzonych operacji. Pozostałe mają w tym czasie realizować szkolenie, przygotowywać się do utrzymywania gotowości do działań lub odtwarzać zdolność operacyjną po działaniach. Obok powietrzno-kosmicznych zgrupowań ekspedycyjnych (AEF) siły powietrzne USA będą nadal utrzymywały prawdopodobnie jedno „alarmowe” skrzydło lotnicze w 48 – godzinnej gotowości do użycia, w przypadku konieczności podjęcia nieplanowanych działań w razie zaskakującego rozwoju sytuacji kryzysowej, oraz pewną liczbę skrzydeł lotnictwa transpor-

¹²⁴ *Air Force Vision 2020*, op. cit., treści zawarte w części: The Method. Expeditionary Aerospace Force.

towego do zabezpieczenia przerzutu sił lotnictwa bojowego oraz realizacji innych zadań.

W ogólnych założeniach dotyczących tworzenia zgrupowania operacyjnego lotnictwa w amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych przewidyuje się przerzut na teatr działań zgrupowań ekspedycyjnych (AEF) oraz dyżurnych skrzydeł lotniczych dla wzmocnienia bazujących na obszarze operacji sił lotnictwa, a następnie dalszy, w zależności od potrzeb, przerzut do rejonu operacji kolejnych sił. W dokumencie „*Air Force Vision 2020*” zawarto deklarację USAF do osiągnięcia w przyszłości zdolności do rozpoczęcia realizacji zadań w pełnym spektrum operacji przez dwa zgrupowania ekspedycyjne (AEF) w ciągu 48 godzin. Siły te mają być, jeśli zajdzie taka potrzeba, wzmocnione o kolejne zgrupowania (maksymalnie do pięciu dodatkowych AEF) w ciągu piętnastu dni od podjęcia decyzji o ich użyciu¹²⁵. Można przypuszczać, że analogicznie do obecnie stosowanych rozwiązań, w operacjach powietrznych o większej skali, gdy potencjał lotniczy dostępnych zgrupowań ekspedycyjnych będzie niewystarczający, możliwe będzie w okresie dłuższym niż 15 dni użycie sił pozostałych zgrupowań poprzez wydłużenie okresu ich działań lub poprzez skrócenie czasu przygotowania. W amerykańskich perspektywicznych koncepcjach operacyjnych nie jest szczegółowo normowany problem użycia w operacjach wysoko wyspecjalizowanych środków rozpoznania, dowodzenia i walki elektronicznej (*high demand low intensity HD/LD assets*). Należy sądzić, że ze względu na ograniczoną dostępność, nie będą one włączane w skład zgrupowań ekspedycyjnych, ale będą wykorzystywane analogicznie do współczesnych ustaleń organizacyjnych zgodnie z centralnie ustalonymi w skali sił zbrojnych planami globalnej obecności sił wojskowych (*Global Military Force Policy – GMFP*).

Ze względu na ustalenia prawne normujące w USA wykorzystanie sił wojskowych przez rząd federalny i władze stanowe należy przewidywać problemy w operacjach prowadzonych na obszarze kraju w organizacji zgrupowań sił lotnictwa ze składu aktywnego komponentu, rezerw oraz jednostek Gwardii Narodowej. Praktyka operacji pomocy humanitarnej w trakcie wystąpienia huraganów Katrina i Rita wykazała, że siły lotnictwa jednostek USAF i rezerwy USAF działały na podstawie decyzji rządu federalnego (*Title 10*), natomiast jednostki lotnictwa Gwardii Naro-

¹²⁵ Tamże.

dowej na podstawie decyzji gubernatorów (*Title 32*), co uniemożliwiło stworzenie jednolitego zgrupowania zadaniowego lotnictwa. Problem ten może występować w użyciu lotnictwa przede wszystkim w operacjach wsparcia władz cywilnych, w przypadkach występowania na obszarze USA klęsk żywiołowych lub katastrof przemysłowych o dużej skali.

Analiza amerykańskich dokumentów dotyczących perspektywicznych koncepcji operacyjnych wskazuje na utrzymanie w najbliższych kilkunastu latach obowiązujących obecnie unormowań w zakresie organizacji sił w operacjach powietrznych sił połączonych. Należy przewidywać natomiast zmiany w zakresie stosowania poszczególnych rozwiązań. Prawdopodobnie będzie wzrastać zakres wykorzystania w operacjach potencjału lotniczego bazującego poza obszarem operacji i realizującego zadania o charakterze uderzeniowym w wymiarze globalnym. Niewielkim modyfikacjom ulegać zaś będzie sama koncepcja sił ekspedycyjnych, pozostając podstawowym sposobem zapewnienia dostępności potencjału lotniczego, niezbędnego do tworzenia w przyszłych operacjach zgrupowań sił komponentu powietrznego. Należy również przewidywać doskonalenie sposobów organizacji w ramach wspólnego zgrupowania jednostek sił aktywnych, rezerwy i gwardii narodowej w operacjach wsparcia władz cywilnych na terytorium kraju.

Dowodzenie w operacji powietrznej

Analiza perspektywicznych amerykańskich koncepcji operacyjnych, w treściach dotyczących problematyki dowodzenia lotnictwem, wskazuje na dwa zasadnicze aspekty zmian. Relatywnie niezmiennie pozostają ustalenia dotyczące zakresu uprawnień decyzyjnych, uzupełniane o treści wynikające z rozszerzającego się spektrum zadań operacyjnych, realizowanych w wymiarze powietrznym. W sposób znaczący zmieniają się natomiast założenia dotyczące tych aspektów dowodzenia, które wynikają z rozwoju technologii informacyjnej i umożliwianych przez to zmian w koncepcjach operacyjnych.

Odchodzenie w perspektywicznych amerykańskich koncepcjach operacyjnych od rozwiązań dedykowanych dla poszczególnych rodzajów sił zbrojnych na rzecz unormowań wspólnych dla sił połączonych powodować będzie, że w przyszłych operacjach najbardziej prawdopodobnym rozwiązaniem będzie funkcjonalna organizacja sił połączonych oraz wyznaczanie dowódcy komponentu powietrznego

odpowiedzialnego za prowadzenie operacji powietrznej sił połączonych. Należy przewidywać, że podstawowymi przesłankami decydującymi o wyborze przez dowódcę sił połączonych dowódcy komponentu powietrznego będzie w przyszłych operacjach wielkość sił, jakie będzie on posiadał do dyspozycji, a także zdolność do planowania operacji, stawiania zadań oraz kontrolowania użycia sił w operacji powietrznej.

W amerykańskich założeniach operacyjnych nie ulegną prawdopodobnie w zasadniczy sposób zakresy uprawnień decyzyjnych, mające zastosowanie w dowodzeniu w operacjach powietrznych. Uprawnienia do dowodzenia bojowego (COCOM) będzie posiadał dowódca prowadzący operację połączoną, a w przypadku kilku operacji prowadzonych na jednym obszarze odpowiedzialności Dowództwa Bojowego jego dowódca. Dowódca posiadający taki zakres uprawnień będzie decydował o celach operacji powietrznej, organizacji sił do jej prowadzenia, wyborze obiektów uderzeń, podziale wysiłku lotniczego oraz relacjach wsparcia pomiędzy komponentami sił połączonych w ramach operacji powietrznej sił połączonych.

Uprawnienia kontroli operacyjnej (*Operational Control – OPCON*) będą w większości przypadków delegowane przez dowódcę bojowego dowódcy komponentu powietrznego sił połączonych (lub dowódcy komponentu sił powietrznych) w stosunku do sił podporządkowanych mu na stałe lub czasowo, a w zakresie kontroli taktycznej (*Tactical Control – TACON*) w stosunku do sił i ich możliwości operacyjnych, jakie może wykorzystywać w ramach przydzielanego wysiłku (*TACON over air capabilities / forces made available for tasking*)¹²⁶. Podstawowe obowiązki dowódcy komponentu powietrznego w perspektywie przyszłych operacjach powietrznych, analogicznie do współczesnych unormowań doktrynalnych, będą obejmować: planowanie, koordynowanie i monitorowanie przebiegu operacji powietrznej sił połączonych, szczegółowy podział wysiłku i stawianie zadań siłom zaangażowanym w operację w oparciu o koncepcję prowadzenia operacji (CONOPS) dowódcy sił połączonych oraz jego decyzje o podziale wysiłku w konkretnych fazach operacji (*apportionment decision*)¹²⁷. Nie należy przewidywać również istotnych zmian w szczegółowych obowiązkach

¹²⁶ JP 3-0 *Doctrine for Joint Operations*, wyd. cyt., s. II – 9.

¹²⁷ JP 3-30 *Command and Control for Joint Air Operations*, wyd. cyt., s. II – 2.

Relatywnie nowym rozwiązaniem w praktyce dowodzenia w operacjach powietrznych w definiowaniu zakresu odpowiedzialności dowódcy komponentu powietrznego jest powierzanie mu funkcji koordynatora wykorzystania środków kosmicznych. Działając jako koordynator wykorzystania środków kosmicznych dowódca komponentu ma być odpowiedzialny między innymi za: określanie potrzeb zgrupowania operacyjnego sił połączonych w zakresie wsparcia kosmicznego, rekomendowanie odpowiednich relacji dowodzenia dla skutecznego wykorzystania systemów kosmicznych oraz zapewnienie pożądanego stopnia interoperacyjności z siłami sojuszników i partnerów koalicyjnych.

Szereg nowych rozwiązań w organizacji dowodzenia w przyszłych operacjach powietrznych związane jest z implementacją założeń walki sieciocentrycznej i wprowadzaniem do uzbrojenia nowych systemów informacyjnych, wspomagających dowodzenie. W perspektywie najbliższych kilku lat należy przewidywać utrzymywanie się trendu integracji organów dowodzenia komponentu powietrznego szczebla operacyjnego i taktycznego w ramach jednego wspólnego stanowiska dowodzenia, określanego w amerykańskich założeniach doktrynalnych i literaturze przedmiotu jako Połączone Centrum Operacji Powietrznych (*Joint Air Operations Center – JAOC*), które ma zabezpieczać realizację funkcji planistycznych przez dowódcę komponentu powietrznego, jak również stawianie zadań wykonywanych oraz sprawowanie nadzoru nad działaniami bieżącymi w operacji powietrznej. W zależności od charakteru operacji, struktura organizacyjna Połączonego Centrum Operacji Powietrznych może być modyfikowana, tym niemniej będzie ona obejmować w miarę stałe moduły składowe - pionory funkcjonalne, takie jak: strategii, planowania bojowego, działań bojowych, rozpoznania oraz mobilności powietrznej. Amerykańskie prace związane z zapewnieniem zwiększonej mobilności organów dowodzenia lotnictwem w operacji powietrznej prowadzone są w ramach programu *Combined Aerospace Operations Center Experimental (CAOC-X)*. Kierunki rozwoju technicznego amerykańskiego centrum operacji powietrznych związane są z redukcją wielkości obsługi systemu, zabezpieczeniem zwalczania wysoco mobilnych celów o dużym znaczeniu (*Time Critical Targeting*), zarządzaniem wykorzystaniem środków rozpoznania (*ISR Management*), korelacją danych (*Fused Data*) oraz pełną automatyzacją współpracy z technicznymi środkami dowo-

dzenia sił zbrojnych innych państw (*Automated Coalition Interoperability*)¹²⁸. Amerykańskie stanowisko dowodzenia lotnictwa komponentu powietrznego sił połączonych ma pozwalać również na koordynację wykorzystania taktycznych systemów satelitarnych, umieszczanych w przestrzeni kosmicznej na potrzeby konkretnych operacji¹²⁹.

W amerykańskich koncepcjach operacyjnych przewiduje się wzrost znaczenia w dowodzeniu lotnictwem zdolności operacyjnych określanymi terminem „*reach back*”. Znaczenie tego terminu odnosi się do całokształtu wsparcia, usług i informacji, jakie na potrzeby organów dowodzenia lotnictwem rozmieszczonych w rejonie prowadzenia operacji będą realizowane przez organa dowodzenia i inne wyspecjalizowane instytucje rozmieszczone w miejscach stałej dyslokacji. Zabezpieczenie wykorzystania w dowodzeniu w operacjach powietrznych zdolności „*reach back*” mają zapewniać systemy łączności, umożliwiające szerokopasmową transmisję danych zgodnie z przyjętymi priorytetami. Kolejnym krokiem w stosowaniu rozwiązań sieciocentrycznych w dowodzeniu w operacjach powietrznych ma być współpraca rozproszonych geograficznie organów dowodzenia lotnictwem lub ich pionów funkcjonalnych w ramach tak zwanych „*distributed operations*” oraz „*split operations*”¹³⁰. Dowodzenie w ramach „*distributed operations*” ma zapewniać wykorzystanie w cyklu decyzyjnym procesu dowodzenia lotnictwem wielu oddalonych od siebie, niezależnych bądź wzajemnie zależnych organów dowodzenia lotnictwem lub ich pionów funkcjonalnych, które wspólnie będą realizować poszczególne funkcje dowodzenia. W rozwiązaniu określanym jako „*split operations*” zakłada się, że elementy funkcjonalne organu dowodzenia lotnictwem będą znajdować się w dwóch oddalonych od siebie obszarach geograficznych, ale jednocześnie będą realizowały funkcje dowodzenia jako integralna całość. Stosowanie powyższych rozwiązań ma przekładać się na zmniejszenie liczebności obsad organów dowodzenia lotnictwem, rozwijanych w rejonie prowadzenia operacji oraz poprawę stopnia wykorzystania potencjału analitycznego organów dowodzenia lotnictwem, pozostających w miejscach stałej dyslokacji.

¹²⁸ AN/USQ-163 Falconer Air and Space Operations Center (AOC), dostępne z: <http://www.globalsecurity.org/military/systems/aircraft/systems/an-usq-163.html>

¹²⁹ E. B. Tomme, *The Myth of the Tactical Satellite*, w: *Air & Space Power Journal – Summer 2006*, dostępne z: http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/api/api_06/sum06/tomme.html

¹³⁰ Zobacz: A. M. Henderson, *Command, Cooperation, and Control in Distributed Operations*, Naval War College, Newport, R. I. 2006 oraz C.A. Craig, C. S. Tsirlis, *Command and Control of Distributed Operations: An Analysis of Possible Technologies, Structure and Employment*, Naval Postgraduate School, Monterey, Kalifornia 2007.

Wnioski

Perspektywiczne amerykańskie koncepcje operacji powietrznej kształtowane są w dynamicznie zmieniających się strategicznych uwarunkowaniach użycia sił zbrojnych. Dostrzegane już wcześniej: potrzeba skutecznego przeciwstawiania się zagrożeniom asymetrycznym i proliferacji broni masowego rażenia, a także wzrost znaczenia obrony i ochrony terytorium kraju, znajdują swoje odzwierciedlenie w tworzonych obecnie perspektywicznych koncepcjach operacyjnych.

W amerykańskich założeniach koncepcyjnych dotyczących organizacji i prowadzenia operacji przez siły połączone wyróżniane są, obok operacji o charakterze bojowych, również operacje stabilizacyjne, odstraszania, walki z przeciwnikiem nieregularnym oraz obrony kraju i wsparcia władz cywilnych. Analogicznie do współczesnych unormowań doktrynalnych, w perspektywicznych koncepcjach operacyjnych przewiduje się tworzenie zgrupowań operacyjnych sił połączonych w oparciu o komponenty funkcjonalne lub komponenty rodzajów sił zbrojnych. Wyraźnie artykułowany jest natomiast postulat szerszej, niż dotychczas, integracji użycia w przyszłych operacjach sił wojskowych z oddziaływaniem dyplomatycznym, informacyjnym i ekonomicznym oraz współpracy z organizacjami cywilnymi różnego rodzaju. W bardziej kompleksowy sposób postrzegane jest środowisko operacyjne. Jednoznacznie wskazuje się już nie tylko na wymiar fizyczny środowiska operacji, ale także na jego aspekty społeczne, ekonomiczne czy polityczne.

Operacje powietrzne sił połączonych nie zostały zdefiniowane w sposób jednoznaczny, w żadnym z dokumentów tworzących perspektywiczne koncepcje operacyjne sił połączonych. Analogicznie do współczesnych unormowań doktrynalnych, założenia teoretyczne dotyczące organizacji i prowadzenia operacji połączonej są rozwinięciem perspektywicznych koncepcji operacyjnych operacji połączonych. Innym niż dotychczas rozwiązaniem w koncepcjach wyodrębniania faz operacji jest identyfikowanie fazy „zerowej”, w której podejmowane są działania o charakterze kształtującym środowisko bezpieczeństwa oraz uniemożliwiające eskalację sytuacji kryzysowych.

Nowym elementem amerykańskich założeń koncepcyjnych w zakresie operacji powietrznych jest łączenie użycia sił zgrupowania operacyjnego lotnictwa komponentu powietrznego sił połączonych rozmieszczonych na obszarze operacji z siłami realizującymi zadania w wymiarze globalnym z baz położonych w kraju lub na

innym teatrze działań wojennych. W założeniach operacji powietrznych przewiduje się natomiast utrzymanie dotychczas stosowanych rozwiązań organizacyjnych dotyczących tworzenia i użycia ekspedycyjnych zgromadzeń powietrzno-kosmicznych (Aerospace Expeditionary Forces – AEF).

Zauważyć należy daleko posuniętą kontynuację podstawowych rozwiązań w zakresie organizacji dowodzenia w operacji powietrznej. Dotyczy to, między innymi, uprawnień decyzyjnych organów dowodzenia poszczególnych szczebli oraz zasad powierzania obowiązków dowódcy komponentu powietrznego. W koncepcjach operacyjnych dotyczących organizacji dowodzenia w operacjach powietrznych przewiduje się integrację organów dowodzenia szczebla operacyjnego i taktycznego w ramach wspólnego centrum operacji powietrznych. Jakościowe zmiany w procesie dowodzenia mają być wynikiem powszechnego stosowania w systemie dowodzenia nowych technologii informacyjnych. Zakłada się ponadto szersze stosowanie w operacjach powietrznych sieciowych rozwiązań informacyjnych, umożliwiających współpracę w czasie niemal rzeczywistym geograficznie rozproszonych organów dowodzenia na obszarze operacji z organami dowodzenia i ośrodkami analitycznymi w kraju (*reach back capability, distributed operations*).

ZAKOŃCZENIE

Operacje powietrzne, chociaż są ugruntowaną formą użycia sił powietrznych, nie są niezmiennie. Rozmach, skala, sposoby i możliwości użycia lotnictwa i naziemnych sił obrony powietrznej w ramach operacji powietrznych, a także logistyka i wsparcie działań ulegają ciągłej ewolucji. Największy wpływ na te zmiany wywiera postęp techniczno-technologiczny oraz dynamika zmian w uwarunkowaniach bezpieczeństwa międzynarodowego i strategicznych założeniach użycia sił zbrojnych, w tym sił powietrznych. Naturalną konsekwencją tych zmian jest planowanie długofalowe w siłach zbrojnych i opracowywanie wizji perspektywicznych operacji połączonych i powietrznych.

W przewidywanych uwarunkowaniach prognozuje się rosnącą niestabilność w różnych regionach świata, zwiększający się rozmach działań terrorystycznych i dalsze rozprzestrzenianie się broni masowego rażenia. Tym i innym jeszcze zagrożeniom muszą przeciwstawić się siły zbrojne i inne instrumenty oddziaływania USA i NATO. Prognozuje się więc, że dominującymi będą operacje przeciwko przeciwnikom asymetrycznym, mające kompleksowy charakter, to znaczy obejmujące działania militarne, polityczne, informacyjne, gospodarcze i inne mające na celu długotrwałą stabilizację sytuacji polityczno-militarnej w regionach występowania sytuacji kryzysowych.

Siły powietrzne muszą być zatem przygotowane i przystosowane do prowadzenia operacji powietrznych mniejszymi siłami, często wielonarodowymi zorganizowanymi w komponenty funkcjonalne w okresie pokoju, zdolnymi do dalekich przegrupowań, współdziałania z lotnictwem strategicznym i działania w warunkach niepełnej dostępności infrastruktury i pożądanego wsparcia państwa gospodarza. Powinny one również planować i realizować swoje działania w szerokim kontekście kompleksowego użycia nie tylko pozostałych rodzajów sił zbrojnych, lecz również oddziaływania innych instrumentów państwowych i sojuszniczych (koalicyjnych).

Uwarunkowania te mogą powodować zmiany w kierunkach i priorytetach zadań lotnictwa na rzecz zadań wspierających, zwłaszcza w zakresie rozpoznania i przewozów. Nie wyklucza to oczywiście posiadania silnego komponentu ogniowego lotnictwa jako elementu odstraszania i – jeśli zaistnieje taka potrzeba – niszczenia.

czenia obiektów traktowanych jako środki ciężkości poszczególnych systemów obronnych rejonów (państw) interwencji powietrznej.

Postęp technologiczny i sieciocentryczne możliwości funkcjonowania sił powietrznych NATO i USA sprawiają, że nastąpi uproszczenie w systemach dowodzenia, logistycznych i zabezpieczenia lotnictwa i obrony powietrznej. Przewiduje się elastyczność w działalności tych systemów, ich dużą mobilność i manewrowość, uproszczenie struktur i ścisłą więź z odpowiednimi elementami dyslokowanymi w państwach Sojuszu Północnoatlantyckiego.

Zarysowane w niniejszym opracowaniu przewidywane założenia operacji powietrznych będą ulegały systematycznym weryfikacjom. Należy oczekiwać, że nie będą one wprowadzane jednorazowymi aktami doktrynalnymi NATO i Sił Powietrznych i Kosmicznych USA, lecz wieloma kolejno po sobie modyfikowanymi dokumentami normatywnymi. Nie wszystkie również z tych prognoz zostaną potwierdzone w teorii i praktyce operacji powietrznych. Część z nich zostanie prawdopodobnie odrzucona, lecz pojawią się nowe, które obecnie nie są jeszcze przewidywane w opracowaniach prognostycznych. Wymagać to będzie ciągłego śledzenia przewidywanych zmian w operacjach powietrznych i uwzględnienia ich w planach i założeniach narodowych.

Prezentowane w tym dziele poglądy kończą ostatni, merytoryczny etap rozwiązania problemu badawczego ujętego w *Planie prac badawczych AON*. Są one wraz z dwoma poprzednimi opracowaniami wystarczającą bazą do zestawienia syntezy dotyczącej założeń historycznego, współczesnego i perspektywicznego prowadzenia operacji powietrznej oraz rozpowszechnienia uzyskanych wyników badań w postaci podręcznika akademickiego.

BIBLIOGRAFIA

Dokumenty normatywne

1. *AFDD 2-1 Air Warfare*, U.S. Air Force, January 2000.
2. *AFDD 2-10 Homeland Operations*, U. S. Air Force, 21 March 2006.
3. *AJP – 3.13 Deployment of Forces*, NSA, Brussels 2005.
4. *JP 0-2 Unified Action Armed Forces (UNAAF)*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. July 2001.
5. *JP 1-02 Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, Joint Staff, Washington D. C., April 2001 (As Amended Through May 2005).
6. *JP 3-0 Doctrine for Joint Operations*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. September 2001.
7. *JP 3-05 Doctrine for Joint Special Operations*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. December 2003.
8. *JP 3-10 Joint Security Operations in Theater*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. August 2006.
9. *JP 3-30 Command and Control for Joint Air Operations*, Joint Chiefs of Staff, Washington D.C. June 2003.
10. *MC-0052-2006 MC Position on an Effect Based Approach to Operations*, Military Committee, Brussels 2006.

Wydawnictwa zwarte

1. *Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence (ALTBMD) Programme. Protecting NATO From Ballistic Missile Threats*, ALTBMD Programme Office, Brussels 2006.
2. *Air Force Roadmap 2006 -2025. A capability-based structure plan through 2025*, U. S. Air Force June 2006.
3. *Air Force Vision 2020, The Method*. Expeditionary Aerospace Force, U.S. Air Force 1997.
4. *Capstone Concept for Joint Operations Version 2.0*, Department of Defense, Washington D. C. August 2005.

5. *Concepts for Allied Future Joint Operations – CAFJO*, NATO 20 February 2006.
6. Craig C.A., Tsirlis C. S., *Command and Control of Distributed Operations: An Analysis of Possible Technologies, Structure and Employment*, Naval Postgraduate School, Monterey, California 2007.
7. *Department of Defense Homeland Defense and Civil Support Joint Operating Concept*. Version 2.0, Department of Defense, Washington D. C. 01 October 2007.
8. *Deterrence Operations Joint Operating Concept*. Version 2.0, Department of Defense, Washington D. C. September 2006.
9. *Effect Based Approach to Operations (EBAO) Handbook*, NATO Allied Command Transformation, Norfolk February 2007.
10. *Effective Engagement and Joint Manoeuvre for Transformed NATO Forces. An Operations Concept*, Version 2.2.1, SACT HQ Norfolk VA 04 June 2007.
11. *Expeditionary Operations. Overarching Conceptual Vision & Framework (DRAFT) Version 1.1*, Expeditionary Operations ICT, HQ SACT, Norfolk VA November 2007.
12. *Future Air and Space Operational Concept*, Air Staff, Northolt 2005.
13. *Future Security Environment (FSE), First Edition*, Intelligence Sub-Division, HQ SACT, Norfolk V. A. March 2007.
14. *Future World Scenarios. Supporting Paper to the Long Term Requirements Study*, Allied Command Transformation, Norfolk V. A. April 2006.
15. *Grundzüge der Konzeption der Bundeswehr*, Bundesministerium der Verteidigung, Berlin 10 August 2004.
16. Henderson A. M., *Command, Cooperation, and Control in Distributed Operations*, Naval War College, Newport, R. I. 2006
17. *Improving capabilities to meet new threats*, NATO Public Diplomacy Division, 1110 Brussels, NATO 2006.
18. *Irregular Warfare Joint Operating Concept*, Department of Defense, Washington D. C. 11 September 2007.
19. *Istanbul Summit Communiqué*, NAC, Stambul 28 June 2004.
20. *Joint Operations Concepts – Executive Summaries*, prezentacja Power Point, Joint Experimentation, Transformation and Concepts Division, Joint Chiefs of Staff, Washington D.C. 23 August 2005.

21. *Long Term Requirements Study Technology Forecast, Technical Note, Future Security Environment Symposium, 2 -3 May*, NATO C3 Agency, The Hague 23 February 2006.
22. *Major Combat Operations Joint Operating Concept Version 2.0*, Department of Defense, Washington D.C. December 2006.
23. *Military Support to Stabilization, Security, Transition, and Reconstruction Operations Joint Operating Concept Version 2.0*, Department of Defense, Washington D. C. December 2006.
24. *National Military Strategic Plan for the War on Terrorism*, Chairman of the Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. 1 February 2006.
25. *National Military Strategy to Combat Weapons of Mass Destruction*, Chairman of the Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. 13 February 2006.
26. *NATO Response Forces. Ready to react rapidly to crises worldwide*, NATO PIO, Brussels September 2006.
27. Nesbitt K., *Deployable Operations Capability. The NATO Air Command and Control System*, w: JAPCC Journal Vol. 02 2005.
28. Pesler T., *Improving NATO Deployability: The Deployable Airfield Activation Wing*, w: JAPCC Journal, Vol. 1 2005.
29. *Praque Summit Declaration*, NAC, Prague 21 November 2002.
30. *Quadrennial Defense Review Report*, Department of Defense, Washington D.C. February 6 2006.
31. *Rapid Response Air Initiative (RRAI)*, w: European Air Group Newsletter December 2006.
32. Schubert H. J., *Transformation Challenges for NATO's Air Command and Control*, w: JAPCC Journal Vol. 01 2005.
33. *Strategic Vision: The Military Challenge*, NATO Strategic Commanders, Brussels 2004.
34. Szulc S., *Siły powietrzne NATO*, materiały do wykładu, AON, Warszawa 2007.
35. *The Alliance Strategic Concept*, North Atlantic Council, Washington D. C. April 1999.
36. *The Edge. Air Force Transformation 05*, US Air Force Chief of Staff, Washington D. C. 2005.

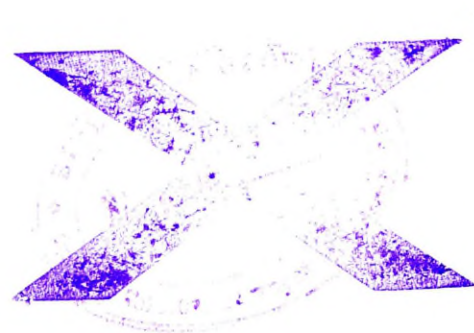
37. *The Istanbul Declaration. Our security in a new era*, NAC, Stambul 28 June 2004.
38. *The National Defense Strategy of the United States of America*, Department of Defense, Washington D. C. March 2005.
39. *The National Military Strategy of the United States of America, A Strategy for Today, A Vision for Tomorrow*, Joint Chiefs of Staff, Washington D. C. April 2004.
40. *The National Security Strategy of the United States of America*, White House, Washington D. C. March 2006.
41. *The NATO Air C4ISR Roadmap*.
42. Tomme E. B., *The Myth of the Tactical Satellite*, w: Air & Space Power Journal – Summer 2006,
43. Tran P., *NATO Axes Airbus From AGS System*, w: Defense News, November 19 2007.
44. *Understanding NATO Military Transformation*, ACT Public Information Office, Norfolk 2005.

Adresy internetowe

1. www.airpower.maxwell.af.mil
2. www.bbn.gov.pl
3. www.euroairgroup.org
4. www.globalsecurity.org
5. www.japcc.de
6. www.nato.int
7. www.transnet.act.nato.int
8. www.defensenews.com
9. www.dtic.mil/futurejointwarfare/

Wykaz rysunków

Rys. 1. Zagrożenia dla NATO	12
Rys. 2. Scenariusze środowiska bezpieczeństwa	14
Rys. 3. Obszary zwiększania zdolności operacyjnej sił zbrojnych NATO.....	20
Rys. 4. Obszary osiągania celów transformacji NATO	27
Rys. 5. Domeny tworzące przestrzeń oddziaływania NATO w przyszłych operacjach	37
Rys. 6. Grupy zadań w operacjach powietrznych NATO.....	50
Rys. 7. Zakres zadań sił powietrznych w operacjach o charakterze stabilizacyjnym	50
Rys. 8. Spektrum zdolności operacyjnych w aspekcie zmiany charakteru potencjalnych przeciwników USA.....	66
Rys. 9. Elementy składowe zwalczania broni masowego rażenia.....	71
Rys. 10. Istota zintegrowanego oddziaływania w osiąganiu celów strategicznych i operacyjnych	84
Rys. 11. Amerykańska typologia perspektywicznych koncepcji działania sił połączonych	85
Rys. 12. Fazy operacji według amerykańskich założeń doktrynalnych.....	90
Rys. 13. Funkcje operacyjne sił powietrznych według poglądów amerykańskich	100
Rys. 14. Typologia operacji prowadzonych na obszarze kraju.....	104
Rys. 15. Metody działań w operacjach odstraszania.....	106

~~S/7096*~~
~~Aug. 55.07~~